

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Prele

fra

forskjellige, tildeels historisk bekjendte ~~små~~

til

Professor Hector Oluf Worm

meddeelte

af

C. F. W. Bendz

const. Adjunct.

højskole Skoleinspektør

Kongensgade 15

Indbydelseskræft

til

Hovedexamen i Horsens lærde Skole

i September 1844.

Ci Kongevej 15

Horsens V. V.

Troft hos A. E. Fogh.

Forord.

Det er naturligt, at de, der leve og virke ved en Anstalt, hvor udmærkede Mænd enten have modtaget Dannelse eller rogtet deres Kald til Samtidens Beundring og Eftertidens berømmelige Dmtale, tidt maae med Tanken dvæle ved saadanne Monstre, at de søge at danne sig et levende Billede af saadanne Mænd, med Agtelse og Kjærlighed besjue dette Billede, og ofte maae føle det vækkende og ansporende i at færdes med saadanne Mænds Billede for Die under den daglige Gjærning, og at de maae opfordres ved Taknemmelighed for, hvad de i saamange Henseender skyldte saadanne Mænd, til at bidrage efter Evne til, at disses Liv og Character stedse stilles i et klarere Lys, at deres gavnlige Virken bliver bekjendt i en videre Kredts, ført til en fuldstændig Burdering af de Afvødes Værd. Saadanne Mænd har ogsaa Hørfens Skole at fremvise, den har havt Gøstersonner, store i Kirken som i Staten, i Krigen som i Freden, Mænd, udmærkede ved grundig Lærdom, ere ud-

gangue fra den; den har hast Styrere, som have vundet et Navn i Fædrelandets Historie; men overst blandt denne Planteskoles Ledere staaer efter eensstemmig Dom *D u f W o r m*. Han levede og virkede utrættelig i en lang Aarække for sin Skole, han har, som han selv har sagt, opoffret den sit Livs fleske og bedste Aar og sine bedste Kræfter, den var bunden til hans Hjerte, med dets sidste Slag ophorte først hans Stræben for dens og dens Fostersonners Vel; dog ogsaa ud over Graven har han virket og vil vedblive at virke, han nedlagde saa mangt et Frø-korn, som spirede frodigt frem og gav mange Guld Frugt, Mænd, dannede af ham, udrustede med fortrinlige Kundskaber, gavne trindt om i Landet i forskjellige Livsstillinger, have virket og virke endnu ved den Planteskole, hvor *Worm* meddeelte dem af sin rige Kundskabs og Lærdoms Fylde, hvor han, som dermed forenede en levende Tro, indpræntede dem Christendommens Lære med en sjelden Kraft, som havde sin Rod i hans religiøse og dybt selende Sind; endnu bære hans Skrifter rigelige Frugter. Glædeligt er det for Enhver, som med Hengivenhedens eller Taknemmelighedens Baand er knyttet til *Worm*, at see, hvor anerkjendt Mandens Stræben er blevet, thi et alene hans Disciple, som alle vare gjenne-trængte af Beundring for ham, have bidraget til Samtidens og Eftervedens Erkjendelse af deres el-

stede Lærers Værd, have givet dem, som ei have nydt den Lykke at regnes blandt deres Tal, aabent Die for hans Værd som Menneſke, Lærd og Skolemand; men ogsaa Mænd, som ei have ſtaaet i dette Forhold til ham, men have været knyttede til ham ved Venſkabet og Hengivenhedens Bånd, have ſøgt at give os et tro Billede af ham, og iblandt dem nævne vi da iſær afdøde Jens Møller. Det er beſkjendt, med hvilken Kjærlighed til ſit Stof han har givet os et Mindeskrift over Oluf Worm, hvorledes han, i Erkjendelse af den Sandhed, at man bedſt danner ſig et Billede af en Mand ved at høre ham ſelv i fortrolig Tale til ſine ſande Venner, har meddeelt os en rig Samling af Breve fra Worm til hans Venner, og ligesom Enhver, ſom har Sands for ſit Fædrelands Hiſtorie, maa med Prof. Møller dybt beklage, at Worms Ven igjennem alle Aldre — Nyerup — ei kom til at fuldføre ſit Forſæt at udgive et Udvalg af ſin og ſine Venners Brevverling, ſaaledes maae vi iſtemme den ſamme Klage, naar Talen er om Worms Brevverling, iſær hvad angaaer hans Venners Breve; thi med Henſyn til diſſe har den af ſaamangen Hiſtorienſ Ven beklagede Skjædesløſhed i at bevare Brevſkaber allerede viiſt ſig i den høieſte Grad, i en Grad, ſom for den Mindſiede vilde ſynes utrolig. Hvad Worms Biograph iſær

maatte savne vare Nyerups Breve til Worm, som
maae have udgjort en betydelig Samling, naar man
veed, at Worms Breve til ham udgjorde over 200,
og betænker Nyerups Lethed til skriftlig Sysjel; thi
det er, som bekjendt, ei alene en Mand's egne Breve,
der gyde lys over hans Character og vise os hans
Individualitet, ogsaa hans Benners Breve til ham
afgive ofte interessante Træk til dennes Personlighed,
Character og Grundsetninger, hvilket ogsaa ikke sjel-
den er Tilfældet med Brevene i den lille Samling,
man her har søgt at redde fra Forglemmelse; ei faa
af dem ville bidrage til at skildre os Worm i saa-
danne Tilfælde, hvor hans Beskedenhed ei har tilladt
ham at omtale sig selv, hvor han ei har fundet det
passende endog til sine bedste Bener, at omtale sin
ei ubetydelige Indvirken paa mangen endog sjelden
lærd Mand; vi ville deri see, hvorledes hans Raad
ofte bleve søgte af Datidens lærdere Mand, og, hvad
der er endnu mere, bleve fulgte, hvorledes hans Ben-
ner ofte beklagede, at de ei kunde nyde Frugten af
hans gavnlige Dngang. Det er ogsaa at haabe, at
disse Breve, hvoraf ei faa ere fra Mand der have
erhvervet sig et Navn i Litteraturen, ikke pille være
ganske uden Værd i historisk Henseende, la deri ei
sjelden faldes Domme over Datidens Per
ner, Be-
givenheder og litteraire Frembringelser.

Brevene ere i Regelen leverede fuldstænd e, Udela-

beller har Meddeleeren sjelben tilladt sig, han har i den Henseende søgt at rette sig efter de Førrifter, som i Almindelighed følges ved Meddelelsen af Afvædes Papirer. Da Samlingen indeholder saa faa Breve, ofte endog kun et enkelt fra hver Forfatter, har Meddeleeren fulgt den ogsaa af Nædre under saadanne Omstændigheder iagttagne Orden, nemlig den chronologiske, som ogsaa synes at passe bedst til den Hensigt, hvori den nærmest er meddeelt, nemlig at levere et Bidrag til Worms litteraire og venstabelige Forbindelser; for Oversigtens Skyld er et alphabetisk Register over Forfatterne og over Mænd, som omtales i Brevene, meddeelt. Brevene ere aftrykkede i det Sprog og med den Orthographi, i hvilken de forefandtes i Originalerne. Meddeleeren har kun at tilføie, at nogle faa af disse Breve fandtes i Skolens Archiv, den største Deel er derimod velvillig blevet stillet til hans Disposition af Eieren, som med Nædebonhed er kommen det Dulle imøde at skænke Originalerne til Skolen.

Brevenes Forfattere.

Baden (Jacob) Professor	№ 28.
Valle (Nicolai Edinger) Biskop over Sjællands Stift	" 17.
Birch (Andreas) Biskop over Nar=	" 30.
huus Stift	
Frederik Christian Hertug af Augu=	" 22. 27.
stenborg	
Gamborg (Anders) Professor i Phi=	" 8.
losophi	
Guldberg (Ove Hoegh-) Stiftamtmand	" 3. 9. 13. 14. 15. 19.
over Aarhus St., Geheimeraad	" 20. 23. 26.
Janson (Sector Frederik) Biskop	" 25.
over Aarhus Stift	
Lund (O.) Kjøbmand	" 12. 24.
Morgenstjerne (Gaspar Wilhelm v. Munthe af) Stiftamtmand over	" 29.
Aarhus Stift, senere over Kol=	
lands og Falsters Stift	
Münter (Frederik) Biskop over Sjæl=	" 11.
lands Stift	
Møller (Rasmus) Biskop over Kol=	" 32. 33. 34.
lands og Falsters Stift	
Nørup (Rasmus) Professor	" 4. 6. 7. 16. 31.
Rahbek (Knud Eyne) Professor	" 35.
Stockholm (Jens) Stiftesprovst i Mal=	" 18.
borg Stift	
Stougaard (Jens) Rector ved Nar=	" 36.
huus Cathedralsskole	
Tauber (Johan Henrik) Prof., Rec=	" 2.
tor ved Cathedralsskolen i Roeskilde	" 21.
Tode (Johan Clemens) Professor	
Worm (Jens) Prof., Rector ved Ca=	" 1. 5. 10.
thedralsskolen i Aarhus	

No. 1.

Janus Wormius Olao Wormio suo S.

(1768.)

Litteras tuas, pro modulo aetatis, *) non modo excusatissimas, sed et omni laude dignissimas, singulari cum voluptate perlegi. Gratulor Tibi de profectibus voto haudquaquam deterioribus. Fidem suam interponit Pater Tuus (cui fidem derogare non debeo) proprio Te Marte datam ad me epistolam elaborasse, Tanto melior. Perge, quo coepisti, pede, Time Deum, venerare Parentes, Virtutem sectare, studia in sinu gere, memor esto, quantum geras nomen, enitere, ut sustineas, et cognominis Abavi persequare reliquias, id est, rempublicam

*) Oluf Worm gif da i sit 11te Aar. Han var fodd den 22de October 1757 og heed egentlig Oluf Bagge. Hans Fader var Provst Christen Bagge, Sognepræst til Løvede i Mols Herred, Aarhus Stift, hans Moder var Margaretha Benedicte Worm, Søster til den bekjendte Lærde Prof. Jens Worm, Rector i Aarhus, som 1763 satte ham i Aarhus latinske Skole og traadte ham i Faders Sted. Han dimitteredes fra Skolen 1775, tog 1779 examen theol. med bedste Charakteer. Samme Aar blev han Decanus ved det andet theol. Bord paa Communitetet, tog 26de Mai 1784 den philologiske Embedsexamen med bedste Charakteer, 1784 Magistergraden, blev adskillige Recensioer i Lærde Efterretninger 1783—88. 3 December 1787 beskikkedes han til Rector i Horsens efter Kraft, efterat han havde aflaaet det ham samme Aar tilbudte theologiske Professorat, giftede sig, kort efter han var bleven Rector, med Jfr. Elisabeth Saur, en Datter af Bryg-

litterariam, ab eo eximie auctam, reddas aliquando auctiorem, dignumque Tanto Viro te praestes abnepotem. Quam vellem, illustre illud nomen Wormianum (absit invidia) per te aliquando velut e tenebris protractum illustrius ad posteros transmitteretur. Hoc sit negotium tuum, hoc otium, hic labor, haec quies, in his vigilia, in his etiam somnus reponatur. Quantum in me est, ego quidem studiis ac commodis tuis nunquam deero. Vale Olae oculissime! et quod Tibi hic mitto, munusculum, tanquam pignus propensissimi mei in Te amoris, aequi bonique consule. Iterum, iterumque vale.

Arhus. Nonis Januar. MDCCLXVIII.

Udsfr.: Ornatissimo, praeclarae Spei Adolescentulo
Olao Wormio.

No. 2.

Saurer.

(1788.)

Allerhøiſtærede Belynder og Ven!

Dette Belfærd's Skrit paa Deres Fæders Bei, ſaa

ger Saurer i Kiøbenhavn. Den 14de Marts 1800 udnævntes han til Professor, hædredes den 28de Januar 1809 med Ridderkorset. 1790 blev han af det theologiske Facultet indbudet til at tage Doctorgraden i Theologien, hvilket han afslog (ſee No. 11) senere optoges han til Medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Den 15de Sept. 1827 blev nuværende Prof. Dorph beſkicket ham til Medhjælper under Naavn af Corrector, i Marts 1821 entledigedes Worm med ſin fulde Gage i Pension og beſat Natteu mellem den 11te og 12te Septbr. 1830. Fru Worm, ſom er født 1755, døde 1834.

nær ved Aarhus vil vist forlænge den høistfortiente O-
dngs Levealder i Aarhus. Om jeg aldrig omtrent paa
samme Tid, som fra Dem, havde faaet Brev fra deres
Morbroder med Anmodning om at give Oplysning om
Horsens Rektorat, vilde jeg ei alene af Pligtfølelse imod
ham, men af Hviagtelse for Deres uafvigelige Værd i
den lærde Verden udtømme min hele Fylde af Kundskab
i denne Post. *) Kun Skade, at jeg er saa langt borte
fra mine Papirer. Dog derved vilde De ikke tabe noget
i den Oplysning, De forlanger, da der ved Horsens Skole,
som ved ingen anden, af dem jeg har været ved, er en
Bog, i hvilken alle Lærernes og Disciplenes Indkomster
med Udkomst til dem, omstændelig ere anførte. Desuden
ligger der, eller laae der, paa Bibliotheket alle Fæstebrev-
ene fra ældgamle Tid af indtil nu til Anviisning. De
faste Indkomster ere: I) Landrup Kongetiende 444 Rdr.
Hartfern omtrent, hvoraf Kraft skal have havt 400 Rdr.
II) Svornum Tiende ved Hobroe i min Tid 113 Rdr. ei
at tale om Embeds Skaten, som er over 40 Rdr., hvilke
begge Tiendens Fæstere betalte. III) Svaningii Fundats
i min Tid 45 Rdr. voxer bestandig. IV) Offeret til 3
Hoitider og 20 Rdr. til Nye Aar fra Palæet omtrent 100
Rdr. V) Af Brylluper, Varsler, Kirkegangs Koner, Liig-
penge ogsaa omtrent 100 Rdr. foruden andre Sportler

*) Johan Henrik Tauber blev Rektor ved Horsens Skole
efter Peter Tetens og beklædte denne Post fra 25de Nov.
1773 indtil 1781, da han blev Rektor ved Odense Skole og
Prof. ved Gymnasiet. Efter saa Mars Forløb blev han —
1787 — Rektor i Koeskilde. Mag. Ole Kraft fulgte efter
Tauber baade i Embedet som Rektor i Horsens 1781 og
1787 som Rektor i Odense. (Sfr. Nyt th. Bibliothek 19 B.
Pag. 55.)

ved Introduktion, Testimonium — frie Boepæl, som holdes vedlige, uden Byrder og Skatter for Beboeren ikke engang Vægterpenge, hvilket man i Odense kan beregne i alt til over 200 Rdr. og mere med Embedsskatten. R(kraft) kan ei forkvæle det allermindste af Indkomsterne, thi de faste Indkomster, som høre til Deeling i Naadsens Naret ere først forfaldne til Mikkelsdag 1788 og udbetales ikke førend i November og December Maaned — han har altsaa ikke syndelig modtaget mere, end det fortjente, ifald Kaldsbrevet er udstedt siden Nytaar. Hvad Papirer jeg endnu maatte have i Behold skal jeg ved min Ankomst til Odense opsøge og overlevere Dem til Deres Efterretning. Naadsens Narets Indkomster regnes fra Mikkelsdag af, saaes i en Masse og deeles maanedsviis. R. faaer altsaa hele Indkomsten fra 29 Sept. 1787 til hans Kaldsbrevs Datum og fra den Tid halvt af det, som falder for saamange Maaneder, som han har tient fra Mikkelsdag af 1787 til Nye Nar 1788. Denne Deeling er den allerfornuftigste, naar den følges kan aldrig en Mand bue uheldig for sine Arvinger eller kaldes bort til et andet Sted med Tab ved Naadsens Narets Deling med Eftermanden. Lad Embedets Forsynelse være Deres mindste Bekymring. Vil R. læse efterat han er kaldet, saa er det for hans egen Regning. Saasnart han tilmelder Bispen at han staaer Haanden af Skolen, bestikker Bispen uden Deres Bekostning den øverste Hører til Vice-Rector, som vedbliver sin Bestyrelse med Læsningen for den øverste Lectie tilligemed sin egen, og det Dekonomiske, for hvilket han staaer til Regnskab for Eftermanden, indtil De kommer, da Bispen ligeledes løsgiver ham ved en Skrivelse

fra sin laante Hæder, som han skriftlig i Vakantsen havde bundet ham til. De har ingen Udgioter i denne Post. Afgiør kun med Vispen, naar De kan komme, og gjør ham det begribeligt, at De ei er i Stand til at rive Dem løs fra Kjøbenhavn forend Paaske; saa maa han, som Deres nærmeste Dyrighed sørge for Resten. I det Øvrige har De i alt, hvad jeg kunde være Dem til Tjeneste at befale over alle mine Øvner og være forsikkert, at ingen kunde henleve med oprigtigere Deeltagelse i dette gode Grundlæg til Fremstigen i Lykke end jeg

Deres oprigtige Ven og ærbødige Tjener
J. H. Tauber.

Roeskilde d. 16 Jan. 1788.

P. S. Den tydske Evanghed som hersker i de latinske Saler ved Fischer var en falsk Mynt til Afbetaling for den Kiernesfuldhed, som fremstod i Bibliothek d. neuesten Literatur, som jeg forbindlig takker for og venter ved Postkarlen at være tilbageleveret. Lev vel.

No. 3.

Guldberg.

(1788.)

Velædle og Hoilærde Hr. Magister, Hoistærde Herr Rector.

Saa har da Deres Velædelighed kunnet sige mig, at mit Puske for Dem er opfyldt, at De nu er i Embede, og det i mit Stift, ved den Skole, hvorfra jeg gif ud, i min fiere Fødebye. Allerede havde Deres Exec. Hr. Statism. Schack Rathlow og Hr. Geh. Curdorph

glædet mig med en Tidende, som De Vegge vidste at være mig tier saavel for en Skole og en Bye, jeg bor efte, *) som for en Mand, jeg nu næsten emmedes ved at see længere ubefordret. Men Brev fra Dem, Kiere og Giffede Dr. Magister, og et Brev saa fuldt af Venfkap, og Til-

*) Guldbergs Kærlighed til den Skole, han holdte sin første Daanelse, sees bedst af efterfølgende Brev fra ham til Horsens Skoles daværende Rector Lanber: „Velædle og Høilærde, Allerhøifæredede Herr Magister! Efter Overlæg med mig selv har jeg i Guds Navn besluttet indtil videre, og indtil jeg finder Leilighed og Tøve at giøre for min Fædrene-Skole noget bedre, aarlig i Sept. Maaned at sende til dens Rector 20 Rdr., ligesom Deres Velædelhed nu her finder 20 Rdr. for dette Aar vedlagte. Min Villie og Attraa er, at de 10 Rdr. deraf skulde gives til den bedste Discipel, som meest i sidste Examen har distingueret sig i den øverste Lectie, de 6 Rdr. til den, som i tredie Lectie har samme Fortieneste, og de 4 Rdr. til den, som i nederste Lectie har havt samme Fortrin. Jeg saae gierne, at disse gode Disciple fik omtrent det halve i Bøger og det halve i Penge: i Bøgerne ville jeg, at Deres Velædelhed ville skrive:

Kienket af Stats-Secretaire Høegh Guldberg
d. Sept. 1777 og Deres Navn.

Valget overlades Dem: min Fornøielse vil det være at erzfare, hvilke Bøger (een eller flere vel indbundne) og til hvem. Fortryd nu ei paa, at jeg umager Dem, allerhøifæredede Hr. Magister, med denne Forretning. Jeg veed, at den glæder Dem, ligesom det glæder mig at see en Skole blomstre, hvorfra jeg selv blev en Plante. Jeg haaber at finde Leilighed til at giøre noget meere med Tiden; og imidlertid bliver det mit hiertelige Ønske, at Skolen maa vore i Ære og Ød, og at De med alle dens Lemmer maae være lykkelige. De veed i det øvrige, med hvilken sand Høifægtelse og Hengivenhed jeg har den Ære at være Deres Velædelheds

ærbødige Diener

Fredensborg d. 19 Sept. 1779. D. Høegh Guldberg."

troe, har end meere glædet mig. De er da nu, hvor jeg for det første og for nogle Aar. saa gjerne seer Dem, og saa for min egen Skyld, at jeg kand tale med Dem om vore fælles Gindlinger de kiere Videnskaber. Men nu min Fædrene-Skole hvad vil den ikke vinde ved Deres Lærdom, Deres Rettskaffenhed, Deres Glib, Deres modnede og sindige Udsigt over Deres Ungdom og Deres Embede? Det glæder mig, at den kand tilbyde sin Rector saa delig en Bopæl, maaffee den smukkeste, nogen Rector beboer: Byen selv er deilig: Egnen behagelig og De Deres Familie saa nær. Mine Duffer ere over Dem, og over det vigtige Arbeide, der venter efter Dem. Vor gode gamle Biskop tilstaaer Dem vist at vie til Paaske, da intet er billigere, og alt andet maatte være Dem til største Besvær: heller ikke er denne Tid nu langt borte. Nu lev vel, indtil vi nu snart sees, og lev siden lykkelig og fornøiet, og vær vis paa, at der skal være saa, der hoiere agter Dem, end den, som her i Sandhed kalder sig, Hoilærde Sr. Rector, Deres tiensstkyldigste Diener og tro Ven

D. Hoegh-Guldberg.

Marhus d. 4de Febr. 1788.

No. 4.

Merup.

(1788.)

Endskjont jeg, sandt at sige, ikke har noget at skrive om i Dag, saa er dog S Etilling heller ikke saa stor en Herregaard, at jeg derfor skulde lade være, da jeg har lyst dertil, især for ikke at komme af Vanen. Faree kald efter Drejer det fik Hornemans Sveger Heiberg og Hei-

bergs Kald det fik igjen Heibergs tilkommende Svigersøen Westengaard, saa det alt blev i Familien. Vindesbol, som i Onsdags blev ordineret, reyste i Dag til Bringstrup, og bad mig meget at hilse Dig fra ham og undskyldte, at han ey havde Tid at skrive Dig til. Hvem der efter Lemming, som da endelig nu er død, skal have det store Nicolai Kald, vides ikke endnu. Abildgaard maa skee. Du maa endelig heel udførlig skrive mig dine Tanker om den nye academiske Grundats, som jeg med andre Eager for otte Dage siden sendte Dig med ageude Post. Gamborgs, Sneedorfs, Münters etc. Ansøgninger om Professorater ere allerede i Cancelliet. Hvad Birch vil fange an, veed jeg ikke; efter Sigende venter han nu, rebus sic stantibus, ikke at kunne naae det theologiske Professorat, vil derfor heller ikke concurrere med Münter derom. Rahbek kan ingen Professorat faae, Magistergraden vil han nu ikke tage; ikke desuagtet venter han dog at blive ansat paa en Slags Maade som Lærer i de skionne Videnskaber, da han staaer sig godt hos Augustenborg. Forordningen om Etavnésbaandet var for nogle Dage siden endnu ikke leveret til Höpffner. Du spørger, hvorfor vel Schack sled op fra det grønne Bord, og om det qualmede for ham over de fremsatte Retter — da er Tingen begrikelig nok, naar man seer, at den første Ret bestod i frie Bønder, den anden i frie Kornhandel og den tredje i frie Studestaltning. Det var for meget at fordoie. Gramers Plads i Kiel meener adskillige ikke bliver besat igjen. Og Voessens skal allene besættes med en Vice-Formand ligesom vi har Vice-Propst og Vice-Decani, indtil den nye Stimmels og nye Jords Retfærdighed kommer. Janson

maa ellers ventelig i Gamburg have fundet en Mand efter sit eget Hierte, for i ethvert endogsaa det ubetydeligste Tilfælde spørger han Procangler tilraads. Fru Schlegel, som jeg har Dig kærligst at hilse fra, har faaet Brev fra sin Son fra London. Der traf han, foruden andre Danske, ogsaa den lille Doctor Møller, gift med et meget artig engelsk Fruentimmer, item Thorkefin, som nylig der paa engelsk har udgivet en Bog om Negerhandelen,*) en om de Danskes fordums Redsfattelse i Northumberland og en vil han udgive om Island. Heraf skulde man næsten slutte, at han vil blive i London ligesom Schou i Rom. Claudite iam rivos — det er udlagt, Lev vel for i Dag. Min Kone sender Dig mange Hilsener.

Kjøbh. d. 28 Juni 1788.

R. Nyerup.

No. 5.

Jens Worm.

(1788.)

Allerelskelligste kære Søster-Søn!

Med allerførste Taksigelse erkender jeg Din vedvarende Kierlighed, ufortroden at meddele mig det Dig bekendte saavel politiske som Litterariske nyt. Jeg maae dog engang opvogne og bevidne min Erkiendtlighed derfor. Det som meest skrapperer mig, i Henseende til det Politiske er, om Keiserinden vilde ved vore Trupper lade indtage Bahuns Lehn og forbeholde sig samme, det vare vi vel ikke tjente med, vil hun overlade det til os for anvendte Bekostninger, det var en anden Sag. Af

*) Essay on the Slavetrade. London 1788.

det Litterariske Nytt beundrer jeg meget Chrr. Sushms fattede Beslutning: Han er nu en Mand paa 60 Aar, jeg frygter, at han ved dette Skridt vil tabe meget af sin Agtelse, og Publicum meget af de af ham fremdeles forventede Fordeele. Romerne havde fordem deres Ludos Apollinares, Apollo Havniensis aabner og sin Circum, og det var mig kiært af dit Brev at blive underrettet om, hvorledes der er kiæmpet. — Jeg skulde vel meddele Dig til Bederlag noget af vores nyt: Men det meeste er vel allerede bekjendt. I Mandags kom 2 Helboer her til Byen, og opvagte en blind Allarm med den Tidende, at de havde seet nogle ubekjendte i en Vaad, som de troede vare Svenske Speidere, og at samme havde ved Lod foresøgt Grundene i alle Bugter deromkring. Man ansaae denne Beretning i disse kritiske Tider ikke at burde foragtes, hvorfor og strax blev gjort Anstalt, at en liden Jagt blev udrustet med 3 Canoner, og i steden for Kugler med nogle Poser smaae Steene og bemandede med 8 Musqueterere og en Lieutenant og 4 Matroser; men efterat de 1½ Dag havde recognosceret Alle Kysterne i Bigen, ved Mols, Helgenes, Samsøe, Lun, Nørsminde etc. kom de tilbage igien uden at have fundet eller opdaget noget om disse formeente Speidere. Paa Mandag Marcherer det her inquarterede Cavallerie-Regiment fra Horsens til Hals ved Halsborg, man mener det derfra skal transporteres til Norge.

I Gaar reiste vores Biskop til Randers, for i Dag at indsætte den nye Rector. Jeg længes nu inderlig efter at have den Glæde at omfaane Din Elskeligste, som jeg ingenlunde tviler paa, jo svarer til den Beskrivelse, Du

har givet mig om Hende, og derfor vil blive mig meget Elskværdig. Men i Dag nyder jeg vist ikke den Fornøielse, thi vel er Vinden god fra Callundborg, men alle Smakkerne ligge her, og kan ikke komme over formedelst en stærk blæsende Modvind. Vive! Vale! et ama T. T.

Narh. d. 19 Sept. 1788.

J. Worm.

No. 6.

Næverup.

(1789.)

Du seer af mit Datum, confereret med Din Almanak, at det ikke i Dag er Postdag, men da jeg just i Dag holder mig inde formedelst en Emule Forkiolelleses = Gigt, den man i saadan Frost og Kulde, der ventelig overgaaer 9, og 40, let kan faae paa Halsen, og nu nylig fik Dit Brev, vil jeg ikke opsette at nedskrive Dig mine Tanker.

Først maa jeg takke Dig for Din Skrivelses Udførelighed og Omstændelighed, hvoraf jeg ogsaa har taget Anledning til at begynde mit Brev in folio. Hvorlænge dit Brev har maattet ligge paa Sprogøe, kan jeg ikke vide, da det ikke er dateret. At det maa falde Dig lettere at udarbejde et Collegium over Horatii Ars poët.; end Dine Skole = Regnskaber, indseer jeg, og troer jeg ganske vist, at Horatii Værdomme kan gøres og angives interessante nok, saa slikt et Collegium ikke let kan blive oleum et operam perdere.

Læseselskabet gratulerer jeg til, kun er det mig forunderligt, om Guldberg ikke ogsaa er Participant. Ved den valgte Lectüre har jeg kun dette at erindre, at Politisches

Journal, hvad man end kan sige imod den, ikke burde savnes. Hvorledes en Lærer, som forsømmer sit Embede, sætter sin Fornoielse og Være i at omgaaes de Store, spille høie Spil, etc. kan begaae sig under saa ordentlig og paaføende en Superattendens, som Blodh er, indseer jeg ikke. Jeg følger Din Skrivelse Punct for Punct, kommer jeg altsaa nu til Conferencen. Til Din Meening om Heibergs Tale gaaer jeg over med begge Fødder. Oversætteren af Kongens af Preussens Digt om Krigskonsten er Pram. Voie, hvis Karakteristik over Hviid har funden almindelig Biefald, kun ikke Lodes, er nu bleven Conrector i Gutin, hvor hans Svoger Woss er Rector, som i denne Vinter udgiver sin Oversættelse af Georgia. At Manden med Hesteforstand skal betyde Eichsted er en afgjort Sag, hvad Deel han egentlig havde i Bruuns Omvendelse det veed jeg rigtignok ikke. — Den poetiske Subscriptionsplan, som Du med rette taler saa foragtelig om, er jo ikke af Rahbek, den er jo af Staffeldt, eller sliq en ubetydelig Fyhr! Lode har derfor ogsaa roest den i sit Blad, Kritik og Antikritik kaldet.

Nu til Din Afhandling. Begyndelsen er ganske uop-
 perlig, og alt det, Du anfører om status naturalis, som
 aldrig var til, om at Stater bleve stiftede og Selskaber
 oprettede taliter qualiter forend Grotius og Puffendorf
 og Schytte viiste, hvorledes man burde have indrettet dem,
 og for Rousseau beviste, at det var bedre, det aldrig
 var skeet, alt dette er ganske umægteligt. Kun følger deraf
 ikke, at de Skribenter gior noget unyttigt, der vise, hvad
 Skik Tingene egentlig efter sunde Principia burde have;
 thi saa kan Lovgiverne, som bestandig flikke og bøde paa

de engang oprettede Stater, jo af Systemskriverne lære, hvad Maal de have at sigte til. Dine 2 Præmisser, at Lovgiveren ikke kan tillade den ene at skade den anden; og at man kan skade ved intellektuelle saavel som physiske Kræfter, kan vel ingen have noget imod, men dog falder mig adskilligt ind i Anledning af Conclusionerne, som Du saa rask og med saa megen Betsalenhed trækker derud af.

1) Uden Skrivefrihed, in specie uden Frihed at skrive mod Statens Religion, og Folkets almindelig antagne religiøse og moralske Ideer, altsaa uden Frihed at skrive og publicere det, som betog mange Overbeviisning, Tilfredshed og Ejeleroe — vare vi endnu Papiister. Og uden samme Frihed maatte vi endnu føde vore Siæle med Brochmans Systema Theologiae, ferdomme Hedningerne til det nederste Helyede, troe Luthers og Reformatorenes Infallibilitet og undvære Jerusalem, Eberhard, Lessing, algem. deutsche Bibliothek etc., etc., etc.

2) Uden Skrivefrihed — in specie uden Frihed at skrive imod kongelige Forordninger, Indretninger, Foranstaltninger, vilde de engang subsisterende og etablerede Forordninger vedvare i Omstændigheder, hvor de mere skadede end gavnede. Norge vilde ikke have sin Kornhandel frie, og Ussing kunde ikke skrive sin Kirkeforsatning.

3) Med ligesaa stærke Grunde, som Du er istand til at bevise, at Regjeringen bør forbyde Proft paa Versen at faldholde Wielands Comische Erzählungen, Fontaines Contes og Bruuns Frictimer eller Nimerierne, med ligesaa gode Grunde skal jeg godtgjøre, at Regjeringen bør lukke Comoedichauset og forbyde Brændevins=Salgen.

Scholion a) Abusus non tollit usum.

Schol. b) Der er to Slags Forargelse — en givnen og en taget.

4) Hvad det angaaer Du skriver om Pasquillantere, som berøve mig min borgerlige Ære, min Reputation, da er det noget, som ikke hører med til det Begreb, jeg gjør mig om Skrivefrihed. Da enten jeg siger med Munden eller med Pennen eller Pressen, at en Lyy er en Lyy, saa bliver jeg stævnet.

Hvad Persiflage og Satire angaaer, som jeg ikke iuridice kan belange Skribenten for, da er det minus malum, som i Henseende til den overvejende Nytte, en uindskrænket Skrivefrihed fører med sig, maa taales. Klinten og Svøden maa groe tilhaabe. Den gamle Eugefone, Madam Censura, er et skrobeligt qvindeligt Redskab, der ofte gaaer i Barndom, og isteden for allene at luge Klinten af, rykker hun Svøden op med.

Jeg venter, Du svarer mig noget paa disse Indvendinger, og at Du tillige snart sender mig Dine Hiertens Tanker om Symbola, og om Bibelsens exegetiske Visshed, et Par Capitler, hvori jeg er saa godt som ganske fremmed.

Baggesens Niels Klim er nu snart færdig fra Pressen. Eftersom jeg hører, at Guldberg har taget 3 à 4 Exemplarer af Birchs ny Testament, saa slutter jeg, han forærer Dig det eene. Baggesen har udaf Oberon komponeret en original dansk Opera kaldet *Holger Danske*, hvortil Kunzen har sat Musik, og som om en Maanedes Tid vil blive opført. Det sidste Stykke af Riobenh. Skilderie er en Beskrivelse over Pesthuuslemmerne. Madame

Eyhne er nu endelig død, hvorved Knud Eyhne Rahbek arver 12,000 Rixdr. Banqven i Altona skal staae paa svage Fødder, og Berlecoursen være styg, Zoëga saae, det nu var den beste Tid at trække sig ud af Forlegenheden, han lagde sig derfor til at døe. Eggers, som begribeligt, søger hans Plads. Den Tvistighed mellem Eggers og det øvrige Juridiske Facultet, som opkom i Anledning af Evisers Examen, blev bielagt efter Augustenborgs Forlangende, som favoriserede Eggers. Og nu gaaer Rygtet, at heele Examensmaaden skal forandres og ikke Professores examinere, men som i Tydskland nogle Embedsmænd eller som Consistorium i Schlesvig. Saameget er vist, at adskillige have meldt sig til examina, som have faaet Svar, at Examen var udsat.

Hee i Aarhus er da himlet og Feddersen i Altona er paa Beye. Treschow i Helsingør er bleven Rector i Christiania. Hermed Farvel! min Elisabeth beder hilse Din og onsker et glædeligt Nytaar.

Kbhavn 4 Jan. 1789.

N. Nyerup.

No. 7.

Nyerup.

(1789.)

Man lasse immerhin ja alles drucken! aber man nöthige den Verleger sich zu nennen; und dann kan der beleidigte Theil eine Injurienklage gegen diesen erhaben“, saaledes ender Brandes en interessant Afhandling i Berl. Monatschrift, hvori han viser Urimeligheden i den trivielle Fordring, at en Historiefriver maa være upartisk, og saa-

ledes (si parvis licet componere magna) endte jeg ogsaa mit Forsvar for Skrivefriheden. Dersom du ikke snart sender mig din Gjendrivelse af bemeldte mit Brev, kan Du heller bide eller tøve lidt endnu og saa lade det trykke i det ny i Narhuus will Gott oprettende Bogtrykkeri; thi Imo) er det underligt, hvorfor Narhuus Stift mere skal være Stedbarn end de 4 andre jydffe Stifter i Riget, som alle samtlig have deres Officiner (Skalholt og Solum iberegne). Ikke at tale om, at i Narhuus i det 15de Narhundrede bleve trykte Bøger, saa gjor den i det 17de en ikke liden Figur i den danske Verden ved een eneste Hans Hansen Skorning, hvormeget mere vilde nu en Bogtrykker der kunde faae tilstrækkelig Arbeide, da der samles saa mange ypperlige Lærde — Jansen bliver Bisp i Narhuus,

nu lader jeg Resten være reent Papis, at din Indbildningskraft kan faae frie Raaderum til at anstille Betragtninger.

Kiøbh. d. 17 Jan. 89.

Nyerup.

No. 8.

Gamborg.

(1789.)

Min Edle hoiftagtede Ven!

De forundrer Dem maaskee over at see Brev fra mig. Marsagen er, her gaar saa mange stridige Rygter i Hensigt til Hr. Ven, at jeg ikke veed, hvad jeg skal troe og det interesserede mig dog overmaade meget at vide, hvad som er sant. Saa gav i Cancelliet taler man om Rektors

raret i Horsens som halv vakant, og at Mag. B. skal være Professor theologiae her ved Universitetet: Man siger: det er ham allerede tilbudet med 700 Rdr. Lon, og af de store Tanker, vor Elskværdige Patron, den virksomme lærde og ædle Prinds af Augustenb. har yttret om Mag. B., skulde jeg troe, dette Rygte ey er saa ugrundet.

Da jeg nu har i Sinde at søge Rectoratet i Horsens, hvis samme skulde blive ledigt, saa giver jeg mig den Frihed at forespørge, hvorvidt ovennævnte Rygte er sant? og om min ædle Ven vil tage imod et Professorat her ved Universitetet med 700 Rdr. fast Gage, hvis samme bliver Dem tilbudt? (om det ey allerede skulle være skeet?) Herpaa ønskede jeg mig med første eller anden Post et bestemt Svar. Hvorfor jeg søger at komme til Horsens? Hr. Ven veed selv, at der ere mange Fortrædeligheder forbundne med en Praepositi Embede; og jeg har alligevel ikke halv saa mange Indkomster som sal. Svuid. Jeg faaer: 1) ingen Introduction af dem, som faae Communitetet og Regenzen, der aarlig maatte indbringe circa 250 Rdr. (NB. det forgangne Aar havde derfor indbragt meget over 300 Rdr.), 2) og er 100 gaact fra, som Sv. havde som Vicarius Episcopi, 3) Da nu saa faa formedelst den nye Forordning tage examen theol. har jeg som Notarius i afsigte Aar ikkun havt 46 Rdr., da Sv. derimod kunde regne Notariatet paa omtrent 150 Rdr.

Vel har jeg deristæden faact 300 Rdr. som Professor Philosophiae extraord. og Forelæsningerne kan vel desuden indbringe 150 Rdr. formedelst den smukke examen philosophicum, men jeg har og derved faact dobbelt saa

meget Arbejde som min Formand og det falder mig saameget tungere, som jeg ikke har bestemt mig til at blive Academicus, meget mindre onsket det. Min Hu og Attraa har immer staaet til det rolige Land, og jeg suffer med Horaz: o Rus, quando te aspicio, quando licebit etc.

Under de mangfoldige adspredende Forretninger, som jeg her plages med, kan jeg næsten aldrig faae nogen Tid tilovers til at reflektere over det underlige Dyr — Mennesket —. Men min Ven i S. har en større Salve, flere baade Siels og Legems Kræfter end jeg, og tidlig bestemt sig til det Academicke. Kom De hertil og stift megen Nytte. Som jeg horer, søger Prof. Tauber at blive Prof. theol. her ved Universitætet: Men da han forlanger saa meget Tillæg af Rektoratet i Roeskilde, der dog efter hans eget Sigende ey er nær saa stort, som hele Verden tilforn troede, kan hans Ansøgning naturligviis ey bevilges. Og med al den Agt, jeg skylder ham, maae jeg sub rosa sige: Jeg troer ey han nogensinde bliver fornojet, hvor han end i Verden monne vandre.

Kr. Ven veed vel, at Mag. Siør er bleven Rektor i Christianssand. Tiden tillader mig intet mere denne Gang end at forsiikke Dem om min sande Højsagtelse og udbede mig Deres bestandige Venskab.

Vale et save

Tuo toti

Andr. Samburg.

Regenzn 1789, d. 10 Oktober.

No. 9.
Guldberg.
 (1790.)

Høilærde Allerhøifstærde Hr. Rector.

Jeg skylder Dem, Kiereste Hr. Rector, dobbelt Tak for den Bog, *) De sendte mig: Deres Venfkab har villet tilskrive mig den, og jeg føler det baade som et kiert Pandt fra Dem og som en sand Vre for mig; men Bogen er og et kiert Stykke fra to ærede Venner, der deele sig ligeligen deri, fra min salige Luxdorph, jeg lige ærede og elskede, og fra Dem, hvis Hierte og hvis Værdom eier min Kierlighed og min Høiagtelse. Han er nu ikke meere vores: jeg taler da ei om hans Valg enten af Biblen eller Plato; men jeg har ved at læse alt heftet mig allene til min Vens Anmærkninger og til Deres Fortale. Hvad denne sidste angaaer, da har De sagt alt hvad skulle siges; intet over heller under; men netop det rette; og det har De sagt i en saa smuk Stiil og her passende, at De har faa, Kiere Hr. Rector, der kan agtes for Deres Si-demænd. Samme rene Valg og sunde Stiil hersker i Deres for vor Salige Luxdorphs saa velgiørende Anmærk-

*) Luxdorphiana e Platone sumtibus P. F. Suhmii edidit O. Wormius. Specimen Imum. Havniae 1790. 4.

Jvfr. Nyt theologisk Bibliothek 19de Bd. det 4de, 5te og 6te Brev til Nyerup. I dette sidste Brev omtaler Worm, at han sender Nyerup Guldbergs (ovenfor afskrifte) Brev til Gjennemlæsning, „dog med Vilkaar“, siger han, „at ingen anden seer det, jeg kan ikke uden Undseelse og Mistanke af Vanitet, vise det til nogen uden til Nyerup, som kiender mig og veed, hvor langt al Prætension er borte fra mig.“

ninger: ved Deres Smag er hans retfærdiggjort. Rigtigheden af Deres Tanker staaer her lige ved den vel anbragte Lærdom. Saa er min Dom, og jeg troer den fand: derfor vel og at blive alle Upartiskes. Det har fornoiet mig, at De og oversætter $\omega\psi\rho\sigma\upsilon\nu\eta$ ved Sindighed; mærkeligt, at Wieland (dette skylber jeg Dem) ogsaa tilstaaer, at de Tydske ei fand oversætte det.

At jeg et Par Steder, hvor det giælder exegoesin, ei er enig med Dem, det veed De forud, men det veed jeg og, at hvo der end feiler af os, gjør det mod sin Willie, min Ven synes for mig at følge for meget de Nyeres Overtalelse; og jeg for Dem at føle for lidet disses Grundsetninger: jeg har læst dem taalmødigen, holdt min Siel aaben for deres Indtryk, og veiet deres Grunde; men stedse ved Enden forekomme de mig, at have inden til samme Svaghed som de Eldre og en god Deel af disses Forfægtere; begge flue kun fra een Side. Jeg søger da at stille mig i Midten, og ved at betragte dem begge, indbilder mig at affondre fra begge det Overdrevne, og da at beholde det Gode og det Sande. O! havde vi dette og vidste dette og da roligere nød dette! Dog at ville saa, og ville stedse, er allerede got og sandt. Den gode Lindhardt, saa anbefalet af Dem, har jeg lovet 20 Rdr., naar han til sin philosophiske Reise melder sig hos mig.

Jeg er med den fuldeste Hoiagtelse Deres Belædelheds tienskyldigste Tjener og tro Ven.

D. Hoegh = Guldberg.

Marhuus d. 13 April 1790.

No. 10.
Jens Worm.
 (1790.)

Dilectissime!

Jeg er Dig et Svar skyldig paa Dit i meere end een Henseende behagelige sidste Brev. Det var mig kjær, at mine Anmærkninger fandt Dit Bifald. De bifaldd mig ikke selv alle, men her skulde giætted noget, og det gaaer her som i Julelege: den der giætter best, bær Priisen. Hvad prohibessit er angaaende da er det mig og kjær, at vi i Hovedsagen ere eenige, saa at en Bremerfeld vilde vel sige: De have begge Ret. Du betragter det Sensu philosoph: jeg quoad formam gramaticam. Og dersom man noie vilde philosophere gif vel tempus Praesens aldeles bort, da det ikke kan ansees for andet end et punctum mathematicum imellem Praeteritum og Futurum. Alle Dine Observationer staae mig meget vel an, især den de Praefamino — de Strue — de Imperativo af Impersonal., som viiser, at han ikke er den første, som har observeret det, og at hans liceto ikke er det eneste Exempel. Dersom veprimum var godt Latin, var det og en ypperlig Læsemaade. Nu erindrer jeg just ikke flere; thi hele Paketten blev affendt med sidste Fredags Smakke efter adressen. — Det gaaer noget langsomt til med mit Helbreds Forbedring: Maveu er ikke i Rigtighed endnu, Appetiten mangler og Kræfterne er svage. — Vale cum Tua et Tuo.

Narhuus d. 20 Juli 1790.

J. Worm.

No. 11.
Münter. *)
 (1790.)

Høifstærende Ven!

Det theologiske Fakultet har modtaget Deres Brev fra 23de August,**) i hvilket De undskylder sig for at modtage den Dem af samme tilbudte Doctor=Værdighed i Theologien. Det gjør os alle oprigtigen ondt, at Deres Embedsforretninger forbyde Dem i den virkelige forte Tid at udarbejde en Dissertation. Men vi troe alligevel at have funden en Udvej, paa hvilken vi kunne efterkomme de i den kongelige Foundation fastsatte Artikler

*) See Nyt th. Bibl. 19 B. Pag. 151—52 det 7de Brev til Nyerup, hvor Datum bør være 31te Aug. og ikke 3die Aug. 1790.

**) Det led saaledes: „Ampliss. et Venerab.

Theologorum Hafniensium
 Collegio S.

Iis quidem, quas Ampliss. Theologorum Ordo ad me dedit litteris, nihil potuit mihi accidere gratius, nihil exoptatius, nihil ad honorem majus, nihil ad voluptatem jucundius. Equidem doctis, prudentibus gravibusque Viris placuisse haud ultimam laudem semper existimavi. Qua de causa honorifico illo praejudicio, quod de meo qualicunque ingenio et, si qua est, doctrina Amplissimi Viri fecistis, dum me ad ambiendos obtinendosque, quos summos V. Theol. Ordo impertitur Honores, humanissime et benevole invitatum voluistis, eò profecto magna me laude mactum puto, atque ad omne reverentiae, obsequii, pietatis officium obstrictum obligatumque, quo hunc favorem et propensum in me studium demerere aliqua ratione possim. Verum enim vero quo minus invitationi respondere et decretis honoribus frui possim, facit angu-

og tillige opfyldte vores varme Ønske ved denne forestaaende Høitidelighed at give Dem et Beviis paa vores saunde og usfromtede Høiagtelse. Det er nemlig det Tilbud, Fakultetet har paalagt mig at gjøre Dem: „Om De vil komme til Kiøbenhavn og disputere over selvvalgte theologiske Theses, og derpaa, naar De faaer bedre Leilighed, udarbejde en ordentlig Dissertation pro gradu. Da det er saa udtrykkeligen befalet, at alle, der ville blive doctores, skulle disputere, hvilken Befaling endnu uyelig er bleven gientaget i en Cancellieskrivelse, saa see vi intet andet Middel. Det vil derimod ikke blive vanskeligt at udvirke en Dispensation for den vidtløftige Dissertation,

stia temporis et incumbens quotidie scholastici muneris labor, qui meditando scribendoque vacare non sinit. Sed enim tumultuaria opera libellum compilando conficere, aut nugatoriae festinationis fructum crudum illum et acerbum Doctis et elegantibus Censoribus offerre vetat Tantorum Nominum reverentia, vetat imbecillitas frontis et insita nobis verecundia nonnihil fortassis intempestiva. Neque vero habeo in schedis repositam provisae ad scribendum materiae copiam, unde cito promam, quod satis dignum esset largitate muneris Vestri in hac praesertim librorum et doctae suppellectilis penuria. Quapropter destitutus temporis otiique opportunitate et in has Sollemniorum Academicorum angustias adductus, fati invidiam Brabeutarum Amplissimorum studio et benevolentia consolari debeo et Tantorum Virorum, Honori meo, tam cupide vellicantium, gravissimo iudicio contentus, de eo sine Bireto et titulo, tacitus apud animum lactari. Ego certe, cum Cicerone, meum facio illud Hectoris apud Naevium: „lactus sum laudari me a Vobis Patribus, a laudatis Viris.“ Nam vel honore litterarum Vestrarum, vel testimonio iudicii nihil est, quod me non assecutum putem.“

eg Tilladelse til at creere Dem til Doctor, naar De har disputeret og siden vil det blive let for Dem at finde Tid til i Magelighed at skrive Deres Afhandling, Samme Tilbud har Fakultetet gjort Hr. Prof. Adler og Hr. Prof. Tauber, den Første har antaget det; Hr. Tauber har endnu ikke svaret, og vi vente, at han vil giere det samme. Promotionerne skulle alle skee paa Een Dag, som vil være en otte Dage efter Indtoget. I fald De altsaa ville antage dette vort Tilbud, maatte De møde i Kiøbenhavn, før den 14de Sept., som er berammet til Indtoget. En kort Prolusio vilde vel være nødvendig til at ledsage Theses med. Men den kan være ganske kort. Adlers bliver ikke over halvandet Ark. Fakultetet ønsker oprigtigen, at De vilde antage dette Tilbud og jeg er vidst ikke den, som ønsker mindst, at have Dem til Collega i denne akademiske Værdighed. De undskyldte at jeg skriver Dem til uden Formaliteter; thi endskiondt dette Brev er kun et Privatbrev, saa er det dog ifølge mine Collegers Forlangende jeg tilskriver Dem samme. Jeg er med største Højsagtelse

Deres hengivneste Ven og Diener

Kbhavn d. 31 Aug. 1790.

F. Münter.

No. 12.

D. Quid,*)

(1790.)

Høistærede, meget fornemme gode Ven!

— — Endvidere har jeg den Ære at melde: at jeg rigtig tilstaaer høistærede Ven forhen har spaaet Buona-

*) Kiebmand i Kbhavn, var en af Worms Ungdomsvener og omtales ofte i Brevene til Nyerup, ifr. Nyt th. Bib. 19 B. Pag. 50.

partes og den store fr. Nations Ydmygelse; men jeg har derhos ogsaa den Gæ og Fornoielse at tilstaae: at denne Spaadom forekommer mig lidt for prophetisk, det er: urimelig, til, at den i vor Tid skulle gaae i Opfyldelse. Tabet af Buonaparte og hans Armeer, tilligemed Flaaden, vil ikke kunne hjælpe enten Spaamænd eller Engellskmænd. Frankrige har, ifølge sin Veliggenhed og Producter, Rikder, som aldrig udtørres; og de Magter, som nu pønses paa dette Lands Undergang, staae, saavidt menneskelige Dine kan see, og Forstand skionne, nær Fordærvsens Afgrund, hvits Evælg allerede er i Færd med at opsluge Engelland. Buonapartes sande heltemæssige Foretagende, vil saafremt den nogenlunde lykkes, seent eller tidlig, blive en Pind til den engellske Handels Liigkiste — og saa god Nat! Denne Generals Laurbær visner ikke, saafremt det ellers er muelig, at dette Eindbillede paa Nidkierhed for Fædrelandet nogensinde har været uforvisnelig. Han døe eller leve; han fortienet altid: vivat Buonaparte med 2 Arme! Deres Helt har kun een. Enhver brav Karl, der tiener sit Fædreland som en Mand, bør æres, og jeg ærer den engellske Tapperhed til Coes, ligesaameget som den franske til Lands.

— — — Gud ske Lov for vort lille roelige og fredelige Danmark! Vi ejer det, som næsten hele Europa sukker efter, neml.: Frihed og Fred. Sid vi aldrig miste disse Klenodier! og gid jeg aldrig miste Dem, min Worm! min Ven! min Dyrebare!

Kbh. 2 Octob. 1790.

D. Lund.

No. 19.
Guldberg.
 (1792.)

Høilærde Hr. Rector, Høistærede Ven!

De har tilladt mig at sende Dem min Oversættelse af det N. T. Her følger nu den første Deel, som indbefatter de fire Evang. og Ap. G.

Min Ven veed, hvad jeg veed, at intet Arbeide er vanskeligere, og derfor, om det skulde bekendtgjøres, mig frygteligere. Jeg forsikrer Dem, at Deres Eftersyn bliver mig en Bestemmelse. Men, Høistærede her kand nu være a) Urigtigheder, som kand være slupne mig forbi: af disse slippe nu ingen for Dem. Vær saa god at antegne mig dem kort. b) mindre bequemme Udtryk, som kunde falde Dem ind at omværle med bedre: behag at sette mig disse. Ogsaa ville De med en lærd Vens grundede Grimodighed sige mig reent ud, om den Tone, der hersker her overalt og den Grundsetning, hvorfra den er, fortienner Bifald, thi skiont den er Sielen her, og derfor usforanderlig, onsker jeg dog at vide Deres hos mig saa gjeldende Dom, for at afgjøre med mig selv det store Spørgsmaal: skal jeg lade trykke eller ei. I min Alder maae jeg ei, uden jeg veed, at det er nødvendigt. Endelig vil jeg inderlig bede Dem, at anmærke, hvor De holder for, at en Anmærkning bør være. Efter min Formeening skal den ei være, uden hvor jeg afviger fra de allerflestes Commentatores. Disse Steder vil vist falde en Mand af min Vens Indsigter langt bedre i Dinene end mig selv, der er saa vant til mig selv, at jeg let kand oversee Steder, fordi jeg

længe saa har forstaaet dem. Et NB. er mig derfor fra Dem en sand Vækker. Vi i øvrigt veed min Høistærende saare vel, at jeg har Grundsetninger aldeles forskiellige fra de uhere, og hvorfra jeg troer mig befoiet aldrig at vige. Hvor disse bestemme min Oversættelse, der bliver den som den er. Ikke allevegne, hvor de finde Hebraismer finder jeg dem: deri er deres Driftighed mig ofte undstaellig, fordi jeg har fundet den ofte saare ugrundet. Men det være nu formulae Ebraizantes eller Graecismer, naar det kun ikke ere termini sacri eller formulae sacrae, saa har jeg villet give dem vel i vort Moders Maal, ligesom jeg har som Oversætter troet min Pligt at være, bogstaveligen at oversætte term: sacros et formulas sacras. At jam sat sapienti. Lad nu Deres Venskab for mig overtale Dem til at give af Deres saa ledige Timer nogle Øjeblikke til dette mit Arbejde, at jeg kand, naar jeg om en Maaned kommer til Horsens, høre Deres Dom dog over en Deel deraf. Eichhorn's Apocalypsis følger herved.

Du er jeg med den største Høiagtelse

Min Høilærde Hr. Magisters
tjenstskyldigste Tjener og sande Ven
D. Høegh = Guldberg.

Karb. d. 19 Apr. 1792.

No. 14.

Guldberg.

(1792.)

Velædte Høilærde Hr. Magister, Elskelige Ven,
Den stakkels N. N. er nu, fordi Deres Velædelshed en-

skede det, antaget i min Tjeneste til Middelsdag og jeg haaber, at jeg skal blive fornsiet, maatte kun han ikke for sig forringes derved; thi Frygt derfor var eeneste Aarsag til min Vægring, og Frygt for igien at berøve denne Familie en Understøttelse, havde paa den anden Side holdt mig fra at vende mig andensteds hen. Nu kom min Ven, og gav Udslaget, og ret fornsiet derover blev jeg.

Saare kiert er det mig, at Brevene til Timotheum og Titum ere læste med Lyst, og at min Ekkelige Hr. Magister kand sende mig Oversættelsen med Deres mig saa dyrebare Anmærkninger tilbage med det første. Den Agende Post, som paa Tirsdag i tilkommende Uge kommer til Horsens fer at gaae hertil, er sikker Befordring, naar den vel er indpakket. Dog Tiorten Dage længere gior ei noget til Sagen. Monstre kun, Kiere Ven, dette Arbeide, revs kun denne min Kieledegge; dan mig dette elskte Varn det bedste, De kand og veed, inderligere behagellig kand De ei, gode Mand og Christen, virke paa mig.

Vi komme til Rette om alt, undtagen om de bibelske Troper og Metaphorer. Der er og bliver en Tvivl og Frygt hos mig: som nu περιπατειν κατα σαρκα en tilsynne af de letteste tor jeg dog ei oversætte: at følge sine Lyster, da σαρκς ogsaa indbefatter Meeninger, Indbildninger, falske Religions Tanker etc., hvilket endog φρονημα της σαρκος strax viser min Ven, som saavel kiender vintου: φρονημα; og Modsettelser af πνευμα byder det samme. Saaledes hindres man hver Dieblik. Men min Ven har ikke giort een Anmærkning, som jo vil og skal blive prøvet, fordi De kand vist ikke giøre een, der er jo rigtig.

Endnu een Bon. Til allerjibst fer min Skyld lad

Deres Tanker løbe over Bøgernes Orden, som jeg har dem i denne anden Deel, for at skionne, om ikke denne Orden, der for de fleste er beviislig rigtig, har i Henseende til vor uskateerlige Religions dogmata tam thetica quam moralia og i Henseende til den hele Udvikling saavel af Lærdommene som Kirkens Dannelse og Skiebne noget mærkeligt. Jeg vilde handle derom i Fortalen; men gier det vist ikke, med mindre Deres Følelse er omtrentd som min. Paa Dem lider jeg, og ellers reent ud paa ingen. Deres Indsigt, Deres Sierte, Deres sande og ærlige Ven=skab har sin fulde Værd hos mig, en overveieude Værd. Du lev vel min Ven; elsk mig, jeg elsker Dem og ærer Dem, og saa skal jeg giere saalænge Gud lader leve

Deres Velædelheds oprigtige Ven og tro Siener
D. Høegh=Guldberg.

Aarhuus d. 3 Juli 1792.

No. 15.

Guldberg.

(1792.)

Høilærde Hr. Magister, Elffelige Ven.

Hvert et Ord fra Dem er mig kært, fordi det er fra en Ven og fordi det er vigtigt og saa rigt paa Kund=skab og Nøtskaffenhed. Hertil kommer, at hvad vi nu af=handle med hinanden, angaaer det Nye Testamente; det Nye Testamente nu og for vore Landsmænd. Mit Ar=beide for at levere det i deres Hænder saa rigtigt, som det bliver mig mueligt, har De, Kiereste Ven, hjulpet og glædet sig ved at hjælpe. Endog Deres Anmærkninger til

Brevene have intet, aldeles intet, som jo veler for mig, og meget, som vil blive mit, naar jeg nu erholder fra Dem min Oversættelse, som jeg vel i Morgen faaer med den agende Post; thi dette skriver jeg d. 10 om Aftenen for at vinde Tiden. Kun Et, min Ven, ere vi stridige om: og hvor gierne gif jeg over til Deres Mæning, om jeg kunde! Kierlighed til Dem og Agtelse for Dem er vist i den ene Vægtstkaal: og derhos er alt det, som har Dem overtalt, den fuldere Forstaaelighed for meenig Mand. Men paa den anden Side ere nogle Grunde, som endnu ere mig saa vægtige, at de gandske nedtrykke Vægtstkaalen.

Min Ven veed den Underskiel, jeg giver paa formulas communes et N. T. proprias: de første har jeg villet allevegne oversætte med ligeveieende ægte Danske: de sidste være sig termini technici heller formulae technicae har jeg ordret beholdt. Jeg har troet, at naar de første vare rigtig givne i vort Sprog; og den hele Trop Partikler ogsaa havde faaet det Danske Præg og i det Øvrige den hele Construction af ægte Dansk Udseende: skulde alt dette blive samlet et kraftigt Middel til at lette Afdgangen for en agtsom Læser til Iudsiget efterhaanden i de Ord og Talemaaders sande Forstand, som laae i det Dunkle og længere borte. For det N. Testaments Oversættelse som Oversættelse har jeg troet ingen andre Regler at giælde end for hvilken Græsk eller Latinsk Skribent vi vilde oversætte. Allevegne vilde møde termini et formulae technicae, som maatte beholdes. Lexica realia cuiuscunquo generis et nominis ere derfor blevne til, og alle de Commentarier, som vi have og faae. Min Ven veed, at det N. T. har og sine Ord-Bøger: et hypperligt Middel, naar de ere vigtige. See denne min første Grund. Nu videre. Naar

man oversætter en gammel Skribent, har jeg anseet det for Pligt at lade ham beholde et fuldt Anstrog af sin Tidssalder og af sig selv. For en duelig Mand er det saare let at modernisere ham og giøre ham til sig selv. Men nu dette Eget, som han skal beholde, bliver foruden hans Tanke-Sammenbindelse ogsaa hans Terminologie: borttager jeg denne, berøver jeg ham det, som gjør ham til den, han er for en ikke liden Deel.

Men at komme nærmere til det Nye Testamente selv, saa ville min Ven agte paa, at just disse termini, formulae, tropi ere ikke allene Bogen særegne, men endnu saaledes folte af den store Mængde Christne, meer og mindre oplyste; disse have forbundet dermed Begreber, meer og mindre rigtige og fuldstændige. Disse for den allersterste Deel ville ansee det som et sacrilegium at forandre disse Talemaader, Ord, Billeder etc. Dette er det sande, ærværdige Publicum, hvori ere mange meget gode Christne. Deres Dom, endog blot deres Følelse er mig af en høi Værd; den er det vist og for Dem.

Og endelig, gode og ædle Mand, er der for mig i disse Termini og Formulae technicae paa mange Steder noget saa prægnans, saa rigt, saa fylldigt, at jeg tør iustet Ord=Duff vove. Jeg føler alt det Grundige, som De siger, men synes dog, naar jeg i een Følelse samler Manden af det Hele, at jeg her flygte tilbage. Saa gaar det mig med det σαρκ, som er blevet vor Exempel i Rom. 8, 1. Det settes der og flere Steder imod πνευμα. Jeg troer mig overbevist om, at πνευμα i os er den Tænke-maade og det Sindelag og den Handlemaade, som er dannet af Jesu egen Være og Forklaring over Guds Hensigt

med Mose Lov, over Guds Villie til os under Christo, over hans Forretning i Verden etc. Denne Terminus er uden al Tvivl laant af Joh. 3, 5. 6 og Forklaringen staaer fra v. 11 til v. 21. De Paulinske Esteder anfører jeg ikke; min Ven kiender for vel 2 Cor. 3, 4 og Gal. 5 lige til Enden. $\sigma\rho\zeta$ er da nu i os alt det modsatte, følgeligt den Tænkemaade og det Sindelag og den Handlemåde, som ikke er saaledes dannet, men afviger derfra, strider derimod. Dette er, troer jeg, Christi eget fulde og derefter Pauli Begreb paa anførte Esteder om $\pi\rho\epsilon\upsilon\pi\alpha$ og det modsatte $\sigma\rho\zeta$, der udtrykkes med det ene Ord som en terminus technicus, vist ikke uden Grund, da endog Plato og andre har tillagt $\tau\omega$ $\sigma\rho\zeta$ det Begreb, som vi maaskee kunne hos dem udtrykke med vor Naturs moralske Svaghed, men Christus og Paulus har derved tænkt noget langt mere. Det gaaer nu med denne hellige Terminus: $\sigma\rho\zeta$, som med alle lige meget vidbefattende termini, at da de indeholde mange relationer, staaer den ei fielden med Hensigt til een alleene, og da kunde Oversetteren, naar han er vis derpaa, lade sig noie med at udtrykke denne alleene: saaledes er jeg næsten eenig med min Ven om Gal. 3, 3, og dog ei fuldkommen, fordi det var ei til Jødedømmet, Galaterne skulde affalde; men til en syncretismus. Men hvad Rom 8, 1—4 angaaer, da ville min dybsindige Ven vel eftertænke den Paulinske hele tractat de iustificatione gratuita (held mig for Korthed denne terminus til Gode) i det 3, 4, 5 Cap., sei dertil den moralske Slutning i det 6 Cap., nu hans dybe Forstilling Cap. 7 v. 7—13, nu hans Udtryk v. 14 $\nu\omicron\mu\omicron\varsigma$ $\pi\rho\upsilon\pi\alpha\tau\iota\chi\omicron\varsigma$, som lidet er forstaaet, saa hvad der følger

til Enden af dette Cap. De behage derpaa at gaac til Cap. 8 v. 1, at eftertænke den Marsag, som anbringes v. 2 og 3 og 4, og at give Jesu egen Meeaning, hentet fra Joh. 15 og Joh. 17 til τῷ: τοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; og saa siige om κατὰ σάρκα, sat imod τῷ: κατὰ πνεῦμα kand oversettes ved; efter Lyster — efter Sandfælsighed. Jeg skulde meget bebrage mig, om min Ven ikke skulde finde, at det vel er en Deel, en vigtig Deel af Begrebet, men langt fra ei hele Begrebet, hvilket og tydelig nok sees af v. 9, 10, 11. En Mand af min Vens Skarpsindighed behøver i ingen Maade at erindres af mig, at fra en notio generica sluttet og udledes rigtig det specifique, den indeholder, ja at saadan terminus settes jævnlig nu for et, nu for andet af hvad den indeholder; men derfor kand jeg ei siige, at denne notio ei indeholder mere. Naar jeg da har de Steder, hvor den staaer i sit Hele eller næsten i sit Hele, saa reiser sig min Forlegenhed: Oversetteren faaer da at beholde nolens volens denne terminus og efter sin Plan enten giøre Numærfninger eller overlade Sagen til Fortolkerne. Hertil kommer, Elskte Ven, hvad De veed ligesaa got som jeg, at det er i denne allervigtigste Bog yderst voveligt, at sette Forklaringen for det Forklarte; definitio for definitum, De kiender alle Tidens og da og især vor Tids gyselige Driftighed e. gr. Christus gav sig selv hen til Udløsning for os, og alle disse aequivalente Talemaader, gives: doctrinam sanguine suo sanxit, hvorvel den hele Bibel eier ikke et eneste Udtryk, som retfærdiggjør denne Forklaring, Dem er fuldtbekiendt Oversættelsen af formula baptismatis. Haec vestigia terrent. Jeg veed, at De ligesom jeg erkjender in-

terpretatio Grammat. for den eene rette, og indseer, at Ords og Meeningers sande Betydning udfindes sikker ikke her anderledes end i Plato, Xenophon, Aristoteles. I vore Dage, og ogsaa tilforn antager man temmelig hyppig ganske andre Regler, og legger dogmata til Grund for exegesis, ligesaa raff som i det 17 og en Deel af det 18 seculo. For at komme dertil giver man termini et formulæ technicæ de Betydninger, man vil, og ved de Kunstgreb, som vi begge kiende. Naar jeg nu, værdigste Ven (De ville nu tænke med mig) i min Alder og om De vil, gode Rygte oversatte disse Udtryk i forstaaeligere Dansk, uden at være Paraphrast, saa kunde jeg dog ikke i de allerfleeste Tilfælde naae uden det Halve af den virkelige Kraft, som for mig beviisligen er paa de fleeste Steder tilstæde, og dog med alt dette bleve der endda saa mange tilbage, som baade De og jeg lode staae ex. gr. at være i Christus, at være forføstet med ham etc. Christus er i sine: Faderen i ham, hans Ord bliver i os o. s. v., hvilke alle ere significantissima. Endnu Set: Jeg er over 60 Aar, har maastee ei mange Aar tilbage, gaer, om ikke længe, ind i Ewigheden, har (Gud veed det) alleene af Kierlighed til denne vor sandeste Skat paataget mig dette Arbeide, og skulle nu ved mit Exempel styrke (*οικονομει*) Forvovne til at vove hos os, de det N. T. vanskabende og fordærvende os begge bekjendte Substitutioner! Det fand jeg ikke, og jeg er vis paa, at min Ven, der i Sandhed elsker mig og Sagen, siger: Det bor jeg ikke.

See her, Værdigste, Kyndigste Mand, mine Marsager, endog de hemmeligste. Jeg har villet udføre dem, fordi jeg af inderste Hjerte ærer og elsker Dem, og om jeg end

ikke kand overbevise Dem og faae Deres Forstands, ville jeg dog saa gjerne have Deres Hjertes Bifald. Mit Haab har været og er, at naar nu Sproget, ogsaa ved Deres kjerlige Hielp, er blevet renset og værdigt; naar Oversættelsen er rigtig; naar Stilen er flydende og Lys kommer, hvor Lys efter mine Grundsetninger kan komme, naar det Hele lader sig læse behageligen og alt Elæbende og Mat er borte: saa skal denne uskateerlige Bog hos os finde flere Læsere end tilforn: og saa er Deres Vens hele Hensigt opnaaet. For hver Anmærkning, hver Bink, endog hver ærlig Modsigelse takker jeg Dem, og skal elske Dem, saa længe jeg er til. De elske og nu altid

Deres Belædelheds

sande Ven og oprigtigste Tjener

D. Hoeg-Guldberg.

Marhuus d. 12 Juli 1792.

Min Oversættelse er med Posten kommen.

No. 16.

Overny.

(1792.)

— Nu kommer Turen til det andet Brev; thi efter Dit Raad lægger jeg Dine Breve for mig, paa det at ingen Punct skal vorde ubesvaret. Tode, mener jeg, Du sagtens kunde skrive et Par Ord til, at det dog ikke skulde lade som hans Iris var vox clamantis in deserto. Sit diploma inaugurationis erholdt Plum rigtignok ikke før efter Brylluppet, saa stricto jure mistede Fru Hviiid for nogle faa Dage sin Frueværdighed; thi hvad disse nye

Doctores philosophiae angaaer, da al den Stund de ikke staae i Rangforordningen, saa har de juridice og efter vor Constitution ingen Rang. En anden Sag er det, at den Kjøbenhavnske Levemaade udfordrer at kalde enhver galant Madame Frue, og enhver Spekhøkerkone Madame, og enhver smuk Pige Frøken, og det er blot efter sliq Kammerjunkers Levemaade at man kalder en Wedel, Friis, Sørbroe, Møller, Kofod etc. etc. Doctor.

Da Pöffler, Superintendent i Gotha, en Bekjendter af Münter er bleven Doctor Theologiae her absens, saa kan Du jo ogsaa blive det, om Du lyster. Plum i sin Disputats citerer Dit opusculum de notionibus vocum Novi Test.: viri inter Nostrates egregie docti eller saa omtrent.

Jeg kan nok mærke paa Agentens Fuldmægtig, at han har sans comparaison Lighed med vor Kariolhest fordum, han er saa stedig og egenindig, at jeg ikke kan paa nogen Maade faae det forlangte Hefte af Acta Societatis for Bindet er heel complet med 3die Hefte, som er under Pressen og snart bliver færdigt. — — Moldenhawers Bog er pur, blot, bar, alleneeste Processacter angaaende Ordenens Ophævelse i Frankrig, oversatte af gammelt fransk i tydsk. Resultat og Lærdommene, som kan træktes ud af Ucterue, forspares til en anden Deel. Hvad Du siger om Suhms alt for mange (vandtige) Epitaphier, siger ogsaa alle her. I Berlings polit. Avisen for i Dag sees, hvad smukke Ting Walling og Gølbjornsen har sagt om Frihedsstøtten. Norregaard, Pastor Münter og Prof. Bang ere udnævnte til kongl. Commissarier for at domme mellem Kræusenstein og hans Hamborgske Kæne, som han

har været gift med i 8 Aar — — — — Han vil skilles fra hende og have Lov at gifte sig igjen for at faae sig en Søn. Han er nok 71 Aar*) gammel. Hans Forstand har ventelig faaet et Stød ved den Guldmagercontrovers med Wiegleb.

Jeg har uendelig travlt.
Kjøbh. d. 7 August 1792.

Din Ven
N. Myerup.

No. 17.

Balle.

(1793.)

Høifstarede, Kjæreste Hr. Rector!

Et Brev fra Deres elskte Haand var mig overmaade kjærkomment. Jeg har ikke tabt Deres udmærkede Flid og skionne Indsigt og herlige Forstand og sande Fortienester, enten af Hufcommelsen eller af Hjertet.***) Min Siæl

*) Han var 69 Aar. Prof. Christian Gottlieb Kragestein er født 1723 i Werningerode.

**) Balle havde tilligemed Hornemann og Janson examineret Worm til theologisk Attestats d. 20de April 1779. Af et Brev til Worms Moder fra En, som havde overværet denne Examen, sees at Guldberg var tilstede, indbudet af Facultetet, Jens Møller siger det samme; men „efter en bekiendt og vistnok authentisk Tradition.“ Brevskriveren omtaler ogsaa, hoortedes hver Prof., men især Balle, havde i deres Tale til Worm ved denne Leilighed omtalt hans udmærkede Flid og Lærdom.

I et Brev fra Balle til Worms Pleiefader Prof. Jens Worm i Aarhus siger hin: „Om vores ypperlige Ole Worm, som er en Siæl for Aarhus Skole og for det heele Stift, kan jeg ikke fortælle Deres Høiarværdighed meere, end Høatet allerede har berettet. Han vil under Guds Velsignelse blive en af Danmarks store Mænd.“

har stedsse hængt ved Dem og bliver vedhængende indtil sin Afsteed fra Verden. Men jeg har Haab tillige, at samles engang nærmere Dem i en bedre Verden, for aldrig at adskilles meere. Og da komme vi begge til klarere Kundskab og større Visshed om meget, som nu er os dunkelt. Den værdige Hr. Mag. Müller er mig bekiendt som god Latiner og grundig Litteratur-Kiender — hvor agtbar og elskelig han altsaa maa være mig, behøver jeg ikke at forsikre. At han ønsker Conrectoratet i Roeskilde, kan jeg ikke finde besynderligt — Tværtimod om han vilde indtræde i min Plan, som vel ogsaa engang kommer for Dagen i mit Magazin, kunde jeg have megen Lyst til at arbejde med ham som Rector — og da nød jeg først Lovet. For Tiden nyder jeg det allene i de Timer, da jeg enten læser Collegier, eller omvanker paa Kirkegulv, eller sidder i Skolerne omringet af muntre Røllinger. Den øvrige Tid plages af Juristerie og Regnskabs-Urbejde, som er tørt og fortredeligt. Men Conrectoratet har længe været Maal for manges Ønsker. Ogsaa Rectores andetsteds fra saavel som Conrectores hige derefter. Jeg skal foreslaae tre. Gerne nævner jeg ham deriblandt. Sagen ankommer alligevel paa Cancellie og Consistorium, som gierne adspørges. Lad den værdige Mand udøse sit Anliggende i et Brev til Præsidenten. Denne Mand elsker Fortrolighed og fortjener at nyde den. Ellers har uden Tvivl Dr. Tauber en Plan, som han med Printsen af Augustenborg let driver igiennem. Mag. Schulz er hans Yndling og kan med Tiden blive noget meere.

Med denne Eyslighed giver jeg mig den Frihed, at

foruleylige min Ven med indlagte Subscriptions-Plan, et Nummer er udkommet, 2det og 3die Nummer udkommer i denne Uge. Maaskee Indholdet ikke vil blive tort eller unyttigt. Forlad mig, at jeg beder Dem om et Antal Subscibentere, henlevende stedse med den inderligste Høysagtelse og Hengivenhed Høystærede Kiæreste Herr Rectors ydmygst forbundne Ven og Tiener
 Nic. Edinger Valle.

Kiøbenhavn d. 26de Febr. 1793.

No. 18.
Stockholm.*)
 (1793.)

Gode Lærer!

Det er mig ey muligt at giøre et Skridt frem paa Videnskabernes Bane, uden at tænke, hvem lod dig først smage, at Videnskaberne vare honningsøde, hvem ledte dig paa den Bane du nu saa heldig iler frem ad, Svaret bliver altid, det var den Mand, som kom fra Danmarks Hovedstad, fra Videnskabernes Sæde til din lille Fødeby, det var Worm. Bedste Lærer! det er altsaa nu igien en Dag, da jeg gienkalder med varm Følelse og erkjendelig Hierte dem som min Velgiører, thi i Dag kan jeg bringe dem en Tidende om et nyt og vigtigt Skridt fremad, jeg er nu Videnskabernes Frigivne, de Prover Landets Love paalægge dem, som i Fremtiden skal være Landets

*) See N. theol. Bibl. 19 B. Pag. 152—58 Worms Uttringer om Stockholm og den Jens Baggesen, som omtales i ovenanførte Brev.

Born's Lærere, har jeg udholdt, og den sidste i Saar med ei mindre Roes end forrige. Min skriftlige Prove var blandt 34, som denne Gang bleve antagne, den Første, efter den Rang Facultætet havde givet det. I Saar, som var den første Dag, var jeg oppe til mundtlig Examen og erholdt Roes af hver Professor og min Character blev Laudabilis. Specimen scriptum præcipua laude dignum fuit. De kunne spørge, hvorfor blev deres Hensigt at gaac op denne Gang en Hæmmelighed for deres Lærer? tilgiv mig beder jeg denne Tilbageholdenhed! Det var ei for at skjule noget, mine Forældre vidste det heller ikke for i Dag, men det var mig altid saa glad en Tanke, saa vigtig en Opmuntring, at kunne ufornodentlig overrumple dem, som jeg veed elsker mig meest, med en glad Tidende, som ville blive saameget fixere, som den kom ufornodentlig. Men endnu kan jeg fornøye dem med mere nyt. Sy lidet er jeg blevet befriet fra at hentye til mine Forældre, som skyldte saa mange flere Opdragelse, da jeg har havt den Lykke at faae 2 Stipendia, et paa 25 Rdl. aarlig af det Theologiske Facultæt, et andet paa 20 Rdl. af Professor Nicolay Hall. — — —

De erindrer i deres sidste Brev, at jeg ey maa glemme min gode Broder Baggesen, ney beste Lærer! tro ey, at mit Hierte er saaledes beskaffent, at jeg kunde glemme den, som jeg kiendte fra den uskyldige Barndom af som min Ven, i hvis Hierte jeg aldrig befandt Ewig, fordi der ingen boer, og som de forenede endnu nærmere med mig, da de forvædte os begge og gav os tilsidst dette Vidnesbyrd fuere hi duo, ingenio, moribus, studiis pæne gemelli.

Han agter med Alvor denne Sommer at tage fat paa Attestats, min Broder har samme Forsæt. Jeg skal da ei glemme ham, som de bad mig at erindre, jeg skal aldrig glemme dem som min Lærer, Belgiorer og Ven; frimodig har jeg hidintil hentet Raad fra dem, deres Breve underviiste mig og opmuntrede mig fordi jeg ey længere kunne være blandt deres Tal, som høre Visdom fra deres Læber; bliv ey træt af (at) lade mig nyde samme Godhed, skriftlig takker jeg dem nu, og denne Sommer skal jeg nyde den Glæde, mundtlig at kunne bevidne det mit Hjerte føler.

Kjøbenhavn d. 23 April 1793.

J. Stockholm.

No. 19.

Guldberg.

(1793.)

P. M.

Det var jo dog en heldig Opdagelse, at min Høilærde Hr. Magister og Rector fik at vide, at De eiede Edit. Genev., som vist er rar, er smuk, og i Hensigt til, at Mss ere brugte ved den, uden at man veed hvilke, endog af Værd. Nu har jeg og faaet Editionen af Cod. Cantabr., besørget som Cod Alex., i to Folianter (thi den derved nævnedes Vers. Itala tager den halve Deel af Værket, og er trykt ligeoverfor Texten) og vil blive høist rar da kun 200—300 Exempl. deraf skal være trykte; et nyt herligt Bevlis, om det er sandt, paa invidia literaria. Man siger, at kun 3 Exempl. ere komne til Danmark.

At min Ven har med Fornøielse gennemvandret den

Trojanske Slette, det er jeg vis paa, det kunne og maatte ei være anderledes. Chevalier har vist seet meget, omendskjønt han i Poiene har seet og fundet meere, end jeg troer. Det gamle Trojæ Sted er vist rigtig angivet, og ligesaa de smaa Floder. Jeg kommer til Horsens, om Gud vil, først i April, og da maa jeg endelig tale min Ven; da fand jeg og faae Bogen.

Min Ven modtager herved min Oversættelse. Vær nu saa god at begynde med at rette Trykfeilene. Naar saa dette er gjort, da ville min Elskede Ven finde, at jeg ikke allene har brugt Deres Rettelser ærlig og troe, men at Deres hist og her gjorde Grindringer ogsaa i Deres Breve, have ikke været spildte, men havt saa stor en Indflydelse paa det Hele, at Deres skarpe Blik vist vil mærke derfra et Stærk over hele Værket. De ville da nu og modtage derfor min ærnesteste Taksigelse, og elske endog dette Arbeide, fordi De vist deri har havt megen og sand Andeel. Vi To, Kære Ven, have da nu frembragt en Oversættelse, som har dog nogen Værd, og som Danmark kunne, troer jeg, uden Blufsel sette ved Siden paa de bedste Tydske. Seer De, med hvilken Tillid jeg NB. til Dem snapper om mit Arbeide. Men derfor er jeg ikke, troe mig, forliebt deri: jeg skal rette derved, saalænge jeg lever, og De ville gjøre ligesaa. Thi vel ere Evangelisterne Fire Gange og den Anden Deel Fem Gange omarbejdede af mig, og omskrevet; men med alt dette er jeg inderlig overbevist om, at Rettelser hist og her ere ikke muelige allene, men nødvendige.

Jeg længes nu efter at høre min Vens sande og op-

rigtige Dom over mine Anmærkninger. Jeg venter Sandhed af Dem, og De veed, at jeg kand taale den.

Nabenbaringens Bog vil tildrage sig alles største Opmærksomhed. Jeg har talt med Dem om al min Basken, forend jeg derpaa lagde Haand. Jeg har endelig bestemt mig efter min Samvittighed og er glad derved. Saa kand og et mindre Tal vil domme rigtigten. Min Ven baade vil og kand og Deres Dom er mig vist instar omnium. Men endog De vil, med Deres baade Vorne og Villie, komme til at overtænke noie. Dog og dette vil De baade for Sagens og for min Skyld. Endnu eet Puske. De kiender mig og min hele Tænkemaade, og veed deraf med Overbeviisning, at jeg ikke her i de mange Aar har arbeidet i mindste Hensigt til min Vre, og at min blotte og hele Hensigt har været, at giøre det Nye Testamente kiendt og elsket og brugt af meenig Mand. Min redelige Ven ville i al Deres Arbeide befordre ved Ord og Tale dette mit eeneste Diemeed. Saa elsker De ikke mig allene, men Gud og Menneffene. Jeg kan ei selv saaledes tale, da her er af mit. Mine og hvad mine! Guds og Menneffers Venner maae tale. Uden at nævne det, veed jeg, at af mine 20 Rdr. til Boger-Uddeling i Skolen vil her-efter den Deel, som til Theologiske Boger er brugt, blive giemt allene for denne Bog.

Nu jeg omarmet Dem, og er med den sømmele Hoiagtelse

Deres
oprigtigste Ven og Tiener
D. Hoegh-Guldberg.

Martens d. 11 Mars 1794.

No. 20.
Guldberg.
 (1794.)

Høilærde Hr. Magister, Elskeligste Ven.

Gaa Menneskers Dom over mit Arbeide vil være mig vigtigere end Deres baade for den Indsigt, jeg ærer i Dem og for den Oprigtighed, som jeg elsker i Dem. Jeg troer Dem, kære Ven, og derfor er nu denne Deres foreløbige Dom mig saare behagelig. Naar De har læst meere og prøvet med Deres Skarpsindighed, da vil De skrive noiere, og sige mig ærligen, hvad De finder. Min Apocalypsis vil da baade for min Skyld og for Bogens komme under Deres Undersøgelse. Ogsaa længes jeg meget efter at erfare af Dem, hvorledes De nu, aaben alene for Følelser, finder min Oversættelse.

Jeg har denne Fredag Eftermiddag, da Posten er borte, haaber jeg, nogle faa rolige Timer; og dem synes jeg at vil anvende paa at besvare min Vens ligesaa vigtige, som aabne og tillidsfulde Brev. Men hverken kaub et Brev rumme nogen skarp Prove, heller ei, saavidt jeg skionner, blev man, endog ved en Foliant, hiulpen, ei heller behøver min Ven saadan Omstændighed. Den liden Bog, De sendte mig, har jeg begyndt paa og skal og læse, fordi De vil, hver modbydeligt Skigt end er mig, der har under mit Arbeide havt nok af saadant for mig i de Nye Commentarier, som jeg har efterseet.

Min Ven har fremsat To Grundringer for mig. Den Første er den vigtigste baade i sig selv og for mit Hierte, der saa elsker Dem, jeg tør sige, som Ven kan elske den

anden. De har, min værdige Ven, med sand Fortrolighed aabnet for mig den fulde Udsigt over Deres virkelige Tilstand; og da jeg neie kiender den Semler'ske Begyndelse og den herskende Theologie med dens Grunde, har jeg nok, og vil nu derpaa med den ærligste Oprigtighed svare, ikke scientifick (det nytter intet) men empirisk, hvilket for den menneskelige Siel er, troer jeg, det rette, og De siger Selv det samme saare rigtigen. De ville nu tillade, Kierreste Ven, at jeg begynder med at forestille Dem ligefrem, hvorledes min Troe og Overbeviisning staaer grundet.

1) Saasandt jeg vted med mig selv at have meer end cengang læst agtsom Græker og Romere, ogsaa af alle Fragmenter af Jødiske Theologie og Theosophie og Gnostikers Meeninger skaffet mig fuld Kundskab om Menneskers Philosophie og Theologie til Christi og Apostlenes Tid: Saa indvortes overbevist er jeg, at det Nye Testamente er et Phænomenene uforklarligt uden ved guddommeligt bestemt Medvirkning. Dogmatik og Moral, hinanden indflettet, og til Mennesket, som Menneske, saadant som Menneske er, naar Mennesket kiender sig i Forhold til Gud, aldeles afskaffet, er her noget saa eget, at intet saadant er, og saadant maae føles, naar jeg har Forstand og Hierte aabent derfor. Da jeg har læst med Philo ogsaa alle Patres i de 4 første Secula efter hinanden, men især med yderste Opmærksomhed de to første Secula, har jeg maattet fornemme, hvor langt alt dette var under de Apostoliske Skrifter, hartad i hver Hensigt Resultatet af alt dette er en uovervindeligt Følelse af et overnaturligt Fortvin; en Følelse aldeles lig den, hvormed

den historiske Visshed om disse Bogers Tid og Forfatter staaer for min Siel.

2) Jeg har studeret denne Bog og søgt at forstaae den, som jeg har attraaet at forstaae Cicero, Plato, Livius og Polybius efter samme Exegetiske Regler. Den Forstand, som saaledes kommer ud, burde jeg troe, at være Forfatternes Meening, og jeg har følt, at den maatte være det, fordi jeg fandt den, at være i hele Bogens Esprit, den sidste Prove for en Forfatters Meening. Forstaaer jeg da ikke det Nye Testamente, forstaaer jeg ingen Bog i Verden, thi de samme Grunde, som jeg har for, at jeg forstaaer Salustius, har jeg for at forstaae Paulus.

3) De store Dogmata de Patre, Filio et Sp. Sancto, de Divinitate Messiae, de satisfactione ipsius, vare ikke alleene, da Christus lærde, ukiendte af Jøderne, men modfagte og uudstaaelige. Hedningerne vidste intet af saadant. Her er da ingen *συγκταρασις, οκνομια*, ingen underlig Cempning efter Tidens Meeninger. Er Bogen Kilden for mig til al Saliggjørende Kundskab, maae jeg finde disse Lærdomme i den; thi de staae der. Vil jeg have dem bort, maae jeg exegesere dem bort efter Regler, som man ellers ei seer fulgt uden af Lov-Træffere, der ikke søge, hvad Lovgiveren har sagt, men søge underquaque Grunde for, hvad han burde her til Fordeel for deres Meening have sagt.

4) Kristus taler selv til Jøder, og jeg finder, at han i intet har læmpet sig til deres egentlige Jødiske Meeninger. Han taler til sine Apostle allene og mod Guden erklærer sig om disse høie Dogmata i Udtryk ligesaa klare, som disse Dogmata selv vare høie. Jeg finder, at Apostl-

lene have til Meenigheder, hvor den allerstørste Mængde vare Hedninger, beholdt hans Møening og de samme eller ligevægtige Udtryk. I Brevet til de Ebræer er Forfatteren fuld af Offer-Talemaader og (mærkeligt nok) har brugt det Mosaiske overalt og ikke sin Tids Jødiske, naar det var afvigende derfra. I sine andre Breve derimod ikke disse Mosaiske formulæ sacrificiales, naar jeg undtager Ephes. 5, 1, men Græske formuler em satisfactions, kiendte og brugte af Græker, og som aldrig kunde hos dem, der fik Brevene, opvække andet Begreb. Men dette skal de ikke betyde, siger man. Saa lærer jeg da Apostelen og han ikke mig, kort sagt: saa forstaaer jeg ingen Bog.

5) Jeg kan dog ei paa cengang baade antage Christus for min og alle mine Brodres Lærer, og ikke antage ham. Han har selv erklæret sig derfor og beviist det: han har Joh. 14 og 15 og 16 og 17 (ei at tale om andre Steder) erklæret sine Apostle derfor. De bære og hans Mærker. Forstaaer jeg ham og dem (og det gior jeg, ligesom jeg veed at forstaae andre) saa er han min Lærer: forstaaer jeg ham ikke, fordi hans Ord og Møening skal svoges efter Indfald nu disse nu hine, som hver Epoche faaer Indfald til, saa er han ei min Lærer, men Mennesker, nu saa og nu anderledes. Saa var og blev han da ei det, han skulde være. Men dette maae han vist være, og han er det, naar jeg maae forstaae ham og hans Apostle, som jeg forstaaer andre Forfattere og andre Mennesker. Da bliver han, Kiæreste Ven, Deres og min eneste Lærer: da komme vi til Visshed, da ophører al Valfen. Disciple af Mennesker, nu disse nu andre, fastes vi hid og did παντοτε μαθηκοντες, μηδεποτε εις επιγνωσιν αληθειας

ελευ θυραυλα. Menneſket maa have noget faſt og viſt at holde ſig til, Regel for ſin Troe, ſom Lov for ſine Handlinger. Tænk dog, Kiære Ven, om vi i vort daglige Liv ſkulde gaae frem efter moralske Slutninger, uledte af metaphysiken, og i det borgerlige Liv Dommeren ſkulde ikke kunde dømme uden efter at have raadfort ſig med den politiske Metaphysik eller Juriften ſaa forſkillige Decisioner. Sund Sands eller en general Følelſe af det Rette og Paſſende er Reglen i det Forſte og Lovbogen i det andet Tilfælde. Men nu Guds Beſlutninger over os, og hvorledes vi, der ere Forbrydere, kand faae og beholde Vennaadlſe, hvor uſkateerligt at vide dette fra ham Selv. Her ere mine egne Slutninger kun Formodninger og ofte dumme og dumdriftige nok, men Jeſu Forſoning og Forſikkring er mig Viſhed, om Viſhed ellers er til.

6) Saa er han da min eeneste Lærer i dette Alt, det vigtigſte for mig. Jeg ſpørger ei uden efter ham: Jeg troer paa ham og paa Faderen formedelſt Sonnen; jeg lyder ham og følger ham. Efterat have, Vedſte Ven, ſom De veed, erhvervet mig af Menneſkelige Kundſkaber ſaa meget ſom nogen anden, læſer jeg det Nye Teſtamente ſom et Varn ſin gode Faders Opmuntringer og Formaning, er og vil være dem troe, og er fuld forſikket om, at jeg ved her at følge, aldrig kan feile. Hvad deri læres, er og kand være uden for min Fornufts Grændſer; men jeg veed, hvem jeg troer, og jeg veed og, hvor forſynet min Fornuft er.

Saa har De da, Vædle Ven, den Linie, ſom jeg har draget imellem ελευθω και υπερβολη: Linien er Jeſu Mening i de Apoſtoliffe Strifter, funden ved den ſamme

exegesis, som velleder os i alle andre Forfattere. Denne Exegesis kiender De ligesom jeg. O! min Ven, følg denne Linie og føl denne Linie: De behøver vist ei andre Veiledere; *αληθ ει, αὐθεντικον*. Saal, at jeg taler frimodig som Ven til Ven. Forstyr ikke hvert Dieblit ved at læse Indvendinger Deres Følelse af Sandhed. Denne Følelse, dette resultat i Sielen, er alt for dyrebar, alt for vigtig til at lade den stedsse foruroliges. Vi to læse ei meer Grammatiker, men de gode Auctores, og Dvintessencen af dem er det, hvorved vi bedomme vort eget og andres Sprog. El. Stougaard i Aarhus kunde alle Franske Grammaire og Grammatiske Tvistigheder og Dictionnaire de l'Academie Française, men kunde ikke skrive et Franskt smukt Brev. Maatte mit Raad gielde, Næste Mand, skulde De legge alle disse Bøger i nogen lang Tid bort, og giøre, som Deres Ven har gjort, vælge eensgang for alle Christus alleene til Lærer: Deres Hierte er saa godt, kommer De fuldt til at fornemme et in theoria et in praxi Sandheden og Sødheden hos ham, saa vinder De Styrke og Fasthed og med det Medsatte Modbydelighed. Jeg elsker og har elsket Kydsfæd, derfor har jeg aldrig uden eengang læst Ovidii libr. amoris; har sluppet Bocace, har ei udholdt Brantome; thi jeg følede, at min Tænkemaade leed af Forstillinger. Sed jam satis! Om den anden Sag blive vi snart eenige. Min Forklaring Sak. 6. Anm. x. flyder lige af Ordene, og disse ere min Regel. Ingen erkender og følger Jesum, uden den, som først har Frygt for Gud og Befymring for at behage ham; Misnoieelse med sin moralske Tilstand, Attraae efter Visshed og Sandhed, Lyft til at blive bedre. Disse

Mangler mærker han at Jesus baade som Forsouer og Lærer afhielper, og denne Attraae og Lyst bliver her tilfredsstillet og det fuldkommen. Saa troer jeg, at det er, og de satte Beviis=Steder stadfæste det. Saaledes forudberedede kunde Joder være ved det Gl. Test., og vare Jesu Apostle, Nathanael og mange andre. Endog blandt Hedningerne traf Apostlene ofte Begierlighed og Higen efter Sandhed om Gud og saaledes Beqvemhed til at modtage den fulde og oplivende Sandhed i Christo. Vistnok kand Jesu Lære give og har saare ofte givet den, fordi denne Lære ogsaa forkynder Gud etc., men min Ven veed, at der er en virkelig Forskiel imellem Jesu Lære og Læren om Christo og hvad han er for os, og just om dette er talt allene i det Foregaaende. Havde disse Joder kiendt Gud og sig selv ret, vare de komne til Christum, som Christum. Men jeg taler til en Mand som Dem alt for omstændeligen.

Nu hvilket langt Brev er ved denne usædvanlige lange rolige Aften blevet til, men at tale saa længe med Dem, har været min Lyst, og er det altid. Jeg omarmet Dem, tilbeder Dem den samme Guds Naade som mig selv og er med den fuldeste Hviagtelse og en om Hengivenhed

Min Værdige Vens

ærbødige Tiener og oprigtige Ven

D. Høegh=Guldberg.

Karhuus d. 21 Marts 1794.

P. S. Den τροπος παιδειας, som Semler saa meget slog om sig med, angaar kun Kirkelærernes Indsald og vedkommer os ikke, der have kun det N. T. til vor τρο-

τος παιδείας. Jeg bekymrer mig heri ligesaa lidet om min
 Lids Meininger, som den Foregaaendes. Bogens τροπος
 παιδείας fiender jeg og den eene er mig nok.

No. 21.

Ende.

(1794.)

Wohlgebohrner Herr Rector, höchstgeschätzter Freund!

Herr Hjernoë, der mir einen uendlich werthen Gruss
 von Ew. Wohlgeb. mitgebracht hat, kann kein gültigeres
 Zeugniß aufweisen, daß er seinen Auftrag ausgerichtet hat,
 als wenn er einen Brief wieder zurück nimmt. Ich nutze
 daher diese Gelegenheit, Ihnen für die so schmeichelhafte
 und aufmunternde Antwort auf meine poetische Epistel den
 wärmsten Dank abzustatten. Wüßten meine hiesigen Nei-
 der, wie günstig ein Mann, wie Sie, von mir denkt, so
 würden sie noch mehr toben, als da ich von der Gesells.
 der schönen Wiß. die goldne Denkmünze erhielt. Ueber-
 haupt herrscht hier igt ein Geist, der den Musen nicht we-
 niger als angenehm seyn kann, und ich weiß igt nicht ob
 ich ihren Aufenthalt in dem friedlichen Sibirien noch
 ebenso sehr als vormals bedauern soll. Wäre nur nicht
 Ihr Amt so müßelig! Jedoch Keiner hat mehr Ruf zum
 Arbeiten, als Ew. Wohlgeb., denn Ihre Bemühungen sind
 immer fruchtbringend. Das haben wir wieder an den
 jungen Horsensern gesehen. Zu der Ehre, die alle diese
 ihrem Lehrer gemacht haben, wünsche ich Ihnen von gan-
 zen Herzen Glück, und setze nur noch hinzu, daß ich mit
 der vollkommensten Hochachtung und dem lebhaftesten Ge-

fühle meine Verpflichtung die Ehre habe mich zu nennen
 Ew. Wohlgebohrn.

ganz ergebendst gehorsamsten Diener

J. C. Tode.

København d. 5 Nov. 1794.

No. 22.

Hertug Frederik af Augustenborg.
 (1797.)

Odense Rektorat skal nu besættes, det bliver tilbudet nuværende Conrektor Professor Sibbern. Skulde han som formodes ikke modtage dette Tilbud, da har man i Sinde at forunde hiint Embede Conrektor Heiberg i Kiibe, i Fald Hr. Rektor Worm ikke skulde sege det. Cancelliepræsidenten Statsminister Geheimeraad Brandt har anmodet mig om at ville skrive Hr. Rektoren til, for at give Dem denne Efterretning, at i Fald De ønsker Dem denne Post, De da betimelig kunde indsende Deres Ansøgning om samme til det kongel. danske Cancellie. I hiint Tilfælde beder jeg Dem om Svar, som jeg kunde forevise Cancelliepræsidenten.

Kiøbenhavn d. 3 Octob. 1797.

Frederik Christian

H. t. Slesvig Holsteen.

Til Hr. Rektor Worm

i

Horsens.

No. 23.
Guldberg.
 (1797.)

Elffelige Ven!

Det Forflag, som De har gjort mig, har jeg fundet saa billigt og passende, at jeg strax, som sees af Vedlagte, besluttede Iverksættelsen. Intet kan være rigtigere og mere grundet. Maatte min saa Afgibare Vens Hjelbred udholde med Deres Arbeide, og Deres Sinns Tilfredsstillelse befordres ved Ungdommens Flid og Dyd og igien styrke og muntre Deres Legems Kræfter: saa opfyldes mit Ønske for en kær Ven og en vigtig Ungdom, og saa lønnes og Deres Stræben og mageløse Attraae.

Dog som De saacr, maae De og hofte, hvad hoftes kand. Mærkelig Frugt seer De selv i nogle, og der er Frugt af vort Arbeide, vi selv ei faae at see. Men Gud skuer Alt, og mig har det altid været meere, usigelig meere, at Gud seer, end at jeg saae: det er langt bedre i Hans Alvidenhed end i min Medvidenhed; thi Sandhed er aldrig større end den af Paulus, ὁ Θεὸς αὐξάνει. Os, for os selv fuldt nok, at vi have brugt hans Kraft redelig, og at jeg skal blive ved Paulus lagt το θεμελιον το κειμενον, og at vi ikke have engang bhgt oven paa ἑυλα, χορτον, καλαμην. Dette være Deres Glæde og troe, Værdige Ven, Tiden kommer for Dem, som for mig, at vi skal møde for den sande Herre og evig nyde hinanden. Imidlertid lader os være Hans og Hans Kald troe og elske hinanden. Gud velsigne Dem. Jeg er af Hjertet Deres oprigtigste Ven.

Marsh. d. 10 Oct. 1797. D. Hoegh-Guldberg.

No. 24.
D. Lund.*)
 (1797.)

Jeg veed, at det for nylig sammentraadte lærde Skandinaviske Selskab, som kun skal bestaae af et vist Antal sande Videnskabsmænd i Danmark, Norge og Sverrig, har inderlig ønsket, at De ville indtræde i dette Selskab og til den Ende, for nogen Tid siden, indbudet Dem; men, at De ikke har modtaget Tilbudet, veed jeg ogsaa, og Deres Grunde for Afslaget troer jeg at vide endnu bedre. Jeg troer og er næsten overbevist om, at De for lod Dem partere, for De skulle tiene skikkelige Folk — at sige, ved Forsømmelse af Deres Embede. Jeg undrer slet ikke paa, at De afflog Tilbudet, thi jeg kender Dem og veed, at De enten ville være virkelig som Medlem eller aldeles ikke Medlem; Det første tillader Deres nærværende Forretninger Dem ikke. — at Selskabet indbød Dem, takker jeg ikke for, thi havde det forbigaaet Dem, havde det fortient at udpibes af hele Skandinavien.

D. Lund.

No. 25.
Janson.
 (1800.)

P. M.

Da jeg i Dag læser i Collegial-Tidenden, at De, kære Hr. Rector, er bleven udnævnt til Professor, saa

*) Brevet mangler Datum.

fand jeg ikke unblade strax dertil at aflægge min Euf-
 onsfning og hiertelige Deeltagelse. Naar Regieringen ud-
 deler Gressbeviisninger, der ere saa vel fortiente som denne,
 saa er det sand Opmuntring for dem, som dermed blive
 afslagte, men ikke mindre Glæde for alle dem, der tænke
 rigtig. Jeg som Deres Velbyrdigheds Ven glæder mig
 altfaa dobbelt i denne Anledning. Men bliver De og
 fremdeles hos os, eller skal dette Grestrin være et Vink,
 som kalder Dem til Kiøbenhavn? herom kunde jeg vel
 være noget uroelig — dog hvad end er, saa vreed jeg, at
 De med Indsigt og Rettskaffenhed altid vil gavne det Al-
 mindelige, ved rigtig Kundskabs og sund Lærdoms For-
 plantelse blandt den tilvørende Ungdom, som desværre! i
 vore Tider staaer alt for megen Fare for at blive misle-
 det og fordervet. Mine beste og oprigtigste Duster ville
 altid følge Dem — og jeg behøver vel ikke nogen nye
 Forsikring om min Hengivenhed og Hoiagtelse

tienstskyldigst

Karhuus d. 21 Mart. 1800.

H. F. Janson.

No. 26.

Guldberg.

(1800.)

Efftelige Ven,

Kun to Ord paa en travl Dag. Min Glæde over,
 at Kongen har givet Deres Velbyrdighed et Navn, som
 Deres Indsigter fuldkommen fortiene, og et Hæders Navn,
 som de flere gode Disciple have viist Dem aldeles beret-
 tiget til; denne min Glæde maae jeg dog sige Dem; thi

den er ligesaa stor som oprigtig, ogsaa maa jeg ledsage den med det ivrige Ønske, at Gud ville styrke Deres Hælbred, spare os Deres Liv, og unde Dem al Held og Velsegnelse.

Dette bliver reen Glædes Fylde for den, som er med den meest grundede Hoiagtelse Deres Velbyrdigheds

oprigtigste Ven

D. Høegh = Guldberg.

Købh. d. 25 Mart. 1800.

No. 27.

Hertug Frederik af Augustenborg. (1800.)

Høistærede Herr Professor!

Det Beviis De nyelig har modtaget paa Hs. kongl. Majestæts Naade og Tilfredshed med Deres Embedsforelse har glædet mig i meere end een Henseende. Overtydet om, at De er samme værdig, at De er een af de agtværdigste Rectorer, har jeg den glade Forvisning, at De med uafbrudt Flid og samme Held som hidindtil vil blive ved at danne Deres Disciple til eengang at kunde blive duelige og sædelige Videnskabs og Embedsmand. Og da kan De være vis paa Regentens Bevaagenhed og Deres Medborgeres Afgtelse iblandt hvilke ingen vil kunne føle større Glæde end jeg over at see Dem udmærket og hædret.

Kjøbenhavn d. 1 April 1800.

Frederik Christian.

Til Herr Professor Worm
Rector ved den latinske Skole
i Horsens.

No. 28.
Jacob Baden.
 (1803.)

Ædle Mand!

Naar jeg forsikrer Dem, at jeg skylder Dem to af de største Fornoielser, jeg nylig har nydt — den ene, at De har vildet foie mig i mit Dnske, og udgive Deres Erindringer imod Wolf paa Latin, den anden, at De har vildet bevidne mig dette selv i en saa smigrende Tilskrift; saa erklærer jeg hertil aaben hvad mit Hjertes Foelse tilfiger mig. Den Gæ, min Person derved er vederfaret, skionner jeg saa meget mere paa, som Alderdom og Svag-
 hed gior mig nu, da jeg selv har nedlagt min Pen, saadanne Mænds Beskyttelse vigtig som Deres. Men min personlige Fornoielse er intet mod den Gæ, jeg foier, Nationen vil have af et Skrift, som Deres Forsvar for Cicero, der viser, at vore gamle Wormer ere opstandne igien og give os Haab om at oplive vore nu næsten udbode Fortienester af den romerske og græske Litteratur.

Bliv De ved, ædle Mand, at udvide dette Maal ved flere ligesaa lærde, ligesaa smagfulde Arbeider, og und mig den Fornoielse, at jeg maa tælle Dem iblandt min Alderdoms agtværdigste Venner.

Khavn d. 26 Decbr. 1803.

Jac. Baden.

No. 29.
Morgenstjerne.
 (1804.)

Deres Velbyrdighed vilde modtage min forbindtligste

Takstiggelse, for Deres mig tilsendte Skjønne Forsvar, for Ciceros Tale pro Marcello. Saa vidt Jeg forstaaer mig paa Critiquen, kan der ingen Tvivl være om denne Tales Vgthed: mig synes Man kjæder saa tydelig i Samme Cicero igjen, som saa snildt veed at sige behagelige Ting, ja endog dybt at ydmyge Sig, naar dette ansees nyttigt, og ved anden Lejlighed saa got veed at tage det Værdige mandige og Stærke Sprog, uden ved nogen af disse Lejligheder at tabe sit Hoved=Dyemed af Sigte. Saaledes Hvo kjæder ikke Consulen Cicero igjen, naar Han efter en Mængde Sindriige Captationes Benevolentiaë, endeligen siger till Cæsar: Hæc igitur Tibi reliqua Pars est; hic restat Actus; her seer Man den Støvre Mand, som taler for sit Fædreland og som ved at have ræddet det har erhvervet sig en Rett till at tale for Det og kunde dette vel nogenstunde skee værdigere og skjønnere end ved Hans: Sed nisi hæc urbs stabilita tuis Consiliis et Institutis erit o. s. v. Wolfes Daddel synes mig næsten heel igjennem at være meget overdreven, truffet ved Paarene, og som undrer mig meest ikke sjælden urigtig. Jeg turde tage til Beviis, nættop det Sted, over hvilket han saa meget exclamerer: Parietes Lujus Curiaë Tibi gratias agere gestiunt. Det synes mig meere end rümeligt, at disse Vægge have været prydede med berømte Forsædres Billeder, og da Bist nok nogle af Marcellerne; Talerens Tænkeled synes at leede til denne Tanke, da han strax derpaa sfiger: omnium Marcellorum meum Pectus Memoria ossudit, Det synes som Væggene have crindret Taleren om Marcellerne, og at Marcelli Graad funks som en incident Ting, for desmere at røre, anføres; antages dette,

da er Stædet unægtelig talerisk kjendt, men om dette end ikke er, da skulle Menneske-Kjenderen Vel tilstaae, at Røres Følelser meere ofte hænge ved det locale: hvor ofte bevisene sig ikke vor Tids Slappgjørende Romaner heraf, men Hvo der endog ikkuns liidet er behandret i Romernes Skrifter, ved hvormeget De fra Capitolium af, og indtill deres lares, hang ved det locale, og utallige ere Exemplerne, hvor Romerske Talsere og Hærførere have taget Venlighed af Stædet till at røre Tilhørerne, saaledes fortæller Tacitus om Civilis, at Han, tagende Venlighed af Stædet, hvor Bataillen skulde staae, siger: stare Germanos Batavosque super Vestigia Gloriæ, Cineres Legionum calcantes, quocunque Oculos Romanus intenderet, Captivitatem, Clademque et dira omina abversari: kunde nu Stædet, hvorpaa Fjenden var slaget, opflamme Kriegeren, hvorfor skulde da det Stæd, hvor saa mange for den Romerske Republique vigtige Ting vare afhandlede, en vække Grindringer, Tanker, Følelser hos Tilhørerne og hos Cæsar Selv, og det var det, som Cicero vilde, og tør Jeg nok holde paa Ciceros Haand, at hans Parietes hujus Curia, i det Øyeblik det blev sagt, var Hensigtsmæssig, ti dette var just Hans Styrke. Skall jeg siige min Meening troer Jeg aldrig, at det har været Wolfes Overbeviisning, at denne Tale var nægte, men Han har vilbet siige noget Nyt, og komme frem med en Meening, som kunde blandt de Lærde gjere Opsigt, men ikke mindre er enhver den gamle Literaturs Elsker Deres Velbyrdighed forbunden, fordi De saa kjendt har høvdet dette Cicero-nianske Product, og mig kildrer det meere, at den Høit-talende Lydsker i Vores hære Jylland har fundet Man-

den, der fand belære Ham. Deres Velbyrdighed vilde tilgive den med Forretninger overvælde, at dette indløber saa sildig, og troe mig med udmærket Høiyagtelse at være

Deres Høiyædle Velbyrdigheds
ydmyge Tiener

Aarhuus d. 29 Febr. 1804. Morgenstjerne.

No. 30.

Birch.

(1805.)

Velbyrdige Høylærde Hr. Professor!

Directionen for Universitetet og de lærde Skoler paa- lægger mig i Skrivelse af 12 Decbr. den behagelige Pligt, Pligt, at tilkjendegive Deres Velbyrdighed, at den med særdeles Fornøjelse har taget Deel i det for Hørsens Skole og dens fortjente Rector ærefulde Udfald af den med Skolens Candidater anstillede academiske Prøve; og haaber, at ligesom den Udmærkelse, der efter Fortjeneste er tilkjendt en af denne Skoles Disciple, bliver for hans Lærer den glædeste Løn for sine retskafne og utrættelige Bestræbelser, saa vil og et saa agtværdigt Exempel ikke forfeyle den forønskede Virkning, til at vække en ædel Kappehyst. I det jeg herved efterkommer Directionens Befaling, tillader jeg mig tillige at tilføye den Forsikring, at jeg som Den tager oprigtig Deel i den Hæder, der lønner Deres Velbyrdigheds ufortrødne Bestræbelser, ligesom jeg og glæder mig ved at være sat i nærmere Forbindelse med en Mand, der altid har nydt min fulde Agtelse.

Aarhuus Bispegaard den 17 Decbr. 1805. A. Birch.

No. 31.
Nytrup.
 (1807.)

I Tirsdags tillod vore — forrige Benner — og nuværende Herrer Posten at afgaae ud til Sjælland, i Dag skal Posternes Gang være allevegne fri og uhindret. Gud veed, naar Tilførselen fra Søsiden bliver tilladt, og den trænger dog vi armé Kjøbenhavnere saa saare høilig til, da der fra det, af Fienderne udtærede og ødelagte Sjælland, neppe kan komme Meget tiltrovs. Uagtet Portene ere blevne aabnede, koster dog et Pund Kjøb 24 β . og et Pund Smør 30. Jeg tænker, Du undrer Dig ikke over at jeg opholder mig ved slige oeconomiske Beregninger; thi hvem gider dvæle ved politiske Betragtninger! Fremtiden lader sig ikke see ud i; dertil er den altfor mørk. Det som er skeet, det Kjøbenhavn har lidt, derom kunde skrives Folianter. Af alle de Bombardementer jeg har læst om i Aviserne, komme ingen dette engelske nær i Græselighed, med Hensyn paa den Del af Byen, som det især var stilet imod, og som var Egnen ved Frue=Petri= og Runde=Taarn og Nørreport. Deres Batterier, hvorfra de de 3 Nætter kastede de utallige Bomber, Ildfugler og Raketter, vare anlagte ved St. Hans Hospital og ved Blaa=gaard udenfor Nørreport. I det ved Bombardementet forvoldte Ildløs afbrændte Professorernes Hornemans, Wangs, Terschovs, Riisbrighs, Bugges, Wöldikes Residenter. Vegge Kallernes og Woldenhawers samt Bispens bleve ruinerede af Bomber. Münters, saavel som Regent=sen og Universitetsbibliotheket bleve mindre beskadigede.

Paa Studiegaarden brændte Consistorium og den hele Længde, hvori Auditorium majus var. Berch's Collegium er ogsaa opbrændt. Det er besluttet af Professorerne og den tilstedeværende Universitets-Direction, som er Molden-haver og Walling, at Examina holdes som sædvanlig, uagtet Studenterne nu formedelst Exercits og Bagthold ikke har havt Bog i Haand i en heel Maaned. Ogsaa de fra Norge og andre Steder ankomne Deposituri bleve indskrevne i Kronprintsens Livcorps — min Søn var altsaa ogsaa med. Statsraad Gold mistede sin eneste Søn, som var Student, ved en Bombe paa Bolden. Ved en Bombe, som faldt i Hornemans Gaard, mistede en af hans yngre Døttre et Been. Munthe, Lærer ved Frue Skole, har mistet en Arm. Jeg og min Familie slap med Skrækken og med at miste lidt Tøj ved Flytning. Min Svigersøn Strøm har mistet sin Bolig paa Blaagaard, hvorfra han flygtede ind til mig, da Fienden nærmede sig. I de 3 vædsomme Bombardements Nætter og Dage opholdt jeg og min Familie, samt tildels Hornemans, Kjerulfs, Plums og mange andre, os i Taarnopgangen til Rundetaarn, hvis tykke Mure troedes at være uigjennemtrængelig af Bomber. Forresten flygtede de fleste fra denne Kant af Byen til Amager og Christianshavn.

At den sorte dybe Melankolie hviler over Kjøbenhavn siden Overgivelsesdagen i Mandags, det begriber Du let.

Den 2den April tabte vi meget, men vi beholdt dog dengang Gren. Nu er den ogsaa borte, og maaskee have vi intet Danmark mere. Det er som en Gysen farer over

mig, naar jeg sætter mig hen at læse Correctur af Suhn's
Danmarks Historie. Din

Kjøbenhavn d. 12 Sept. 1807. *)

R. Nyerup.

No. 32.

Rasmus Møller.

(1818.)

Dyrebareste Ven!

Hiertelig Tak for Deres kjære Brev, som jeg med inderlig Længsel havde ventet paa. Det bedrover mig, at Deres Helbred er saa maadeligt. Ogsaa jeg føler, at jeg gaaer stærkt ned af Bakken. Især i sidste Efteraar og langt hen i Vinteren var mit Bryst meget svagt. Paa nogen Tid har det dog, Gud ske Lov! været noget bedre. Men min gode Kones Helbred er meget skrøbeligt, og der gaaer siælden nogen Uge forbi, at hun jo een eller flere Dage maa holde Sengen.

Deres skionne Tale,**) min kjæreste Ven, maa De endelig udgive. Det var Ord talt i rette Tid, og saadanne Ord fra Mænd, hvis Stemmer har Vægt, kan Tidsalderen nok behøve. Der er en forunderlig Kamp i vore Dage mellem Troe og Vantro. I allg. Litt. Zeit. læser jeg ofte med Forundring Recensioner af ganske modsat Aand. Og det er dog saa opmuntrende for Aabenbaringens Venner at høre Mænd med Aand og Kraft at tale dens Sag baade mod Vantro og Sværmerie. Der-

*) Worms Soar paa dette Brev findes aftrykt i Nyt th. Bibl. 19 B. 208—209.

**) Jofr. N. th. Bibl. 19 B. Pag. 248.

for ønskede jeg saa gjerne at see Deres Tale offentliggiort. En flittig og taknemmelig Discipel tager vist gjerne en eller anden Time fra sin Udspredelse eller Sovetid til dens Reenskrivning. Grundtvigs omtalte Bog har jeg ikke anskaffet mig, da jeg venter, at vi faae den i vort Læseselskab. Det er stor Skade, at denne unge Mand af saamegen Mand fordærver sin Sag ved sin Bitterhed og ved sin umaadelige Selvtillid. Det gaaer nok omtrent med ham som med Pastor Harms, hvis Theses giore saa megen Opfigt, og som jeg har havt til laans, tilligemed den holsteenske Vojesens antitheses, af vor Biskop. Nævnte Vojesen er en reen Rationalist; men Harms skader igien, frygter jeg, Aabenbaringens Sag, ligesom vor Grundtvig, ved sine Overdriivelser. Nogle Prædikener har jeg læst af samme Harms, som hovede mig langt bedre end hans theses. Han skal, som Prædikant, have stort Tillob, og det undrer mig ikke; thi hans Taler ere fulde af Mand og Salvelse.

Ved at læse det første Stykke i Litt. Tid. af Recensionen over mine Ciceros Catilinar. Taler, faldt ogsaa jeg paa den Tanke, at den var fra samme Haand som den forrige. Prof. Bloch i Kjøbenhavn yttrede i et Brev til mig den samme Formodning. Man ifølge en senere Efterretning, jeg har fra min Son i Kbhavn, skal Recensionen være af Prof. Greg Meyer. Dette har han fra et Par unge Mennesker, som jævnlig komme i bemæltede Professors Huus. De har Ret i, at Recensionen reber Indsigt. Men enkelte af Rec.'s Anmærkninger ere dog i den Grad ugrundede, at selv min yngste Son har kunnet føle det og meddeelt mig endel Contrabemærkninger, gaudste over-

rensstemmende med hvad jeg selv under Læsningen deraf har tænkt. At iøvrigt hans Fordringer til Overs. af Classikerne indeholde Modsigelser er jeg fuldkommen enig med Dem i. Det er ogsaa saa langt fra, at hans Complimenter have rokket mit engang fattede Forsæt, at bryde af med det Slags Arbejder, at de endog mere have be-
styrket mig deri.

Med Fortsættelsen af min Overs. af Livius er der paa nye gjort Begyndelse. Nogle Ark af den 6te Pentade har jeg havt til Revision, og ifølge min Forlæggeres seneste Boste skulde denne Pentade endnu komme ud i denne Maaned. Det er da mueligt, isald han vil blive ved, at jeg endnu kan leve den Dag, at see det hele Værk fuldbendt. Min Ud-gave af den latinske Text derimod afbrydes med den anden Pentade, som ifølge Forlæggerens Forsikkring skal komme ud i indeværende Aar. Skiondt det kun var efter hans egen indstændige Beglæring, at jeg begyndte paa dette Værk, har jeg dog gandske overladt til ham selv, om dette skulde fortsættes eller ikke, og nu har han endelig, efter lang Betænkning, valgt det sidste.

Mit Forsøg til Forsvar for Pastoralbrevenes Vigt-
hed er allerede trykt i Prof. J. Mollers theol. Bibl. den 13de Deel, som jeg nylig har modtaget. Desværre har jeg kun dette ene Expl., hvilket jeg besidder som Subscri-
bent paa det hele Værk. Og jeg vilde dog saa inderlig
gierne høre Deres Dom over dette Arbeide. Men isald
De ikke holder det theol. Btbl. selv, er der vel dog Nogen
i Horsens, der har det. Og naar De da faaer læst det,
og Tid og Hælbred tillader Dem at skrive igien, beder jeg

Dem meget at sige mig Deres Tanker om denne lille Afhandling. Der er ellers indlobet nogle affhyelige Trykfeil f. G. christelige for dristige — Udtryk for Udtog etc. De seer altsaa, at der til een Tid ere udkomne flere Skrifter af mig, hvilket jeg næsten er undseelig over. Men det kommer og af, at Noget har ligget saalænge hos Forlæggeren. Vort Landemodes Skrifter har man flere Gange sagt at være nærvæd at komme for Lyset. Men endnu har jeg intet seet deraf.

Det vil isvrigt nu formodentligt snart lakke mod Enden med mit Forfatterie; idetmindste vil det mærkelig sagtnes; thi deels arbejder ogsaa jeg nu med langt større Besværlighed end forhen, deels fornyes idelig Præstebesøgendets Forretninger. Jeg har f. G. nu 3 hele Dage ad Gangen Examen i Pastoratets 3 Skoler. 3 Dag har jeg holdt ud fra Kl. 8, da jeg tog hjemme fra og indtil Aften, og ligesaa skal jeg i Morgen og Overmorgen. Dog — dette ligger jo og Præstens egentlige Kald saa nær. Men der ere saamange allotria.

Men jeg maa afbryde, da det allerede er sildig, og jeg skal tidlig op i Morgen, for at begynde at tænke lidt paa min Prædiken til Torsdag, inden jeg gaaer i Skole.

Gud styrke Deres Helbred, min ædle Ven! Jeg kan godt begribe, at Skrifteriet falder Dem besværligt i Deres Alder og med Deres Helbred, og jeg vil derfor heller ikke forlange Brev for Brev. Men naar De nogenlunde kan, vil det dog glæde mig at see om end nok saa faa Ord fra Dem. Gud velsigne Dem og Deres! De og Kiære Kone hilses venligst fra min Kone og

Deres inderlig hengivne

Kiøbenhavn d. 16 Martii 1818.

R. Møller.

P. S. Hornemanns Tale er, efter mit Lykke, ikke meget bevendt; den indeholder for det meste trivielle Ting. Noget farligt finder jeg dog ikke deri.

No. 33.

Nasmus Møller,

(1821.)

Hiertellig Tak for Deres kiære Brev af 10de Febr.!)*) Det var mig en sand Glæde, at mit Arbeide over det N. Test.**) fandt Deres Bifald; thi dette forvisser mig om, at det og vil være andre sande Bibelvenner til Behag. Fra En og Anden har jeg og høvt Bevidnelse derom f. E. fra vor, fordum maaskee lidt sværmeriske, men dog vist ærlige Hornslyd — fra den 73 Aar gamle Grev Reventlov, som nyder sit hæderlige Otium her i Landet. Min Biskop vilde endelig at jeg skulde sende ham et Expl. af min Bog (da jeg nu staaer lidt i Forbindelse med ham fra det Vesterborgske Seminarium af) og udbede mig hans Tanker derom. Jeg gjorde det, og den gamle Mand skrev mig derpaa et langt Brev til, med mange Anmærkninger, der vidnede om dyb Hoiagtelse for Bibelen. Han kunde f. E. ikke lide min Anmærkning Pag. 47 om Jesu Faste. Ernesti havde, skrev han, i Forelæsninger han havde holdt for ham og hans Broder, meget advaret mod alle Forsøg til at forklare de bibelske Under af naturlige Aarsager o. s. v. — ogsaa stødte han sig over Yttringen Pag. 99 om Pauli Trettesættelse til Ananias. Ja han

*) Udftrykt i N. theol. Bibl. 19 B. Pag. 252—254.

**) Veiledning til en andægtig og forstændig Læsning af det Nye Test. Første Udgave.

kunde ikke engang finde sig i, at jeg havde roest Apostl. Pag. 159, fordi de ikke dreve Spot med Afguderiet; thi, skrev han, i det Gl. Test. findes dog Spot derover, og Anmærningen kunde da synes at faste Skygge paa dette. Disse og mange flere lignende Grindringer vare mig et kiært Beviis paa, at Bibelen endnu har sine gammelb dags ærlige Venner, selv i den Klasse, hvor man mindst skulde vente det. — Af mit andet lille Skrift, kun paa 3 Ark, skrevet nærmest for Almuen, vilde jeg have sendt Dem et Expl., men jeg har paa nærværende Tid ikke eet, da jeg har uddeelt dem, jeg fik fra Forlæggeren, blandt mine Cogne mænd. Det er og kun Dvintessentsen af det større, med Hensyn til den hele Bibel og bragt i en mere parrænetisk Form. — Jeg har nu et Forsøg over det Gl. Test. under Hænder, der skulde omtrent være som hint over det nye, men Gud veed om Helbred og Embedsforretninger vil tilstæde mig at see dette tilendebragt; thi her er Vanskelighederne større, og jeg har heller ikke fra Fortiden af studeret det G. T. saameget som det Nye. Imidlertid har jeg af Prof. J. Møller ladet mig overtale til at forsøge en Revision af vor kirkelige Oversættelse af en af det G. Testaments større Propheter, som et Slags Forarbejde for Revisions-Commissionen. Jeg troster mig ved, at om end mit Arbejde ikke vil nytte Commissionen, saa vil det nytte mig selv; ogsaa med Hensyn til det omtalte populære Skrift. Men nu Nok om mig selv og mine litterære Eysler.

Nu skal jo Corøe igien opstaae i fornyet Glands. Maatte Succedorsers og Schyfters Land komme til at hvile over dens nye Lærere! Hvad demmer De om Frei-

den*) mellem Th. Vaden og den unge Krarup, for og mod den gl. Jacobs Grammatik? Gode philologiske Kundskaber syntes mig Krarups Bemærkninger at robe; men om de vare tilstrækkelige til at retfærdiggjøre den Paa-stand, at vi trængte til en heel nye Grammatik, tvivler jeg dog paa. Maaskee min Agtelse for den gamle J. Vadens manes gjør mig til en lidt partist Dommer. Af den Molbet-Glausenske Kamp**) vandt nok ingen af Parterne synderlig Vre. Den unge Clausen kommer nok ind i det theologiske Facultet. Nogle befrygte Naturalisme hos ham, skiondt jeg har hørt Andre holde ham for orthodox, især i Sammenligning med Faderen. Har De læst Fogtmanns Disputats de miraculis, imprimis Christi? Den har meget fornoiet mig baade fra Materiens og Formens Side, og det er længe siden jeg læste saa simpel- skjon Latin af saa ung en Mand. Denne Fogtman skal overalt være et meget agtværdigt Menneffe. Der stikker nok en tilkommende Professor Theologiae i ham.

Fra min Son Poul Møller, der er Præst paa Chinassibet, har jeg havt Breve, baade fra Cap, Java, Manilla og Canton. Han levede vel, og haabede om Gud lader Reisen lykkes at være hjemme engang hen i Sommeren. Det kunde maaskee mere Dem, at see en Prove af de spanske Munkes Latin paa Manilla, der efter min Sons Anmærkning ikke er saa recut, sem det, der findes

*) See Krarups Recension i Dansk Litt. Tid. 1821, No. 3 og 4 (jvfr. S. 142-50 af Fogtman, S. 150-60 af Krarup); Abbaens Ekilderie 1821, No. 19, af Torset Vaden, Nr. 20, af Krarup.

**) See: Abbaens Ekilderie 1821 No. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.

i epistolae obscuror. vir. Paa hans Spørgemaal til En af Munkene, om han kunde tale Latin, svarede denne: Multo bene Signor! multo bene Signor! todos Monachi excellenter latinum loquere potest. En bad ham: da mihi lapis ad scribere, og da Poul ikke forstod det, tilføiede Personen: lapis de ligno; og kan De giette hvad det skulde være? — en Blyantspen — blandt andet havde han lært hos Munkene at sige: Visne habere unam бутelliam vinum ad mustram, o: til en Prøve.

Vi leve her ved det Gamle. Min Kones Helbred vedbliver at være meget svageligt; og mit er langt fra at være stærkt. Gud velsigne Dem og Deres! Min Kone beder Dem saa hjertelig hilse. Uafsladelig er jeg Deres
Møller.

No. 34.)*

Masnus Møller.

(1823.)

Kjæreste Ven!

Jeg har nu i saa lang Tid ikke hørt fra Dem, at jeg begynder at frygte, Deres Helbred endnu er blevet slettere end sædvanlig. Hos mig er det i den Henseende om trent ved det Gamle, kun at min Kones Svagelighed tillægger mere og mere og gjør mig ofte meget bekymret.

Eiden jeg skrev sidst, har jeg faaet en ny Residerende Capellan til Medarbejder, nemlig den yngste**) af mine

*) Worms Svar paa dette Brev findes i N. th. Bibl. 19 B. Sag. 257—58.

**) Her menes Magister H. U. Møller, nu Stiftsprovst, Pr. til Forkildsrup og Lisebrænde paa Falster.

Sønner, som i denne Sommer er kaldet til dette Embede, og for ikke længe siden ordineret og indsat. Dette er nu vistnok en stor Glæde for mig; men dog er ogsaa hermed ikke liden Bekymring forenet, da jeg i disse Trængselstider har Moje med at skaffe ham de fornødne Penge til at etablere sig for og til at reparere den yderst forfaldne Præstegaard, han modtager.

Jeg fortalte Dem nok i forrige Brev, at Forlæggeren af min „Veiledning til N. L.'s Læsning“ havde begyndt at tænke paa et nyt Dplag deraf, som en Folge af den Cancellie-Resolution, at et Expl. deraf skulde anskaffes til hver Almueskole, saavidt Skolekasserne maatte tilstrække. Dette 2det Dplag er nu snart færdigt fra Pressen; og jeg er just nu i Færd med at skrive en nye Forerindring dertil, i Anledning af Recensionen i Litteraturlidenden. Recensenten var nemlig, skiondt i det Hele tilfreds med Arbeidet, dog som De erindrer misfornøjet over, at jeg havde yttret, at den ældre Unskuelse af Joh. Rabenbaring syntes mig, med alle dens Dunkelheder, dog endnu antageligere, end den nyere, den Eichhornske, og han anvendte mere end Halvdelen af Recensionen til at vise Farligheden af den Mening, at der findes Spaadomme i Joh. Rab., og til at tage den Eichhornske Fortolkning i Forsvar. Herimod skriver jeg nu en lille Apologie — ikke egentlig for den ældre Fortolkning af Joh. Rabenb., som jeg ikke bestemt har erklæret mig for — men for den Paastand, at den Forflaring, der finder Sted i Bogens, gjerne kan beslaas med dens værdige Anvendelse — Jeg har heri, som i saameget andet, ret felt Savnet af Deres Raadsskab og Deres Raadserfjel.

Der hersker i denne Tid en Epidemi her i Eognet, som har bertrykket Mange, deriblandt er vor brave unge Skolelærer her i Byen, som jeg nødigt vilde have mistet; ogsaa hans Kone, som ligeledes er ung, ligger for Døden. I den Anledning var just en Læge her længe, som opholdt mig længe, saa jeg nu nodes til at afbryde, og bede Dem tage til Takke med dette Indholdsfattige Brev, hvilket jeg og fornemmelig skriver for at bede Dem, naar Tid og Helbred tilstøder det, ved et Par Ord at underrette mig om, hvorledes De har det.

Gud velsigne Dem og Deres! Min Kone hilser med mig hiertelig. Stedsse henlever jeg

Deres inderlig hengivne

Kiøbenhavn d. 8 Septbr. 1823.

R. Møller.

No. 35.
Mabæk.
 (1825.)

Det var mig en hoist glædelig Overraskelse, just i de Dage, da den herværende Studenterforening høitideligholdt mit Studentjubilæum at faae et Brev fra min meest elskede og agtede Jævnning, den mig kæreste af alle de overblevne fra mit Russeaar. Hertil kom endnu, at jeg just i mine Grundringer var sysselsat med Aarene 84- til 89, da vi litterarisk og critisk samvirkede, og da Worm stod forrest i vor Række.*)

Pf den litterariske Virkefreds har du alt længe ud-

*) Her sigtes til Worms Recensioner i Lærde Efterretn. 1783-88.

draget dig; men med Glæde seer jeg hvert Aar dine Candidater blandt dem, der medbringe den Forberedelse, der er en verdende Videnskabsmand ligesaa fornøden, som Grundvolden et Hus, og naar andre Døger have fortrængt de Skrifter, qui nunc manibus teruntur, vil dine Disciple ex antiqua illa et sancta disciplina være kiendelige og hæderlige midt iblandt de brogede Polyhistorer, der ved saamange smukke Ting, at de ere at bruge til ingen Ting. Virkelig, Ven! den Naade, hvorpaa du her overlever dig, og, sem de gamle Wormer levede op i dig, skal igien leve op i dem, er af dem, der give fuld Gøje at tilegne sig dit Vixi.

Gamle Nyerup, den sidste af vor Kreds, vedbliver sin sædvanlige gavnlyste Virksomhed. Vi sees siælden, da ingen af os er en stærk Besøger; men vore Venneforhold ere i deres gamle Kraft. Brorson fra Herlufsholm hører jeg fra, som fra dig, giennem hans Disciple, Zahrtmann giennem hans Sønnen; med Münter og Rothe mødes jeg nu og da paa Gader og Stræder. Ekiondt mit Bakkehus er et sandt suburbanum, lever jeg langt fra Byen, undtagen forsaavidt Forretninger kalde mig. Min vakre Hauge og dens hulde Urtegaardsmandinde min Kone, med hvem jeg i denne Maaned har levet sex og tyve lykkelige Aar, under mangehaandede Ulykker, mine Døger, og mine Grindringer binder mig hertil med Baand, sem det ikke er let at udrive sig fra, og ikke istand til mere at frembringe noget egentlig af mig selv, sysselsætter jeg mig med at samle hvad andre have frembragt. Saaledes har jeg samlet min Thaarups Arbejder, samler nu paa Prams, tænker paa H. C. Sneedorfs og maaskee

Abrahamsons, og er i Begreb med at give den første correcte Udgave, der nogenfinde har existeret, af Holbergs Comedier, andet litterarisk Haandarbejde ikke at omtale.

Jeg er nu midt i 3die Deel af mine Erindringer, naar den er færdig, skal jeg sende dig den med de to foregaaende, jeg sendte dig disse strax, hvis jeg ei vilde have den tredie med, som den dig interessanteste; og hvorover jeg i sin Tid helst vil høre din Dom, jeg haaber at kunne sende dig den til den Tid, jeg kan lykønske dig med dine Candidater, som sædvanlig.

Jeg vil slutte; thi egentlig kunde jeg blive ved i det uendelige. Lev vel, min gamle inderlig elskede og ærede Ven! og bevar mig den Tid, vi endnu kunne have tilbage, uforandret det Venneskab, der fra vort Kvædenskabs første Dage aldrig har forandret eller fornægtet sig.

Med halvhundrede Mars Hoiagtelse og Vennskab
din

(August 1825. *)

Math. bet.

No. 36.

Stougaard.

(1830.)

Wrede, retskafne Ven
og Belynder!

Sværledes kan en Mand efter Deres Arbejde og med

*) Brevet er uden Datum; men at det er skrevet i Aug. 1825

Deres saa almindelig erkjendte Fortjeneste tale om at spise Naadjens Brod. Harde Socrates da Uret, da Han formeente, at man, istedetfor at straffe Ham, burde have underholdt ham i Prytaneet paa offentlig Bekostning? Nei, gode gamle Ven og Belynder! Ingen har bedre, end De, fortjent en rolig og hæderlig Alderdom. Gud give Dem hans Helbred til at nyde den.

For Deres skionne Gave til Skolen af den gamle Ole*) ville De modtage min hjertelige Tak, og ligesaa for den til Stiftesbibliotheket, hvor der netop er en Plads til slikt et Malerie. Begge Dele skal i sin Tid blive be-
sørget hertil enten paa en eller anden Maade, om jeg lever, og skulde jeg end doe — jeg gaaer i Ar ind i det 70de — skal jeg ved Stiftsøvrigheden nok sørge for det Fornødne, saavel i Henseende til Afhentelsen som Vedligeholdelsen; ikkun vilde jeg saa gierne ønske, at De i sin Tid vilde forøge Gaven til Skolen med Deres eget Portrait og Justitsraad Worms, som De, om jeg ei husker Feil, ogsaa ejer. Deres eget maa jeg qualicumque modo

vise nogle i samme Brev tilføiede Linier fra Worms Ven Kjøbmand Ole Lund, hvilke e:e daterede 6 Aug. 1825, men ei egne sig til Meddelelse.

*) Her menes Ole Worm den Ældre, født i Aarhus 13 Mai 1588, (hans Fader var Willum Worm Borgemeester samme Steds, hans Moder Inger Datter af Borgemeester Oluf Jørgensen i Horsens), † 31 Aug. 1654. Hans her i Brevet omtalte Portrait, som efter Prof. Worms Død blev sendt til Aarhus Skole, i hvilken den ældre Ole Worm havde gaaet i 6 Ar, er malet af Carl von Wandern.

absolut have. Lev vel! ærede gamle Ven og Belynder, og
sænk undertiden med Godhed paa

Deres aldeles hengivne og ærbødige

J. Stougaard.

Karhuus den 9 Juli 1830.

R e g i s t e r.

	Pag.
Abrahamson (Werner Hans Frederik) Capitain	82.
Aidler (Jacob Georg Christian) Generalsuperintendent	32.
Baden (Jacob) Prof.	77.
Baden (Torfel) Prof.	77.
Baggesen (Jens Immanuel) Prof.	22.
Baggesen (Jens) Consistorialraad, Pr. til Nidløse i Sjælland	48.
Bang (Fred Ludvig) Statsraad, Prof. med.	44.
Bindesbøll (Jens) Pr. til Vidøe og Smørum i Sjælland	16.
Birch (Andreas) Biskop over Nærhuus Stift	16. 22.
Bloch (Søren Niclas Johan) Statsr., Rector	72.
Brandt Statsminister, Cancelliepræsident	60.
Brorson (Anders Binding) Prof., Rector ved Herlufsholms Skole	81.
Bruun (Thomas Christopher) Prof.	20.
Clausen (Henrik Nicolai) Prof. theol.	77.
Gold (Christian Magdalus Thesstrup) Geheimconferenterraad	70.
Gramer (Johan Andreas) Universitetscantsler i Kiel	16.
Gjegers (Christian Ulrik Ditlew) Conferenterraad, Præsident i Kiel	23.
Hogmann (Nicolai) Biskop over Aalborg St.	77.
Frederik Christian Hertug af Augustenborg	{ 16. 23. 25. 46.

	Pag.
Gamborg (Anders) Prof.	16. 17.
Gjer (Salomon) Rector i Christiansand . . .	26.
Grundtvig (Nicolai Fred. Severin) Pr. til Vartou	72.
Guldberg (Ove Hoegh-) Geheimeraad . . .	19. 22.
Harms (Claus) Kirkeprovst, Pr. til Domkir- ken i Kiel	72.
See (Jørgen) Biskop over Aarhus Stift . .	23.
Seiberg (Ludvig) Prof., Rector	20. 60.
Seiberg (Søren Johan). Provst, Pr. til Farsø	15.
Hornemann (Claus Freds). Prof. theol. . . .	70. 75.
Hornslyd (Jens) Pr. til Ålsens	75.
Hviid (Andreas Christian) Prof.	20. 25.
Janson (Hector Fred.) Biskop over Aarhus Stift	16. 24.
Kraft (Ole) Rector ved Odense Cathedralsskole	11. 12.
Krarup (Niels Bygom) Dr. phil., Bestyrer af Borgerdydsskolen paa Christianshavn . . .	77.
Krausenstein (Christian Gottlieb) Prof. . . .	44.
Lemming Pr. til Nicolai Kirke i Kbhavn . . .	16.
Lindhard (Mogens) Stiftsprovst, Pr. til Mar- huus Domkirke	28.
Lurdorph (Valle Willum) Geheimeraad . . .	13. 27.
Löffler Superintendent i Gotha	44.
Malling (Ove) Geheimestatsminister	70.
Meyer (Peder Krog) Biskop over Als og VGrø Stift	72.
Molbek (Christian) Justitsraad, Prof.	77.
Moldenhaver (Daniel Gotthilf) Conferentsraad	44. 69. 70.
Munthe (Giler Christopher Kaasbøll) Rector ved Nyberg latiniske Skole	70.
Müller (Johannes) Stadsphysikus i Christiania	17.
Münter (Valthasar) Pr. til Petri Kirke i Kbh.	44.

	Paa.
Münter (Frederik) Biskop over Sjællands Et.	44.69.70.
Møller (Hans Ulrik) Mag. art., Stiftsprovst i Hollands og Falsters Stift	78.
Møller (Jens) Prof. theol.	73. 76.
Møller (Poul) Prof.	77.
Møller (Rasmus) Biskop over Hollands og Falsters Stift	46.
Nyerup (Rasmus) Prof.	81.
Nørregaard (Laurids) Conferentsraad, Prof. juris	44.
Plum (Frederik) Biskop over Fyens Stift .	43.44.70.
Pram (Christen Henriksen) Soldsforvalter paa St. Thomas	20. 81.
Rahbek (Knud Eyhne) Prof.	16.20.23.
Rathlow (Schack-) Statsminister	13.
Reventlow (Christian Ditlew Frederik) Greve	75.
Schlegel (Joh. Fred. Wilhelm) Conferents- raad, Prof. juris	17.
Schou (Niels) Prof.	17.
Schulz (Carl Frederik) Rector ved Cathedral- skolen i Roskilde	46.
Sibbern (Hans) Prof., Conrector ved Odense Cathedralskole	60.
Skaaning (Hans Hansen) Klokker og Bogtryk- ker i Narhuus	24.
Sneedorff (Frederik) Professor	16.
Sneedorff (Hans Christian) Admiral	81.
Staffeldt (Adolph Wilhelm Schack v.) Amt- mand	20.
Strom (Christian Ludvig) Pr. til Kregome .	70.
Suhm (Peter Fred.) Kammerherre	18. 44.
Tauber (Johan Henrik) Prof., Rector ved Ca- thedralskolen i Roskilde	26.32.46.

	Pag.
Thorfeldin (Grim Johnsen) Geheimearchivar .	17.
Tode (Johan Clemens) Professor	20. 43.
Treschow (Niels) Statsraad	23.
Woss (Johan Heinrich) Rector i Gütin . . .	20.
Wolf (Fred. Aug.) Professor i Halle . . .	65. 66. 67
Zahrtmann (Henrik Christian) Pr. i Viborg	81.
Boëga (Johan) Statsraad	23.

Efterretninger

om

den lærde Skole i Horsens

i

Skoleaaret 1843—44

med

adskillige herved foranledigede Bemærkninger

af

B. Storm,
Oveklærer.

Jeg havde tænkt at kunne her levere en Samling af Bidrag til denne Skoles Historie fra gammel Tid af, forsaavidt jeg kunde overkomme Efterretninger derom; jeg troede, et saadant Forsøg vilde være velkomment — ikke fordi jeg haabede, at kunne faae noget Fuldstændigt samlet herom, thi dertil vare de Kilder, jeg havde at øse af, alt for fattige; endnu mindre, fordi jeg tiltroede mig fortrinlige Gaver til at give de Efterretninger, der lode sig skaffe tilveie, Interessee ved selve Behandlingen, men kun fordi næsten Intet herom hidtil er blevet Publicum bekendt, saa at altsaa den stolte Drang til dog at høre Noget derom, vilde — vel ikke ved mit ufuldkomne Forsøg blive afhjulpen, men dog formindsket, og for at der maaskee derved kunde gives Andre Anledning til at levere noget Fuldstændigere og Fuldkomnere; en saadan Samling af Efterretninger om denne Skole, meente jeg ogsaa, vilde især nu, da der har været saa megen Tale om dens Nedlæggelse, have meer Interessee, om ikke meer Nytte, end ellers, og skulde denne Krisis endes med Skolens Tilintetgjørelse, da kunde det ogsaa være en Pietets-Pligt for mig, som baade har været dens Fosterson og i en lang Række af Aar Lærer ved den, efter bedste Evne at give dens Nekrolog. Men mine mange Skoletimer og de mange uvante Forretninger

og nye Sorger, som i Vacancen kom til at hvile paa mig, og et alene optog min meste Fritid, men idelig forhindrede, afbrød og adspredte mine Studier, gjorde dette næsten umueligt for mig, da min jævnlige Upasselighed og alt for store Empfindtlighed mod al Slags Forstyrrelse desuden vilde have lagt mig Vanskeligheder nok i Veien for et længere litterairt Arbeid, især i en Materie, der egentlig ligger udenfor mit Element. Jeg har derfor maattet indskrænke mig til at give de befalede Efterretninger og overlade til Herr Adjunct Wend; at levere den foranstaaende frit valgte Deel af Programmet, hvortil Leiligheden heldigviis gav ham interessante Materialer, hvilke ikke kunde være faldne i bedre Hænder. Dog har jeg ikke kunnet undlade at omtale noget udførligere adskillige Gjenstande, som staae i noie Forbindelse med Skole-Efterretningerne for dette Aar, og have saadan Vigtighed for Skolen, at de ikke vel kunde her forbigaaes med Tavshed.

Det sidste Aar har for denne Skole været eet af de mærkeligste i dens Historie, men ingenlunde eet af de glædeligste og ærefuldeste; tvertimod: et Modgangens-, Uengstelsens- og Nedtrykkelses-Aar maa jeg kalde det; Skolen har i dette Aar været mere mærkelig ved sine Lidelser og sin Undertrykkelses-Tilstand, end ved Præstationer af kraftfuld Virksomhed. Jeg behøver neppe at sige, at jeg hermed sigter ei alene til Rectors Sygdom og Død, den lange Vacance, hvortil endnu kom megen Sygdom og Svagelighed blandt de øvrige Lærere, men ogsaa, ja fremfor Alt, til den nedslaaende, ængstende og undergravende Uvished om Skolens Tilbæne.

I de senere Aar begyndte Rector Milertz, der hidtil syntes at nyde en ualmindelig Sundhed og af Naturen at have modtaget en fast Legems-Constitution, at lide af gjentagne Anfald af et indvortes Sygdoms-Tilfælde, der bleve hyppigere, langvarigere og hæftigere; allerede i Efteraaret 1842 maatte han derover adskillige Gange forlade Examen; i det følgende Skoleaars Løb paakom dette frampeagtige Tilfælde ham ofte, endog alene derved, at han talte med Varme, saa at han tidt, haardt imod sin Villie, maatte ophøre med Underviisningen og forlade Skolen paa længere eller kortere Tid, og tilsidst, efter Lægens alvorlige Formaning, fra Midten af Nov. f. A., afholde sig aldeles fra Skolearbeidet. Imellemstunder lod det, som om hans Tilstand bedredes, men snart kom igjen nye Anfald, og hans ynkværdige Lidelser endtes omsider den 4de Febr. d. A. ved en allerede længe befrygtet og i ikke kort Tid med Visshed forudsæet Død, der tilsidst baade af ham selv og hans Familie maatte ønskes ham, som den eneste Befrielse fra hans jordiske Qvaler.

Hans Charakter og Virksomhed, Færd og Forhold vil jeg ikke her indlade mig paa at skildre, skjendt jeg troer at kunne gjøre det med mindre Genfæidighed, end de fleste Andre; men jeg skylder dog Sandheden at erklære, som min Overbeviisning, at han som Embedsmand, Videnskabsmand, Lærer og Menneſke besad mange agtværdige og onſtværdige Egenſkaber, og derfor af Mange længe vil blive mindet og savnet med Taknemmelighed og Væmmelse, med Kjærlighed og Høilagtelſe.

Saaſnart han var død, indmeldte jeg Dødsfalet for den kongelige Direction, der overdrog mig indtil videre

Skolens Bestyrelse, og resolvede, at Rectors Fag maatte fremdeles besorges paa samme Maade, som i hans Sygdom, nemlig saaledes: Adjunct Wendz 3 Timer ugentlig Fransk, Adjunct Bohr 2 Timer ugentlig Religion og 2 Timer Geographie, Adjunct Levinson 4 Timer ugentlig Historie, Altsammen i 4de Classe. Imidlertid ønskede adskillige Lærere snart Forandring i Fag-Fordelingen: Bohr og Levinson havde imod deres Tilboielighed, og kun for at tjene Rector, efter hans Anmodning paataget sig respective Historie og Geographie for ham, og ønskede nu at fritages derfra, hvorimod Adjunct Knudsen meget ønskede at faae Historie igjennem hele Skolen; og da nu i 4de Classe begge Parteris Ønske traf sammen, og Adjunct Wendz, der i den senere Tid havde havt Historie i 3die Classe, lod sig finde villig til at aftræde samme, endskjondt han havde selv baade Lyft og Duellighed dertil, fandt jeg det billigt ved Halvaarets Ende (paa hvilken Tid dette ogsaa ellers pleiede at skee her) at indgive Forslag til en ny Fordeling af Fagene og en ny Læseplan, hvori disse og flere Ønsker bleve tagne til Regal, og adskillige Ufuldkommenheder i den ældre Plan afhjulpede. Den nye Læseplan, som var indrettet baade for Vinter og Sommer, blev approberet og følges nu. Efter denne fik Knudsen ugentlig 27 Timer, Wendz og Bohr hver 20, Levinson 24 og jeg 29. Sagen har været arrangeret efter bedste Skjon. Det har imidlertid været vanskeligt nok for Lærerne at bestride Underviisningen i den lange Vacance. Skjondt Skolen tæller kun faa Disciple, udfordrer den dog, naar man ei vil tage flere Classer sammen (hvilket i de allerfleste Fag er meget skadeligt), lige mange Lærere. Du synes vel en

ugentlig Forøgelse af 3—5 Timer ikke i Almindelighed at kunne volde en Lærer stor Byrde, og ingen har heller vægret sig derved eller ladet sig trætte, saalænge vi alle vare friske og raske, men de fleste Lærere have ret været hjemfogte af Sygdom i det sidste Aar og især i Vacancen: Adjunct Levinson har den meste Tid været meget svagelig, og skjøndt meget lidet holdt sig hjemme derfor, dog jævnlig været siensynlig i en lidende Tilstand, og ikke sjelden nær ved at maatte give tabt, hvorfor han ogsaa ved den nye Læseplan fik færre Timer; Adjunct Bendz og jeg have begge to Gange paa længere Tid været stærkt angrebne, han af Rosen i Ansigtet i Forbindelse med betænkkelige Fornemmelser i Brystet, jeg først af la grippe og senere af Dieubetændelse, som atter i Sommerferien kom igjen, men dog snart blev hævet; det Tilfælde er endog indtruffet, at 2 Lærere paa eengang i længere Tid have ved Sygdom været forhindrede fra at komme paa Skolen. Det skjønes derfor let, at, selv med de bedste Forholdsbegler og den redeligste Iver, maa Arbeidet undertiden have været saare byrdefuldt for Lærerne, og at Disciplenes Fremgang ogsaa maa have lidt Noget derunder.

Ikke mindre har Skolen lidt under det længe almindelig udbredte Rygte, at den var bestemt til Nedlæggelse. Det er let begribeligt, at dette Rygte maatte meget svække Skolens Credit. En Skole, der ligesom demmes fra Livet, fristes man let til at troe, fortjener ei bedre Skjæbne, og i alt Fald maa det meget hindre dens Frequent's og dens Virksomhed. De, der have Børn i Skolen, speculere paa i Tide at faae dem andensteds anbragte, og allerede kort efter at man havde faaet Nys om, at

Sligt var her i Gjære, gif af vort lille Discipel-Antal 4 udaf Skolen; Adskillige, som havde havt i Sinde at sætte Vern her i Skolen, trække sig forsigtig tilbage og finde det klogere at bestemme dem til en anden Bane, eller at sætte dem i en anden Skole, der ikke saaledes vaffler mellem Liv og Dod, eller ville i det mindste see Tiden an, hvad Vending den Sag tager. Lærerne, af hvilke 3 have Familie, og ingen er i en nogenlunde betryggende Forfatning, ja alle 4 Adjuncter endog ere blot constituerede, see ængstelige deres Velfærd paa Epil, og vide ei, hvad Forholdsregler de skulle tage; men at denne Ængstelse, selv med den redeligste Embeds-Iver, kan virke nedslaaende paa Modet og Kraften, er begribeligt. Og nu hvad Disciplene angaaer, kan man da vel undres, om mangen let-sindig Discipel, der maaskee allerede har hørt ymte om, at han skal sættes i en anden Skole, der agtes øphøiet ved dennes Ruin, eller at han endog skal anbringes paa en uvidenskabelig Wei, betragter allerede ligesom Øvret opgivet og fatter Eiggeldighed, om ikke en vis Ringragt, for Skole, Lærere og Læregjenstande, og altsaa snarere gaacr tilbage, end frem? Noget Saadant have vi mærket enkelte Spor af, og saaledes er det vel gaaet i enhver Skole, der er bleven bestemt til Nedlæggelse.

Hvorvidt det vilde være billigt mod Byen, eller endog alene fordeeltigt for det Hele, at nedlægge vor Skole — derom er der allerede af langt dygtigere og mere anseete Mænd skrevet og talt saa udførlig, fyndig og grundig, at det neppe vil bidrage Noget til Udslaget, om jeg lægger min Stemme med paa een af Vægtstaaerne. Hvad Borger-Repræsentanterne med vor udfjære,

kjerve og kraftfulde Borgermester, Justitsraad Ræd er, i
 Epidisen, har med Mund og Pen virket for at hævde
 Byen denne sidste Rest af dens forrige Herligheder, er i
 Hovedsagen Publicum almindelig bekjendt, og vilde
 blive for vidtloftigt her udførlig at beskrive: saavel for
 Majestæten selv med de høieste Stats-Embedsmænd, un-
 der hvilke Sagen henhores, som i Stændersalen, er Byens
 og Skolens Sag bleven foredragen med en Fynd og Var-
 me, der vist ikke var enten overflødig eller forhastet; thi
 bagefter var det for silde. Sagen har vaakt ualmindelig
 Interesse; hver Mand i Byen, endog den simple Almues-
 mand, interesserer sig overordentlig for vor Skoles Be-
 staaen, og troer ikke, man kan eller vil berøbe os vor
 Skole; alle Dannede i hele den folkerige og velhavende
 Omegn forene sig, for ved Petitioner, een fra Præsterne,
 en anden fra Proprietairerne og andre dannede Mænd
 paa Landet, kraftig at understøtte Communens Bønner
 og Forestillinger. Min Medvirken kunde derfor gjerne und-
 væres. Imidlertid vilde det vel kunne lægges mig til Last,
 som pligtstridig Egegyldighed, eller feig Frygt for at støde
 Auctoriteterne, eller maaffee som selvbevidst Udygtighed til at
 domme i en Sag, der dog angik mig selv saa nær, om
 jeg forbigik den med Tavshed, og da det tillige er en
 Trang for mig selv at udtale min Overbeviisning om
 denne vigtige Sag, saa vil ogsaa jeg efter bedste Evne
 stræbe at værne om den Skole, der for Diebliffet er over-
 dragen mig at bestyre, hvis Fosterson og mangleaarige Læ-
 rer jeg selv er, hvis Fortid ei alene for mig, men for alle
 Sagkyndige, staaer endnu som en Prydelse for Landets
 lærde Skolevæsen.

Man har blandt Andet søgt at afvise Byens Demonstrationer dermed, at Reformen sigtede til det Heles Vel, til Videnskabelighedens almindelige Fremme i Fædrelandet, og at Spørgsmaalet derfor maatte hæves fra smaalige communale Hensyn til et høiere patriotisk Standpunct med Overblik over hele Staten. Men selv fra hiint høie Standpunct bør dog alle Dele noie overskues, og i det mindste enhver større Deel af Landet og Folket værdises lige Opmærksomhed og lige Omsorg. Uden Hensyn til den enkelte Byes Tary, som dog ogsaa bør komme i Betragtning, da synes det, at om end hele Landet i Forhold til sin Folkemængde har flere lærde Skoler end adskillige andre Lande, og om det end det derfor og af andre vigtigere Grunde kunde findes gavuligt, at nedlægge dem, der kunde undværes, saa er dog Jylland i det Hele ingenlunde oversfyldt med lærde Skoler, saa at det forekommer mig, at der snarere burde oprettes flere, end adskillige lægges øde. Endog efter Folkemængden er Jylland ikke nær saa rigelig forsynet med lærde Skoler som Sælland, og tages der Hensyn til Arealet, hvilket der bør, thi alt for lang Afstand fra Skole er det samme som ingen Skole, da kan man endog sige, at Jylland er temmelig fattig udstyret, ja paa Vestkanten og i den nordre Ende endog saare stedmoderlig forserget. Dersom Horsens Skole nedlægges, bliver der i denne Jyllands bedste og folkerigeste Deel paa Østkanten inellem Aarhus og Rosding, i en Strækning af 12 Miles Længde i lige Linie, ingen lærd Skole; den anseelige Njøbstad Horsens med hele dens af dannede og formuende Familier tæt beboede Omegn i flere Miles Omkreds, især med Syd, bli-

ver fra Statens Side udeløst fra videnskabelig Dannelse i den yngre Alder, da man ikke let sender Børn mange Mile bort fra sig blandt Fremmede. Men see vi mod Vest og Nord, da ere Ribe, Viborg og Aalborg de yderste Puncter, hvor der gives lærde Skoler; denne Linie er Vest- og Nord-Grændsen for videnskabelig Dannelse; hvad der ligger udenfor den, altsaa hele den nordvestlige Halvdeel omtrent, et Areal af et Par Hundrede Kvadratmile, hele Strækningen langs med Vesterhavet, Skagerrak og det nordlige Kattegat, lige fra Alpsaaens Munding ved Ribe indtil Limfjordens Munding ved Hals, i mange Miles Bredde og i Længde af i det mindste 65 Mile, er ligesom demt til Barbarie; inde i Landet gives kun een Skole, den i Viborg, som ligger i lige Linie 10 Mile fra Aalborg, men 18 fra Ribe; nedlægges Horsens-Skole, vil den videnskabelige Drik ogsaa tværs over Landet gribe om sig lige til Østkysten, fra Vesterhavet til Kattegat, fra Nyminde til Gylling-Næs, en Strækning af over 17 Mile i lige Linie; kun Sydgrændsen og en lille, langt derfra adskilt, Deel af Østlandet have lærde Skoler. Der gives allerede nu i det forladte Vester- og Nørre-Land Puncter, som have 12—13 og flere Mile til en lærd Skole; og vil man indvende, at dette er kun mennesketomme Udkanter, nu vel! lader os da holde os endog alene til Rjostederne: I lige Linie har Skagen 12, Frederikshavn 8, Hjørring $6\frac{1}{2}$, Thisted $9\frac{1}{2}$, Nykjøbing 7, Lemvig omtrent 9, Holstebro 7 Mile til nærmeste lærde Skole, og Ringkjøbing 11 til Viborg og $12\frac{1}{2}$ til Ribe. I Sælland derimod er vel den nordvestre og den sydligere østre Deel, ligesom i Fyn den sydlige med Langeland, Thorseng og Frø,

har for lærde Skoler; men i det sydvestlige Sælland ligge 3 Skoler saa tæt ovenpaa hverandre, at man gjerne kunde, om det skulde være, i en Dag ei alene besøge dem alle 3, men endog give en Times Undervisning i hver, og til Sengetid komme tilbage fra den sidste til den første.*) Kan man da lægge Jyderne, især Vesterboerne og Nørreboerne det til Last, om de viste sig noget mindre dannede end Sælændere, naar i en stor Deel af Jylland selv Præsteføner og mindre formuende Proprietærers Vorn maa nøies med Bøndeskoler eller, om det kommer heit, seminaristisk dannede Huuslærere, naar Kjobsted = Embedsmænds og de anseeligere Borgeres Vorn maa nøies med Almuekoler, naar Landsby = Præsten med sin Familie maa næsten udelukkende leve blandt Bønder og som Bønde. Lad der blive forget for, at Jylland i Henseende til Dannelses = Anstalter, Communicationsmidler og Næringsveie kommer til at staae lige med Dlandene, og man vil snart see, trods Landets mindre Frugtbarhed, Population og Hjælpesilder, at Folke = Racen er i det mindste ikke ringere, end Dboernes. Jeg seer altsaa fra det anbefalede høiere Standpunct ikke rettere, end at Jylland, istedetfor at miste 2 Skoler, burde, saasnart muligt, have 3 nye: i Ringkjøbing, i Thisted og enten i Hjørring eller i Frederikshavn, dog vel helst i Hjørring, og at for det første i det mindste Hørseus = Skole ei kan undværes, om ogsaa selv Byens Tarv og Ret turde tilside sættes, hvorom min Dom ikke behøves.

*) Det var for Veligheden Skuld bedre, om Herlufsholms og Sorø Skoler kunde flyttes, end at Slagelse Skole blev nedlagt.

Hvad Reformens indre Besskaffenhed angaaer, da ville neppe de ivrigste Forfegtere deraf negte, at med alle dens gode Sider maa den dog, som ethvert mennekeligt Værk, ogsaa have sine Ufuldkommenheder, hvilket ogsaa Regeringen synes at have erkjendt og betænkt, idet den for det første kun til Prøve har approberet Reformen af 3 af Kongeriget's Skoler. Er nu dette kun en Prøve, ville vi troste os til, at Regeringen ogsaa vil oppebie Provens Udfald, og ikke, for at naae et imaginairt Trylleslot, ruinere den, om end simple og ufuldkomne, saa dog solide, kjendte og brugelige Bygning, man allerede har. Forud at slutte, forekommer det mig, at Planen er for os for storartet, at der sigtes for meget til at give de nye Skoler og deres Lærere en for Landets Hjælpeløser utilraadelig udvortes Anseelse og Yppighed, samt en for selve Dannelsen skadelig Fregvents, hvilken sidste dog formedelst Skolernes større Afstand og Kostbarhed neppe vil opnaaes eller vedligeholdes. Men, hvad jeg anseer for den værste Ulempe, er, at hvis Gymnasialklassen, som man synes at tilsigte, skulde udgjøre en intregerende Deel af Skolerne, en blot fortsættende Klasse, ved umærkelig Overgang noie forbunden med den øvrige Skole, da vil, efter min Mening, en saadan Indretning være særdeles midlig for Skoletugten, især om Fregventsen, som man synes at ønske, blev stor. En saadan Skole vilde da indehoide en Sværm af unge Mennesker fra en Alder af 10—12 indtil 18—20 Aar og maaskee ældre; disse vilde fra den Nederste i Skolen indtil den Øverste være fast sammenkjædede i lige saa mange i hinanden umærkelig overgaaende og fast indgribende Led, som Skolen havde

Partier, uden noget Skjel mellem Borne og Drengene, forenede ved Kammeradskabs og daglig Omgangs faste Vaand, saavel i, som udenfor Skolen, med fælleds Lærere, fælleds Tumleplads, fælleds Morstaber og Interessesfer; det vilde derfor gaae som, endnu: hvad der foregaaer, tillades eller forbydes, taales eller revses i een Klasse, vide alle de andre; hvad der vederfares een Discipel, spørge alle de andre, ja see det tildeels; her maa altsaa Disciplinen, forsaavidt den behøver at fremtræde hemmende og revsende, være omtrent eens for alle Disciple; ellers vil Læreren's Character og Stilling mod Disciplene, hans Retfærdighed og Myndighed let blive stilt i et høist mistænkeligt og ufordeelagtigt Lys for Disciplene: Hvorledes kan en Discipel finde det billigt, at han ivrettesættes eller straffes for Noget, som hans Meddiscipel og Kammerad upaataalt tillader sig, ja, som han selv maaskee om foie Tid, ved Optagelse i den misundte Klasse, ogsaa faaer Privilegium paa? maa ikke let saavel den Begunstigede, som den Prægaverede falde paa den farlige Forestilling, at Skoletugten har kun sin Etotte i Lærernes physiske Overmagt over Drengene, sin Hoved-Drivefjeder i Lærernes Herskesyge, at den derfor kun med de stakkels Smaadrenge frit kan øves, men vegter sig nok for at bryde ud mod de store, stærke Disciple? Ingen Fordom mod Lærerne kunde være fordærveligere for Skoletugten, og ingen kunde dog ved isinesaldende Overbærelse mod de høiere Classer naturligere opstaae hos Disciplene. Efter den hidtil gjeldende Skole-Indretning have dog i de fleste og bedst disciplinerede Skoler selv de ældste og øverste Disciple været den almindelige Skoletugt undergivne, ja de

fornuftige have selv erkjendt, at om de ogsaa node nogen mere Agtelse og Tvangfrihed, fortjente de den dog kun saa længe, og kunde kun for saa vidt gjøre Regning paa den, som de ikke misbrugt den indulgerede Frihed; men kunde ogsaa fuldvorne og fra den egentlige Skoleundervisning dimitterede Academister (thi saaledes vilde dog disse Gymnasialclassers Disciple betragtes) tages paa samme Fod? Vilde vel, uden særegne Forsigtighedsregler, i de fleste Skolers Gymnasialclasser Studentens fidele Convivium og den unge Herres tillidsfulde Selvfremhøvelse, den ægte Vursches og den fuldstændige Cavaleers begjærlig anlagte Insignier: Tobakspiben og Stokken, Drillerne og Signetringen, ja vel endog hist og her Forlovelsesringen, Ridehesten og Jagthunden med complet Ride- og Jagtcostume og al den dertil hørende Sprad og Fripostighed nu længere krybe i Skjul? Vilde det kunne formenes disse Herrer at dominere Baller og Assembler, Sangforeninger og Privattheatre, Etydeselskaber og Jagtpartier, ja vel endog Klubber og Billarder? Vilde ikke Gymnasialclassen snart drage den nærmeste Skoleklasse, denne igjen Kaboclassen, og saaledes successivt og middelbart hele Skolen efter sig til toilelos Worden og fripostigt Casserie? Vilde vel her de fleste Lærere, især de yngre, kunne haandhæve Fortidens patriarchalske Forsatning og strænge Huustugt, medmindre Skolen tillige var en Opdragelses-Anstalt, hvori alle Disciplene, som een Familie, bestandig, endog udenfor Skolen, levede under Skolebestyrerens og sauntlige Læreres faderlige Styrelse og aarvaagne Opstigt? At en enkelt Rector med lige saa vel dertil skillede og i den Retning nidkjære Medlærere kunde, endog uden saadanne Modanstatter, have

Kraft og Klogskab', Myndighed og Narvaagenhed, Værdighed og Sviagtelse nok til at holde en talrig Flok af Disciple af saa forskellige Aldre, med saa umærkelige Gradationer, i god Orden, vil jeg ingenlunde negte, men derpaa maa man ei i enhver Skole gjøre Regning, og derfor heller ikke ved en almindelig Reform i den Henseende nære alt for sangvinske Forhaabninger. Det kan vel være, at man af saadanne Hensyn ogsaa har i Sinde at gjøre en noget større Adskillelse mellem Gymnasialclassen og de øvrige, f. Ex. give hiin et eget Locale, i det mindste en egen skarp adskilt Deel af Skolen, for største Deel særegne, overordnede Lærere o. s. v. Dette vil vist være nødvendigt, men aldeles tilstræffeligt er det neppe, thi Gymnasialclassens Disciple ere dog ved Kammeratskabs og tildeels Slægtskabs Baand uadskillelig knyttede til de øvrige Disciple, især til de ældre og øverste, og disse igjen til de nærmeste, og saaledes hele Skolen igjennem.

Om det end i Henseende til selve Videnskabeligheds Fremme maaskee kunde være gavnligt, at examen artium med hvad der hører til den philologisk-philosophiske Grammen, eller dog til den philologiske Deel deraf, var afsløvet, inden de Studerende optoges i Høiskolens Horesale, og om endog Pengegifterne vare rige nok til, at saa kostbare Indretninger, uden at forstyrre og hindre andre, der shutes mere fornødne, kunde indføres, mener jeg dog, ifølge hvad jeg foran har viist, at man i saa Fald gjorde rettere i at oprette særskilte Gymnasier eller høiere lærde Skoler, som omfattede unge Studerende paa det Udviklingsstrin, hvorpaa nu deels Studenten i det første Aar, deels øverste Classens Disciple i de nuværende lærde

Skoler sædvanlig staae, altsaa unge Mennesker paa 16-20 Aar, hvilken Alder, adskilt fra den yngre, vel kunde, især ved at nyde fortroeligere Omgang af Lærerne og drages ind i disses Familiekreds, behandles som Borne og, under behørigt Tilsyn og med fornøden Auctoritet, tilstaaes langt mere Frihed, end Drengene, og i Regelen kun behøve moraliske Midler til at lade sig bringe og holde til Flid, Orden og Sædelighed. Dog maatte naturligtvis ogsaa i disse høiere Skoler, og netop især her, alt Slags Lapserie, som just i den Alder er meest at befrygte, være bandlyst og stemplet med Foragt, medens uskyldige Ungdomsglæder, Munterhed uden Raadighed, Frimodighed uden Fripostighed, ingenlunde burde underkues. Saadanne Skoler maatte altsaa, endog mere end Drengeskoler, være et Slags Opdragelsesanstalter.

Men da den forhaabede Virkning af saadanne Gymnaster endnu er uvis, og da de ville koste saa overordentlige Summer, at Pengemidlerne neppe ville strække til, uden hensynslost at forstyrre gode Dannelsesanstalter, som allerede findes og ikke kunne undværes, ligesom ikke uden at hindre Oprettelsen af Lavere Skoler for Studerende, hvortil der i en stor Deel af Landet er den allerføleligste Trang; saa mener jeg, at man havde gjort bedre i at lade de lærde Skoler noies med det Omfang, de have, og derimod ved Universitetet eller maaskee ved det rige Academie i Copen truffet saadanne Anstalter, at de unge Studerende kunde der have mere Nytte og mindre Skade af deres første Studentaar. Reformen er allerede begyndt med 3 Skoler; maatte det dog i det mindste blive derved! Vil man endelig ved Universitetet være fri for

de 2 første Examinere, da kunne jo de udvidede Skoler i deres Gymnasialclasser modtage de Disciple, der ellers skulde dimitteres til Universitetet.

Men jeg kommer tilbage til, hvad jeg anseer for den allernødvendigste Forbedring i Landets lærde Skolevæsen: at der i den Deel af Landet, hvor der alt for føleligt savnes lærde Skoler, maatte snarest mueligt oprettes i det mindste lavere lærde Skoler, hvori Disciplene bragtes omtrent til det Dannelsesstrin, hvorpaa de nu staae ved Optagelse i overste Classse, og hvorfra der altsaa dimitteredes ikke til Universitetet, men til en høiere lærd Skole. Saadanne lavere Skoler, beregnede paa 3 toaarige*) Classer for Drengs paa 10—16 Aar, burde i ingen Egn savnes; ingensteds (Udseer undtagne) burde man have længere end 3—4 Mile til nærmeste Skole for Drengs paa den Alder, hvilke endnu, selv i fysisk Henseende, for største Deel jævnlige behøve Forældrenes Tilsyn, Raad og Hjælp. Af dette Slags Skoler, mener jeg, de nye, der kunde behøves oprettede, maatte være, og saadanne behøvedes i Ringkjøbing, Thisted, Hjørring (eller Frederikshavn), Svendborg, Kalundborg og et passende Sted midtvejs mellem Kjøbenhavn og Bordingborg. Ogsaa synes det tjenligt, at der i enhver By, hvori der var et Gymnasium, ogsaa fandtes en særskilt lavere Skole. En saadan Skole vilde behøve en bestyrende Overlærer og 3—4 Adjuncter.

Det var vist ønskeligt, om der med den lærde Under-

*) Eetaarige Classer vare unegtelig at foretrække, men da vilde der udfordres et dobbelt Antal Lærere.

viisning i disse lavere Skoler forbandtes Real-Under-
viisning, saaledes, at der i de første 2 Aar, da de fleste
Disciple endnu mangle Sands og Begreb for lærdt Sprog-
studium, fordredes Intet af dette, men desmere af de saa-
kaldte realia; i de næste 2 Aar derimod vel meest af
realia, men dog tillige omtrent saa meget Latin, som der
nu fordres i nederste Klasse af vore lærde Skoler (maa-
ske ogsaa det Vigtigste af den græske Formlære), deels
som et almindeligt Dannelsesmiddel, deels for at prøve,
hvilke Disciple der havde Anlæg og Lyst til de lærde Stu-
dier; men i de 2 sidste Aar maatte begge Underviisningsarter
nyde lige Ret, idet Disciplene da burde skilles ad i 2 parallelle
Klasser: en studerende og en Realklasse. Da der
hidtil var drevet mest paa realia, maatte de, som endnu
2 Aar, indtil en Alder af 16 Aar, udelukkende lagde sig
derefter, i den Tid have opnaaet den fornødne almindelige
Dannelse og endnu ei være for gamle til at applicere sig
til et specielt Fag; og da de, som skulde studere, ogsaa
havde allerede gjort langt større Fremgang i realia, end
nu efter 4 Aar Skolegang i lærde Skoler, vilde de ogsaa
i den sidste, reent studerende, Klasse næsten kunne nøies
med at vedligeholde de realia, de havde, og anvende den
allermeste Tid paa de lærde Sprog, hvortil de nu ogsaa
havde mere Mands-Modenhed, og hvori de følgelig vilde
kunne bringe det lige saa vidt, som i næstøverste Klasse
af de lærde Skoler. Med saadan Organisation vilde der ud-
fordres et Par Lærere mere, hvorved rigtig nok disse la-
vere Skoler bleve lige saa kostbare, som nu fuldstændige
lærde Skoler; men saa fik man ogsaa baade real og lærd
Underviisning, og naar Byen og Egnen var nogenlunde

velhavende og folkerig, vilde Fregventsen paa Grund af denne doobelte Indretning vist blive saa anseelig, at Skolepengene vilde godt kunne strække til at lønne de flere Lærere; hvor dette ikke var at vente, maatte Real=Underviisningen indskrænkes til hvad der nu bruges deraf i de lærde Skolers 6 første Aar.

Efter saaledes at have fremsat mine Tanker om Skole=Reformen med en Varme og Frimodighed, som jeg be=der ikke miskjendt, kommer jeg tilbage til vor egen lille Skole i sidste Skoleaar.

Lærerne og deres Fag.

Rector, Dr. phil. Andreas Faaborg Mülertz havde begyndt sin offentlige Lærerbane som Adjunct i Nyborg, hvortil han blev beskiftet 22de Mai 1810 efter at have dannet sig dertil deels paa det daværende pædagogiske Seminarium, deels i Schouboes berømte Institut i Kjøbenhavn, hvorfra han selv, skjøndt hans Hjem var Kalundborg, i en Alder af 16 Aar var med Hæder dimitteret; fra Nyborg blev han 3die Aug. 1811 i samme Egenskab ansat ved Odensee=Skole; 1817 tog han i Kjøbenhavn den philosophiske Doctorgrad, og 1ste Mai 1819 blev han beskiftet til Overlærer ved Nyborg=Skole igjen, hvorfra han 10de Sept. 1833 blev udnævnt til Rector ved Horsens=Skole efter Rector (nu Professor) N. W. Dorph, der 1827 var fra Viborg, hvor han var Overlærer, sat som Conrector ved Siden af den gamle, værdige Rector, Prof. D. Worm, hvem han som Rector aldeles afløste 1829, og næste Aar fulgte til Graven. Dr. Mülertz var

paa 11te Mar vor Skoles Rector. Jeg har allerede sagt, at han døde 4de Febr. d. N., og at han kun i den forste Ottendedeel af dette Skoleaar var saa vel, at han kunde, og det endda kun med jævnlig Afbrydelse, deeltage i Skole-Underviisningen, og kun med Noie i Bestyrelsen. Han havde efter Læseplanen for sidste Vinter-Halvaar: Religion, Historie, Geographie og Fransk i 4de Klasse, i Alt 11 Timer om Ugen; tidligere havde han ogsaa havt en Deel af Latinen i 4de Klasse, samt Fransk i 3die og Dansk i adskillige andre Classer, og saaledes flere Timer.

Overlærer Bertel Storm blev constitueret til Lærer ved denne Skole 22de Juli 1815, beskiftet til fast Adjunct s. Et. 4de Mai 1818 med Anciennetet fra sin Constitutions-Datum, og til Overlærer ved samme Skole 14de Febr. 1835. Ved Rectors Død blev Bestyrelsen i Vacancen ham overdragen. Han har iaar, ligesom i endeel Aar, havt Græsk, Tydsk og Skjønkrift (forsaaavidd deri undervises) igjennem hele Skolen, i 1ste Halvaar 30, i sidste 29 Timer ugentlig.

Constitueret Lærer Ludv. Ant. Christian Knudsen, theol. Cand., constit. 3die Oct. 1838, havde i sidste Vinter-Halvaar Dansk i 3die og 2den Cl., Historie i 2den og 1ste Cl., Geographie i 3die, 2den og 1ste Cl., Naturhistorie i 2den og 1ste Cl., i Alt 23 Timer om Ugen; i dette Sommer-Halvaar har han Historie, Geographie og (forsaaavidd optagen blandt Classernes Lærefag) Naturhistorie gjennem hele Skolen, samt Dansk i 3die Klasse, i Alt 27 Timer ugentlig.

Constit. Lærer Claus Fred. Vilh. Bendz, theol.

Cand., havde først været ansat som Time lærer ved Nyberg = Skole 18de Nov. 1837, hvor han dog snart kom paa fast Adjunct = Gage, indtil Skolen blev nedlagt 14de Sept. 1839, privatiserede derpaa som Huis lærer i det Slesvigske, blev constitueret til Lærer ved Horsens = Skole 2den Maj 1840. Han havde efter Vinter = Læseplanen Mathematisk og Regning igjennem hele Skolen, Fransk og Religion i 3die, 2den og 1ste Cl., med N. L. i 4de Cl., Historie i 3die Cl., i Alt 22 Timer ugentlig; i Rectors Sygdom og indtil Halvaarets Ende havde han desuden Fransk i 4de Cl. (3 Timer om Ugen); i dette Sommer = Halvaar har han Religion (med N. L.), Mathematisk (med Regning) og Fransk igjennem hele Skolen, i Alt 29 Timer ugentlig.

Constit. Lærer Johan Laur. Sandal Bohr, theol. Cand., constit. her 1ste Mai 1841, havde efter Vinter = Læseplanen Hebraisk i de 2 overste Classer og Latin i de 2 nederste, i Alt 24 Timer ugentlig; i Rectors Sygdom og indtil Vinter = Halvaarets Ende havde han desuden Religion og Geographie i 4de Cl. (4 Timer ugentlig); i Sommer = Halvaaret har han Latin og Dansk i de 2 nederste, Hebraisk i de 2 overste Classer, i Alt 29 Timer om Ugen.

Constit. Lærer Niels Levin sen, philologisk Cand., constit. i Nov. 1842, havde efter Planen for forrige Halvaar Latin i de 2 overste, Dansk i de 2 nederste Classer, i Alt 24 Timer om Ugen; i Rectors Sygdom og indtil Enden af Marts havde han desuden 3 Timer Historie og 1 Time Dansk i 4de Cl., i Alt 4 Tim. ugent =

lig; i dette Halvaar har han Latin i de 2 øverste Classer og Dansk i øverste, i Alt 24 Timer.

Syngelærer er siden 1ste Oct. 1836 Bataillons-Chirurg, practiserende Læge Christ. Münster, som hele Aaret har havt 3 Timer om Ugen.

Gymnastik- og Svømmelærer er siden 1ste Febr. 1843 affædiget Underofficer E. Larsen Wiisbye, der har om Vinteren 3 Timer Gymnastik om Ugen, og om Sommeren, naar Veiret og Temperaturen tillader det, Svømming lige saa ofte.

Foruden Lærerne er ved Skolen ansat som Regnskabsfører Hospitalsforstander Chr. Hjerrild, tillige Forvalter paa Steensballegaard.

Disciplene.

Hvilke og hvormange der fort for forrige Hoved-Examen vare saavel i hele Skolen, som i hver Klasse, samt hvormange der i de 10 sidste Aar vare indkomne aarlig, har afdøde Rector Müller bekjendtgjort i sit Indbydelseskrift for f. A.

Ved forrige Skoleaars Ende bleve dimitterede til Universitetet 4: Johan Frederik Utke, Jørgen Christopher Vilstrup, Johan Peter Rosendahl og Hans Frederik Utke. Af disse blev Rosendahl ved Sygdom forhindret fra at gaae op med de Øvrige, og maatte derfor efter Tilladelse underkaste sig Proven senere. Udfaldet af vore Candidaters Examen var ingenlunde glimrende eller heldig, men advarende. De stode sig saaledes:

	J. F. Utfe.	Vilstrup.	Rosendahl.	H. F. Utfe.
Dansk Udarb. . .	h. ill.	laud.	laud.	laud.
Latin . . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Lat. Stil . . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Græsk . . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Gbraiff . . .	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.
Religion . . .	laud.	h. ill.	laud.	laud.
Historie . . .	laud.	laud.	h. ill.	laud.
Geographie . . .	laud.	laud.	h. ill.)*	laud.
Arithmetik . . .	h. ill.	laud.	n. c.	n. c.
Geometrie . . .	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.
Tydsk . . .	laud.	laud.	laud.	h. ill.
Fransk . . .	laud.	laud.	laud.	laud.
Hovedcharakt. .	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.

Efter endt Hoved = Examen indkom igjen 4 Disciple, saa at Antallet blev uforandret: N. S. Feveile, som i Nov. f. A. var udgaet, og efter sin forrige Plads blev øverst i øverste Klasse; S. Ravn, som blev sat nederst i 3die Klasse; N. M. E. Rousing, som paa Grund af sin vorne Alder og større Mands = Modenhed fik Tilladelse til i de fleste Fag at læse med 3die Klasse, men, da han aldeles intet Græsk havde lært, fik sin egentlige Plads i 2den Klasse No. 4; N. N. S. Schmidth, som blev sat nederst i nederste Klasse.

I Maret's Løb ere udgaede 4: N. J. H. Warfoed af 1de Klasse, M. Ch. V. Carstensen og J. C. Stall-

*) Rosendahls Charakterer har jeg kun efter privat Meddelelse, og Meddeleren var her tvivlraadig, om det var h. ill. eller laud.

Knecht af Ild og for en Tid N. M. E. Rousing af 2den. Den Sidste er efter sit Onske og den Kongelige Directions Tilladelse igjen optagen. Da der ingen nye Disciple ere optagne udenfor den reglementerede Tid, er derved Discipel-Personalet blevet 3 mindre og gaaet ned til 22, nemlig efter deres Classer, Klasse=Afdelinger og nuværende*) Orden:

4de Klasse.

R. Secher Feveile, Son af afdøde Kjøbmand F. i Veile.

Ludv. B. N. Kragballe, S. af Procurator K. f. St.

Wiggo S. B. Verntz, S. af Justitsr., Herredsfoged B.
her i Byen.

N. Laur. Ch. Holst, S. af Brand-Capt. S. f. St.

Carl G. Hansen, S. af Sognepræst S. i Lundum.

Rudolph Helms, S. af Apotheker S. her i Byen.

J. F. G. Laur. Larsen, S. af Skrædermest. L. f. St.

3die Klasse.

Julius S. Curjel, S. af Kjøbmand S. Curjel her i Byen.

Finn M. Lauritzen, S. af Gaardeier L. paa Sveigaard.

Soren Ravn, S. af Forvalter Ravn paa Møgelkjær.

2den Klasse.

Frederik E. G. Smith, S. af Gaardeier S. paa Sønderhaven.

Gerhard Tetens, S. af Sognepræst T. her i Byen.

*) De omskiftes hver Maaned efter deres maanedlige Hovedcharacter, noie udtrykt i Tal, dog ikke udenfor det Partie, hvortil de høre.

- J. Valdemar Storm, S. af Overlærer St. f. St.
 N. Michael E. Rousing, S. af Organist N. i Mariager.
-
- E. Theodor Asmussen, S. af Glarmester U. her i Byen.
 Carl N. B. Holst, S. af Brand-Caplt. S. her i Byen.

1ste Klasse.

- Emanuel Christophersen, S. af Bogmand Just
 Christophersen her i Byen.
 Harald B. Dahl, S. af afdøde Lieut. D. paa Mind-
 strup, hvis Enke er gift med Møller Schwarz i
 Egholm-M.
 Peter N. With, S. af Justitsr., Herredsfoged W. paa
 Stjernholm her ved Byen.
 Høther E. S. Fogh, S. af Bøgetrykker F. her i Byen.
-
- N. Axel H. Schmidt, S. af afdøde Magist. S., Sog-
 nepreest i Ølsted, hvis Enke boer her i Byen.

Christian G. R. Mandix, S. af afdøde Gaardeier M.
 i Grumstrup, hvis Enke er gift med Gaardeier
 Svendsen f. St.

Disciplene i hver Klasse ere deelte i Partier, sædvanlig
 (saavidt deres forskellige Fremgang ikke heri gjør Foran-
 dring) efter den Tid, de ere optagne i Klassen. Denne
 Inddeling er tilkjendegiven ved en Skillestreg.

4de Klasse har her altid været treaarig, hver af de
 øvrige toaarig, dog have enkelte Disciple siddet længere
 eller kortere i en Klasse. Nogle faa høre i nogle Fag til
 eet Partie, i andre til et andet, eller gjøre et Partie for
 sig selv, en Ubeleilighed, som med de nye Indkomne og
 de Tungnemme ikke let kan undgaaes.

Der dimitteres iaar Ingen fra Skolen. Discipel-
Antallet bliver altsaa for det forste, ligesom for, 22.

Ekhjndt neppe noget Menneſte endnu veed, om eller
hvor længe Skolen bliver ſtaaende, ere dog 3 nye Di-
ſcipte anmeldte, hvoraf de 2 endog udenbyes. Antallet
vil altsaa blive, ſom efter ſidſte Hoved-Examen, 25.

Hvad der iaar er læſt.

Latin.

4de Glaſſe (under Levinsen). Den Øverſte:
Hor. Epist. c. Arte poet., Juven. Sat. 10m., Cic. de off.
lib. 2d., Livii lib. 5t., Cæs. de bello Gall. libri 5 prio-
res. (han har desuden tidligere læst, deels i Sko-
len, deels privat: Virg. Æn. libri 2 prior., Hor.
Odæ, Juv. Sat. 14t., Cic. de off. lib. 1m., Cato maj.,
Læl., Oratt. in Cat., pro Deiotaro, lege Man. et Ligar.)
— De Mellemſte: det ſamme, undtagen Cæs. — De
Nederſte: det ſamme, ſom de Mellemſte, undtagen Juv.
— Hele Glaſſen: Madvigſ Gram. §§ 206—430 og
enkelte Afſnit af Formlæren.

3die Glaſſe (under Levinsen). Hele Glaſ-
ſen: Cic. oratt. in Cat., Liv. lib. 5t. (Reuſing ifke Liv.),
Madvigſ Gram. §§ 318—430.

2den Glaſſe (under Bohr). De Øverſte: Cæs.
de bello Gall. libri 3 priores, Corn. Nep. vit. 14t.—23t.
— De Nederſte: Corn. Nep. vit. 14t.—21m. — Hele
Glaſſen: Madvigſ Gram. Formlæren, 1ſte Afſnit
af Syntaxis (uden Anmærkn.)

1ste Klasse (under Bohr). De Øverste: Borgens Læsebog SS. 26—66 (de danske Stykker tildeels mundtlig oversatte), Madvig's Gramm. Lyd- og Beiningslære (uden Anm.). — De Nederste: Borgens Læseb. 2det Affsat (SS. 26—32), Madv. Gramm. §§ 26—112.

Græsk

(under Storm).

4de Klasse. Den Øverste: Iliad. 4 første Sange, Herodotus's 1ste og 3die Bog, Xenophons Ἄποπνυ. — De Mellemsste: Iliad. 2den, 3die, 4de Sang, Herodot. 3die Bog, Xenoph. Ἄποπνυ. (Kragballe til lige Herodotus's 2den Bogs SS. 1—135). — De Nederste: Herodot. 1ste Bogs SS. 131—216 og hele 3die Bog samt Xenoph. Ἄποπνυ. 3die og 4de Bog. — Hele Klassen: Langes Gramm. (3die Udg.) SS. 1—156, Sundrup's Oldsag. 15—82, dog de Nederste kun SS. 1—69.

3die Klasse: Den Øverste*): Herodot. 1ste Bog og Xenoph. Ἄποπνυ. 1ste Bog. — De Nederste: Herodot. 1ste Bogs SS. 1—106 og Xenoph. Ἄποπνυ. 1ste Bog. — Hele Klassen: Langes Gramm. SS. 65—196.

2den Klasse. De Øverste: Bergs Læseb. SS. 1—50, Langes Gramm. SS. 1—91. — De Nederste: Bergs Schema til Formlæren SS. 1—90.

Hebraisk

(under Bohr).

4de Klasse. Den Øverste: Genesis. — De

*) var i temmelig lang Tid i Fredericia, for at blive confirmeret i den jødiske Religion.

Mellemste: Genesis CC. 8—24. — De Nederste: Genesis CC. 8—13, 17—24. — Hele Classen: Lindbergs mindre Gramm. med Tabellerne.

3die Klasse. Den Øverste: Genesis CC. 1—8 og Lindbergs mindre Gramm. §§ 1—7 og 20—25 med Tabell. — De Nederste: Genesis CC. 1 og 2, Lindbergs mindre Gramm. §§ 1—30 med Tab., men uden Num.

Religion

(Siden Salvaars-Examen under Bendz i hele Skolen, for denne i 4de Klasse en kort Tid under Müllerz, siden under Vohr, i de øvrige Classer, ligesom nu, under Bendz; N. Test. i 4de Cl. hele Aaret under Bendz).

4de Klasse. Den Øverste: Fogtmanns Lærebog, Herslebs større Bibelhist., Matthæi og Johannis Evangelium. — De Øvrige: Fogtmanns Lærebog §§ 105—156 og 51—84; af Herslebs større Bibelhist det nye Test. Hist.; af N. Test. de Mellemste: Matthæi Ev., de Nederste: Johannis Ev.

3die Klasse. Den Øverste (Mosaik): Fogtm. Læreb. §§ 21—70. De Nederste: §§ 1—58. — Hele Classen: Kalkars Bibelhist. CC. 1—102.

2den Klasse. Hele Classen: Valles Lærebog af 6te Cap. Pligt. mod os selv, hele 7de og 8de Cap.; Stockholms og Daugaards Bibelhist. CC. 1—64 og 161—181.

1ste Klasse. De Fremmeligere: Valles Læreb. af 6te Cap. Pligt. mod os selv, af 7de de 2 første Afsnit; With og Mandir: 2det og 3die Cap. — Hele

Glassen: Stockh. og Daug. Bibelhist ES. 1—50 og 163—181.

Historie

(Siden Halvaars-Examen under Knudsen i hele Skolen; før denne i 4de Cl. en kort Tid under Møller's, siden under Levinson, i 3die Cl. hele første Halvaar under Venz, i de 2 nederste Cl., ligesom nu, under Knudsen.)

4de Klasse. Hele Classen: Estrups Hist. ES. 1—94, efter Rosfoeds Hist. Nar 264 f. Ch.—1096 eft. Ch. (Den Øverste skulde læst den nyere Historie til Ende.)

3die Klasse. Hele Classen: Rosfoeds fragm. Hist. ES. 147—226 og Estrups Hist. ES. 4—94.

2den Klasse. Hele Classen: Rosfoeds fragm. Hist. ES. 104—238.

1ste Klasse. Hele Classen: Rosfoeds fragm. Hist. ES. 139—235.

Geographie

(Siden Halvaars-Examen under Knudsen i hele Skolen; før denne i 4de Klasse en kort Tid under Møller's, i de øvrige Cl., ligesom nu, under Knudsen.)

4de Klasse. Hele Classen: Ingerslevs store Geogr. ES. 255—442 (den Øverste skulde opgive hele Geogr.).

3die Klasse. Hele Classen: Ingersl. st. Geogr. ES. 311—452 og 1—44 (Roussing kun ES. 311—382.)

2den Klasse. Hele Classen: Ingersl. st. Geogr. ES. 255—340.

1ste Klasse. Hele Classen: Zingerslevs lille Geogr. SS. 1—32 og 110—146.

Naturhistorie

(under Knudsen).

2den Klasse. Hele Classen: Pattedyrene og Ormene efter Funke og et flevet System.

1ste Klasse. Hele Classen: Funks Naturhist. SS. 70—126.

Mathematik (med Regning)

(under Bendz).

4de Klasse. Hele Classen: Ursins Geom. §§ 1—114 og Ursins Arithm. §§ 57—65 og 78—99 samt Regning med Potenser og Rødder tildeels efter Berg (den Øverste, hvad der fordres til exam. art.).

3die Klasse. E. Ravn: Ursins Geom. §§ 56—84, Bergs Arithm. de 5 første Cap.; de Øvrige: Ursins Geom. §§ 1—50, Arithm. ligesom Ravn.

2den og 1ste Klasse have kun praktisk Regning, Regle efter Ursin, Andre efter Raben, Andre efter Gramer. De have deri gjort forskjellig Fremgang uden Hensyn til deres Plads. Det vilde derfor blive altfor vidtloftigt at angive, hvad hver især har regnet.

Dans

(Siden Halvaars-Examen i 4de Cl. under Levinson, i 3die under Knudsen, i 2den og 1ste under Bohr; for Halvaars-Ex. i 4de Cl. en kort Tid under Müller g, si-

den under Levinsen, i 3die Cl., ligesom nu, under Knudsen, i 2den under Knudsen og i 1ste under Levinsen).

4de Klasse: Udvalgte Stykker af Flors Læsebog.

3die Klasse: Flors Læseb. SS. 277—305 og 452—460 foruden andre Stykker til Øvelse i Oplæsning og cursorisk gennemgaaede, Benziens Gramm.

2den Klasse: Mallings Store og gode Handlinger er brugt som Læsebog, Benziens Gramm. SS. 41—92; en Stil er skreven hver Uge.

1ste Klasse: Mallings Store og gode Handlinger er brugt som Læsebog, Benziens Gramm. SS. 1—48; en Stil er skreven hver Uge efter Dictata.

L y b s k

(under Storm).

4de Klasse. Den Øverste og de Mellemste: Hjorts Læseb. SS. 22—644 og 1—91. — De Nederste: Hjorts Læseb. SS. 445—521, 1—26 og 91—268. — Hele Klassen: Hjorts større Gramm. uden Tillægene.

3die Klasse. Den Øverste: Hjorts Læseb. (1ste Udg.) SS. 181—268 og 410—445. — De Nederste: Hjorts Læseb. SS. 1—125. — Hele Klassen: Hjorts større Gramm. Formlæren.

2den Klasse. Hele Klassen: Bresemanns Læseb. SS. 94—218 og Hjorts lille Gramm. (2den Udg.) SS. 1—38.

1ste Klasse. Hele Klassen: Brevem. Læseb. ES. 53—94 og Hjerts lille Gramm. ES. 1—38. (Mandir kun Brevem. Læseb. ES. 1—52 ud en Gramm.).

Franskk

(Siden Halvaars-Ex. under Bændz i hele Skolen; for denne en kort Tid i 4de Klasse under Møllers, siden under Bændz, i de øvrige Klasser, ligesom endnu, under Bændz).

4de Klasse: Vorrings études littéraires ES. 22—36, 75—80, 88—110, 187—192, 296—349, Dichtmanns Gramm. Formlæren.

3die Klasse. De Øverste: Vorrings étud. litt. ES. 36—54, 175—187, 192—204. — De Nederste: ES. 11—22, 187—192. — Hele Klassen: Dichtmanns Gramm. Formlæren.

2den Klasse: Vorrings ABC. instructif (9de Udg.) ES. 45—81, 165—167 og 177—203 (Mømusfen kun ES. 1—24 og 188—193).

1ste Klasse. Vorrings manuel des enfans, 1ste Afdeling ES. 7—19 og 2den Afdeling ES. 56—82 (Mandir fritagen).

Skjønsskrift

hører til de Læregjenstande, hvorefter Fremgangen ikke kan svare til Glasferne. Mange have et ringe Anlæg og ingen Lyst og ere ofte, naar de optages, endog i de høiere

Glasfer, aldeles forsømte. I overste Klasse habes slet ingen Øvelse i Skjonskrift, i 3die kun 1 Time ugentlig. Det meget Skrivverie i disse Glasfer leder derfor her ofte til Sludskerie, som vil overskrive alle Grændser, naar det ikke hemmes ved at paalægge enhver Discipel, der skriver sine Stile ulæselig, eller meget slettere, end han uden stor Tids=Opoffrelse kunde, at skrive dem anstændig om igjen.

S a n g.

Her kommer Klasse=Inddelingen ikke i Betragtning. De, der hertil have bedre Anlæg, lære fleerstemmig Sang, hvori Enhver faaer den Stemme, der egner sig for ham; de, der have mindre godt Anlæg, kun eenstemmig; men med disse Sidste gaae hidtil ogsaa de, der mangle al Tonesands, hvilket, forekommer mig, er at spille Tid og Møie.

G y m n a s t i k og S v o m n i n g.

Heri ere Disciplene deelte i de to overste og de 2 nederste Glasfer; men Fremgangen er meget forskjellig.

Der er i det mindste endnu ikke vedtaget nogen Forandring i de brugte Skolebøger for næste Aar.

Skole-Bibliothekets Tilvægt.

Derom maa jeg udbede mig Henstand med Efterretningerne, siden jeg ikke for hele Aaret har havt Noget dermed at gjøre, og jeg endnu alene kunde med Sikkerhed angive, hvilke Bøger der siden Rectors Død ere mig tilsendte, deels fra Directionen, deels fra Boghandlere efter ældre Bestillinger. Jeg har ikke dristet mig til selv ved nye Indkjøb at sætte Bibliotheket i mindste Bekostning, da der i afdøde Rectors sidste Tid skete meget betydelige Indkjøb paa Auctioner, og den Kongelige Direction ikke har resolveret, om disse Bøger alle maae antages for indkjøbte til Skolen, i hvilket Tilfælde Bibliothekets Cassé maa komme i stor Underbalance. Jeg har i Sommer anvendt megen Tid paa at bringe nogen Orden i Skolens Bogsamling, og et Par af mine Medlærere have begyndt at optegne, hvad der findes; men det har ikke været mig mueligt at komme til Ende dermed, hvilket jeg saa gjerne ønskede; for Rectors Bogsamling blev solgt, da saa let en Bog af Skolens kunde være kommen blandt Rectors, og omvendt.

De brugte

A. For Winter=Halvaaret.

Timer.	Et.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Løverdag.
8-9.	IV. III. II. I.	"	"	"	"	"	Latin. Hebraisk. "
9-10.	IV. III. II. I.	Latin. Hebraisk. Historie. Skrivn.	Latin. Græsk. Geogr. Latin.	Latin. Græsk. Latin. Historie.	Latin. Geogr. Græsk. Latin.	Latin. Græsk. Latin. Geogr.	Hebraisk. Latin. Geogr. Skrivn.
10-11.	VI. III. II. I.	Geogr. Geogr. Latin. Dansk.	Religion. Latin. Latin. Tidsk.	Lat St. Græsk. Historie. Latin.	Græsk. Latin. Latin. Historie.	Latin. Dansk. Græsk. Latin.	Græsk. Latin. Historie. Latin.
11-12.	IV. III. II. I.	Latin. Religion Regning Latin.	Græsk. Historie. Latin. Dansk.	Græsk. Latin. Latin. Geogr.	Hebraisk. Latin. Skrivn. Geogr.	Religion. Tidsk. Latin. Skrivn.	Dk. St. Græsk. Latin. Historie.
12-1.	IV. III. II. I.	Synges time.	"	Synges time.	"	Synges time.	Gymna: sik. Regning.
2-3.	IV. III. II. I.	Mathem Latin. Græsk. Latin.	Mathem Skrivn. Dansk. Latin.	Mathem Geogr. Skrivn. Skrivn.	Mathem Latin. Dansk. Skrivn.	Græsk. Latin. Regning. Regning.	"
3-4.	IV. III. II. I.	Lat. St. Mathem. Latin. Skrivn.	Tidsk. Fransk. Naturh. Latin.	Tidsk. Dansk. Fransk. Fransk.	Latin. Fransk. Tidsk. Naturh.	Latin. Historie. Tidsk. Latin.	"
4-5.	IV. III. II. I.	Fransk. Tidsk. Regning Regning	Historie. Tidsk. Religion Religion	Historie. Mathem Græsk. Naturh.	Historie. Historie. Historie. Tidsk.	Tidsk. Latin. Religion. Religion.	"
5-6.	IV. III. II. I.	Dansk. Fransk. Gymna: sik.	Geogr. Mathem "	Fransk. Religion Gymna: sik.	Fransk. Dansk. "	Gymna: sik. "	"

Læseplaner.

B. For Sommer-Halvaaret.

Timer.	Et.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.	Løvedag.
9-10.	IV.	Latin.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk Gr.
	III.	Historie.	Latin.	Latin.	Latin.	Latin.	og Ddsf.
	I.	Religion.	Geogr.	Historie.	Geogr.	Naturb.	Hebraisk. Fransk. Historie.
10-11.	IV.	Historie.	Latin.	Latin.	Dansk.	Latin.	N. Test.
	III.	Latin.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk G.
	I.	Religion	Geogr.	Latin.	Geogr.	Historie.	Naturb.
11-12.	IV.	Latin.	Dansk.	Mathem	Latin.	Latin.	Lat. St.
	III.	Fransk.	Fransk.	Lat. St.	Hebraisk.	Mathem	Religion.
	I.	Naturb.	Latin.	Dansk.	Fransk.	Dansk.	Lydsf. Dansk.
12-1.	IV.	Sang for		Sang		Sang for	Gymna-
	III.	enkelte	"	for	"	enkelte	sik.
	I.	Stem-	"	hete	"	Stem-	"
2-3.	IV.	Mathem	Geogr.	Geogr.	Hebraisk.	Mathem	
	III.	Lydsf.	Lydsf.	Skrift.	Latin.	Historie.	"
	I.	Historie.	Mathem	Mathem	Skrift.	Skrift.	Skrift.
3-4.	IV.	Hebraisk	Historie.	Lydsf.	Latin.	Lydsf.	
	III.	Mathem	Religion	Mathem	LydsfGr.	Dansk.	"
	I.	Historie.	Skrift.	Historie.	Mathem	Latin.	Religion.
4-5.	IV.	LydsfGr.	Lat. St.	Religion	Lat. St.	Historie.	
	III.	Geogr.	Dansk.	Historie.	Fransk.	Lat. St.	"
	I.	Mathem	Mathem	Lydsf.	Lat. St.	Mathem	Lydsf.
5-6.	IV.	Religion	Fransk.	Latin.	Fransk.	Gymna-	
	III.	Lat. St.	Latin.	Dansk.	Geogr.	sik.	"
	I.	"	Gymna-	"	Gymna-	"	"

Skolens økonomiske Forsætning, Indtægter og Udgifter.

Herom er allerede de vigtigste Data bekendtgjorte andensteds, blandt Andet i Rect. Müllers's Program f. 1842 og i Sundrups Skolecalender.

Ejendtl. Gæt og Andet vel kunde behøve klarere Oplysning, og det Hele en lettere Oversigt, drifter jeg mig dog ikke til at forsøge herpaa, da jeg ikke har havt Leilighed til at sætte mig ind i den Sag. Imidlertid vil jeg dog efter Regnskabsførers, Herr Hospitalsforstander Sjerrilds velvillige Meddelelser anføre, at Skolens Capitaler vare ved Enden af f. N.: a) Skolekassens 2350 Rbd., Stipendiekassens 11,645 Rbd., Overskudsfondens 9300 Rbd., i Alt: 23295 Rbd.; Skolekassens Udgifter havde været 4849 Rbd. 92 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f., Indkomsterne 2706 Rbd. 51 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f., Udgifterne altsaa 2143 Rbd. 40 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f. større end Indtægterne; Beholdningen fra 1842 var 207 Rbd. 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f., ved Enden af 1843 var Beholdningen 463 Rbd. 87 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f., altsaa forøget 256 Rbd. 55 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f.; folgelig har Skolekassen kun behovet et Tilskud af 1886 Rbd. 81 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f., for at have samme Kassebeholdning ved Enden af Aaret, som ved Begyndelsen: 207 Rbd. 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f.; Overskudsfondens har forrige Aar faaet en Capitalforøgelse af 711 Rbd. 57 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ f.

Uddeelte Skolebeneficier.

A. de ordinære:

1) Høieste Stipendium, 50 Rbd., have 4 Disciple faaet: N. S. Feveile, E. N. B. Kragballe, C. C. Hansen og N. J. H. Barfoed, i Alt 200 Rbd.

2) mellemste Stipend., 35 Rbd., kun 2 Disc.: J. E. Gh. Holst og J. F. Gh. E. Larsen, i Alt 70 Rbd.;

3) laveste Stip., 20 Rbd., 5 Disc.: M. Gh. B. Carstensen, F. M. Lauritzen, F. E. G. Smith, J. B. Storm, G. A. B. Holst, i Alt 100 Rbd. Alle 3 Grader 370 Rbd.

4) fri Underviisning 5 Disc.: J. S. Gurjel, E. Th. Asmusen, G. Christophersen, Har. B. Dahl, Gh. G. A. Mandix. Underviisning mod nedsat Betaling har d. A. Ingen nydt.

B. de extraordinaire:

1) eft. Resol. af 3die Febr. d. A. a) 5 Studenter: S. J. E. Laub 100 Rbd., N. P. Klug og J. P. Rosendahl, hver 50 Rbd., Ph. Th. Davidzen 20 Rbd., N. F. Mønster 30 Rbd., tilsammen 250 Rbd., b) til 3 Disciple: F. G. Hansen, J. E. Gh. Holst hver 40 Rbd., N. M. E. Rousing 50 Rbd., tilsammen 130 Rbd., i Alt 380 Rbd.

2) eft. Resol. af 18 Juni d. A. 2 Studenter: D. Winzer og Gh. F. Bruun hver 60 Rbd., tilsammen 120 Rbd.

3) eft. Resol. i Juli d. A. Student Ph. Th. Davidzen maanedlig i sidste Halvaar 7 Rbd., i Alt 42 Rbd.

Pf det Davidsenske Legat paa 20 Rbd. til lige Deling mellem 2 flittige og usformuende Disciple have F. E. G. Smith og G. Christophersen hver faaet 10 Rbd.

Plan til den mundtlige Prøve.

(den skriftlige foretages 9de og 10de Sept.)

i 4de Classes Børelse.

i 3die Classes Børelse.

Fredagen den 13de Sept.

Formidd.

Kl. 9—12 $\frac{1}{2}$. 4de Cl. Latin.

Kl. 9—10 $\frac{1}{4}$. 3die Cl. Mathematik.
— 10 $\frac{1}{4}$ —11 $\frac{1}{4}$. 3die Cl. Religion.
— 11 $\frac{1}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl. Latin.

Eftermidd.

Kl. 3—4 $\frac{3}{4}$. 2den Cl. Historie og Geogr.
— 4 $\frac{3}{4}$ —5 $\frac{3}{4}$. 2den Cl. Dansk.

Kl. 3—5. 4de Cl.)
— 5—6. ~~4de~~ Cl.) Religion.

Lørdagen den 14de Sept.

Formidd.

Kl. 9—10 $\frac{1}{4}$. 3die Cl. Latin.
— 10 $\frac{1}{4}$ —11 $\frac{1}{4}$. 2den Cl. Latin.
— 11 $\frac{1}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl. Dansk.

Kl. 9—12 $\frac{3}{4}$. 4de Cl. Historie og Geogr.

Eftermidd.

Kl. 3—4 $\frac{1}{2}$. Sang-Prøve for hele Skolen.
— 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$ foretages paa sit Sted Gymnastik-Prøven.

Mandagen den 16de Sept.

Formidd.

Nl. 9—9 $\frac{3}{4}$. 1ste Cl. Tydsk.
 — 9 $\frac{3}{4}$ —12. 4de Cl. Græsk.
 — 12—1. 2den Cl. Regning.

Nl. 9—10 $\frac{3}{4}$. 3die Cl.) Historie og Geogr.
 — 10 $\frac{3}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl.)

Eftermidd.

Nl. 3—4 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Græsk.
 — 4 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{1}{2}$. 4de Cl. Mathematisk.

Nl. 3—4 $\frac{1}{2}$. 4de Cl.) Skrift.
 — 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$. 3die Cl.)

Tirsdagen den 17de Sept.

Formidd.

Nl. 9—9 $\frac{3}{4}$. 3die Cl. Græsk.
 — 9 $\frac{3}{4}$ —10 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Tydsk.
 — 10 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{3}{4}$. 4de Cl. Tydsk.
 — 11 $\frac{3}{4}$ —12 $\frac{3}{4}$. 2den Cl. Naturhistorie.

Nl. 9—10 $\frac{3}{4}$. 4de Cl.)
 — 10 $\frac{3}{4}$ —11 $\frac{1}{2}$. 3die Cl.) Fransk.
 — 11 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl.)

Eftermidd.

Nl. 3—3 $\frac{3}{4}$. 3die Cl. Tydsk.
 — 3 $\frac{3}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Religion.
 — 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{4}$. 2den Cl. Fransk.

Nl. 3—3 $\frac{3}{4}$. 1ste Cl. Regning.
 — 3 $\frac{3}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl. Naturhistorie.
 — 4 $\frac{1}{2}$ —5. Skriftproverne fremlægges.

Den 20de Sept. om Eftermiddagen fæer Opflytningen.

Den 25de om Eftermiddagen prøves nye Disciple paa Skolen.

Den 30te Sept. begynder Underviisningen for det nye Skoleaar.

Rettelser.

- Side 3 Linie 7 f. o.: Billede, og læs: Billede
 — 5 — 1 f. n.: „istær“ udsløttes.
 — 9 — 7 — 1784 læs: 1780
 — „ — 4-3 — „efterat — Mar“ læs: afflog Maret efter,
 1788, det ham
 — 10 — 4 — Marts 1821 læs: 21 Marts 1829
 — 24 — 7 f. o.: „4 andre jydſke Stifter læs: andre 3 jyd-
 ſke Stifter eller rettere end alle de an-
 dre Stifter
 — 26 — 5 f. o.: aspicior læs: aspiciam
 — 47 — 3 f. n.: 158 læs: 153.
 — 53 — 3 — efter Hensigt sættes Vinctum.
 — 60 — 1 f. o.: meine læs: meiner
 — 66 — 2 f. n.: Marcelli læs: Marcelli
 — 67 — 12 f. o.: efter Cineres er udeladt Ossaque
 — „ — 14 — omina abversari læs: omnia obversari
 — 68 — 13 — „Pligt“ udgaaer.
 — 78 — 14 — er glemt: Kjøblov d. 30te Mai 1821.
 — 86 — 11 f. n.: Valle læs: Volle